319.

KAZINCZY
KIADÓVÁLLALAT

BRSZMOS KÖNYVTÁR
- Nem adható el! -
PEDAGÓGIAI MÚZEUMBÓL

KAZINCZY KÖNYVTÁR

1932

COPYRIGHT 1932 BY KAZINCZY KÖNYV- ÉS LAP-KIADÓ SZÖVETKEZET KOŠICE—KASSA

BUCHDRUCKEREI CARL GEROLD'S SOHN IN WIEN

SZITNYAI ZOLTÁN

SZEPTEMBERI MAJÁLIS

NOVELLÁK

319.

12971

21419

KOŠICE-KASSA

SZTE Egyetemi Könyvtár
J000831493

UNT LÁTOGATÁS

Kamilla már messziről megpillantotta az orvost. Elmosolyodott s valami büszke fényesség villant fel a szemében. Közben felnézett a közjegyzőék ablakára is, ahol a csipkefüggönyök mögött most bizonyosan kíváncsi pillantások követik őket: hogyan kerülnek Lelkesék az uradalmi fogatba? Ambróz, a csöpp kis cukrász, fehér kötényében kifutott a bolt ajtajáig s nagyot köszönt a kocsinak, az ötvözött hámnak, a livrés ruhának s a szélbelengő rojtos sárkányszalagoknak, aztán bámészkodó csodálkozással nézett Kamilla és Sándor után. Mindez olyan jó, a lágyan ringó címeres hintóban, puha ülésen, selymes könnyű takaróval a térdeken, egyenesen, kissé dölyfösen is, de azért szeretetreméltó mosolyokkal, ahogy a grófkisasszonyok is szokták, ha kocsijuk néha átsuhan a kisváros házai között.

Sándor homlokába húzta szürke kalapját s mozdulatlanul ült Kamilla mellett. Valami zsibbadtság nehezedett rá, amíg sorra bukkantak fel gyerekkora óta nem látott házak és utcák, rondellás, virágos ablakok, mintha régi kép elmosódott színei és vonalai élénkültek volna meg hirtelen.

— Mindenki minket néz — súgta Kamilla, aztán dédelgető, családias mozdulattal Sándor karjába fonta a karját. Milyen elegáns, nagyvárosi ember ez a Sándor, szürke kalapban, könnyü, sárga kabátban, csupa finom angol holmiban, aminőket ezek itt nem is láttak s a galambszürke szarvasbőr keztyű is milyen bágyadt előkelőséggel ereszkedik le ujjai között, a kocsi karján. Hiszen ha egyszer egy ilyen kérő toppant volna eléje. Kis felhő suhant át a homlokán, de nyomban elmosolyodott megint. Biztosan kérőnek nézik Sándort. Hát csak nézzék. Így még jobb. És csendes büszkeséggel közelebb simult hozzá.

A lovak ügetni kezdtek pár méternyi sík úton s kedvetlenül meglassudtak ismét, a dombmeredek előtt, ahol az orvos háza állt.

Az orvos lelépett a járdáról s magasra emelt ernyővel integetett a kocsi felé. A kocsis hátranézett a bakról, hogy megálljon-e, mert a doktor úr akar valamit?

— Igen, igen — rendelkezett Kamilla sietve.

— Istvánházára tartanak? — kérdezte az orvos, amikor megálltak.

A rugók oldalt süllyedtek, amint nehéz teste megtámaszkodott a kocsi oldalán. Alig billentette meg a kalapját.

— Ferenczyékhez — felelte Kamilla

örömtől izgatottan s kissé feljebb emelte a fejét.

— Úgy érti, hogy a jószágigazgatóékhoz? — bámészkodott rá az orvos, mintha elképzelhetetlen furcsaság lenne abban, amit Kamilla mondott.

Fanyar, epés mosoly maradt a szája körül.

Sándor, a kalapja árnyéka alól, lassan az orvosra nézett. Már csak halványan emlékezett rá. Azóta alaposan megöregedett, sűrű, fekete szakállát behavazta az idő s olyan az mostan, mint olvadásos hó, koromtól szennyesen. De a modorában már nincs semmi kedveskedés, igazi hangján dobálja ki magából az érdes szavakat, ahogy bizonynyal akkor is szerette volna, amikor még tartotta magát házuknak gazdag híre.

— Igen, Ferenczy Pistáékhoz — diadalmaskodott Kamilla. — Ha doktor úr Istvánházára tart, szívesen látjuk, hárman is elférünk kényelmesen.

Sándor már kissé felemelkedett, hogy átengedje helyét a nagyülésen. A doktor fellépett a kocsi hágcsójára.

— Nem is tudtam, hogy ilyen jóba vannak — mondta gúnyosan és ismét az előbbi kételkedő mosollyal.

Halvány vérhullám öntötte el Sándor homlokát. Aztán előrehajolt, felemelte, vékony

acéllábakra állította a bársonyülést és hűvös, kurta mozdulattal odamutott:

— Parancsoljon ...

Kamilla ijedten nézett Sándorra. A doktornak elnyúlt az arca s egy pillanatig tanácstalanul állt a kocsi hágcsóján. De Sándor már kényelmesen eldőlt az ülés mélyén és felkiáltott a bakra:

— Indulhatunk.

A kerekek megmozdultak s a doktor sietve a kisülésre ejtette magát. Jó ideig sápadtan ült, feszengve és nem talált helyet kis, kövér lábának. Aztán a térde közé szorított ernyő fogantyújára támasztotta állát. Kamilla nem is mert ránézni. Sándor kényelmes mozdulattal cigarettára gyujtott.

— Kedves fivére? — kérdezte a doktor s kicsivé süllyedt a kisülésen. Amint feljebb emelte fejét, szennyes szakállának csúcsa Sándorra mutatott.

— Ó igaz, hiszen doktor úr már nem is igen emlékezhet Sándorra — eszmélt Kamilla. — Hát persze, hogy ő, a mi Sándorunk. Ugy-e, milyen nagy férfi lett belőle?

A doktor némán bólogatott, azzal a mosollyal, ahogy öreg emberek keresnek meg régi emlékképeket. Ő azonban olyan emléket szeretett volna felidézni, amivel gyanutlanul bántani lehet. Visszabántani. Meg kell

leckéztetni ezt az arrogáns fickót, hadd érezze, hogy elmultak már a régi idők, amikor az egész város a Lelkes háznak hódolt s még ennek a kutya, komisz kölyöknek is gazsulálni kellett az apja miatt.

— Már hogyne emlékeznék — szólt végre hízelgő mosollyal. — Annak idején igen sajnáltuk, hogy el kellett hagynod a gimnáziumot és mondd csak, aztán valahol másutt sikerült mégis letenned az érettségit?

Kamilla összecsapta a kezét.

— Doktor bácsi, hiszen Sándor már ügyvéd. Két hete ügyvéd.

Az orvos megrágta fakó bajúszának szálait.

— No, nagyon örülök — mondta rekedtes hangon és éles köhintéssel tisztította meg a torkát. — Évekig nem hallottunk rólad s most egyszerre mindjárt ilyen jó hír! De te talán, azt se tudod már, hogy én ki vagyok?

— Te vagy az Adok doktor — felelte hidegen Sándor.

A kurta „te", ez a kopár, egytagú szó, minden jelző nélkül, úgy hullott az orvos felé, mint egyetlen, kemény korbácsütés. Az arca is megrándult tőle. Ha már visszategezi őt, az öregembert, ez a tacskó, legalább tenné hozzá, hogy kedves bátyám, vagy doktor bácsi. S még a nevét se tudja. Vagy épen-

séggel nagyon is tudja és szándékosan ferdíti el, mint akit arra se méltat, hogy megőrizze emlékezetében.

— De Sanyi, nem Adok, hanem Adsz — szólt közbe ijedten Kamilla. — Hát már nem emlékszel a doktor Adsz bácsira?

— Igen, igen, Adsz. Emlékeztem, hogy valami ragozott igei alak. Egyes szám első, vagy második személyben. Szóval a második? Te Adsz.

És ha legalább mosolygott volna ehhez az otromba vicchez. De tovább is mereven nézett, mintha éles választ várna, amit még élesebb hangon lehet visszaütni. Az ilyen hüvös, mozdulatlan arcú emberek a végén kezdik a haragot s nem sokat beszélnek hozzá. Épen ilyen volt az apja is.

Az orvos kínosan nevetett:

— Persze, bolond egy név. Már rég vehettem volna másikat, de fiatal koromban a sok dologtól annyi időm se maradt, hogy kérvényt írjak s föléje ragasszam a koronás bélyeget. Most meg — tette hozzá recsegő nevetéssel, melankólikusan — az ilyen öreg zsidónak igazán mindegy már, hogy holnap vagy holnapután, mit írnak majd a fejfájára?

És azt várta volna, hogy nevessenek. De Sándor unottan oldalt nézett s csak Kamilla mondta, valami kárpótolni akaró kedvesség-

gel, hogy a doktor bácsinak van igaza, azért igen rendes, sőt kitünő ember lehet valaki, amint a példa is mutatja, ha Adsznak hívják is.

Már hogy a fenébe ne lehetne, gondolta magában az orvos és hirtelen haraggal kivörösödött az arca, mintha piros tintába mártották volna. De nem szólt semmit. Szörnyű kényelmetlenül érezte magát. Erről az átkozott kisülésről is majd lecsúszik, meg a lábát sincs hova rakni, mozdulni se mer ettől a pökhendi fickótól, mert még valami gorombaság is kitelik tőle. Pedig a szűkös szorongásban már egész elzsibbadt a bal combja, mintha hűdés érte volna. Legalább a ballábát tehetné arréb, kissé kinyujtva, de ez itt úgy terpeszkedik, mintha a maga fogatján hajtatna legalább is a birtokára. Szamárság is volt megállítani őket. Az lenne a legokosabb, ha szólna, hogy álljanak meg, aztán köszönés nélkül leszállni és gyalog menni tovább. Nézte a kilométeroszlopokat és egyre bátorította magát, hogy most, no most igazán szólni fog, aztán csak ült, kuporgott, kényelmetlenül s a kocsi vidáman robogott tovább a völgy felé.

Sándor a tájat nézte. Hogyan éled fel, amit az évek romhalmaza úgy eltemetett emlékezetében, mintha soha nem is lett volna? A

kis iparvágány, ahol apró kerekeken salakkal rakott vasdobozokat vonszol egy törődött gebe, most is olyan intim bájjal kanyarodik a hegyoldal sűrűjébe, mint tíz esztendővel ezelőtt. Milyen megható! S ez a kis bakterház is itt áll hűségesen. A zúzó poros ablakai mögött ugyanaz a dobogó robaj. Az aknaház sötét kapuján túl, ahol egy szál villanykörte ereszkedik a tátongó mélység fölé, most is mintha bíborpára gőzölögne fel a föld gyomrából. Odább alvilági zúgás és fémszörnyetegek sebes csillogása a gépház ablakai mögött. S lenn, a völgy alján, ahol széles földsíkon vetik meg lábukat a hegyek, hatalmas hombárokkal, bíborfényű íves ablakokkal, meg nem szünő rémületes dohogással a kohó. Szörnyeteg kéménye az égbe nyúlik, szakadatlan, sűrű füstfelhőkkel, melyek elkóborolnak kormosan, aztán lomhán visszaereszkednek és húsáig perzselik a föld testén a pázsitot.

Hirtelen egy nagyot lélekzett a táj. Házak bukkantak fel virágos kertek közepén, letarolt, sárga táblák feküdtek a föld enyhe domborulatán, egész a sűrű tölgyesig, a megtisztult égen csipogó madarak cikáztak, kis paraszt kölykek bámészkodtak a robogó kocsi után, térdig gázolva a patak vizében, a kohó kéményhegye még átütött egy kopár

sziklacsúcs felett, mintha dárdát tűztek volna oda, aztán egy útkanyarnál hirtelen lebukott a hegy mögé s valahonnan messziről kolompszóval a termékenység muzsikájának preludiumát hozta a szél.

Az uradalmi határban jártak.

Ez a földsáv itten, jó kilométer hosszúságig, valamikor az övék volt. Sándor már csak híréből tudta. Visszaemlékezett kocsizásokra, amikor az apja mellett ült s az távoli határokig mutogatott a botjával: ez is a nagyapádé volt, meg ez is itten. Nagyapa egy részeg hajnalon lefordult a bakról holtan, apa meg eladta a földeket s beköltözött a városba, a maradék vagyonnal, amit olyan sietve pusztított, mintha menekülne előle... Aztán?... Gyűlölködve nézett végig a földeken. Semmi, semmi! Kamilla vénleány lett, anyja fáradt, öreg asszony, aki már se sírni, se örülni nem tud, ő meg ideérkezett tíz esztendő után, idézi az elrohant multat, méri a bizonytalan jövendőt s holnap kiakasztja tábláját a ház kapujára: Lelkes Sándor dr. ügyvéd.

Kamilla tovább fecsegett:

— A Pista, amint megtudta, hogy megjött a Sándor, azonnal üzent, hogy küldi a kocsiját értünk. Valamikor igen jóban voltunk.

Az orvos ugyan nem emlékezett arra, hogy

jóban lettek volna, de hát ezek a dzsentrik kígyót-békát kiabálnak egymásra, bár lelkük mélyén mégis összetartanak.

Már feléjük tátotta száját a gesztenyefa allé sötét kapuja. Az uradalmi színekre festett útmenti korlát is felbukkant, a grófi előkelőség hatalmának szimbolikus szegélyével, a természet egyszerű zöldje felett. A fák sűrűjén áttekintett a kastély sárga fala, zsalus ablakok lehúnyt szemével, komoran és gőgösen. Évente alig néhány hetet töltött itt a grófi család. Ilyenkor autókaravánokkal befutkározták a tájat, a grófkisasszonyok besofiroztak egyszer-kétszer a városba, néha hajnalig tartó cigánymuzsika verte fel a szalmafedelű viskók fáradt, éjtszakai csöndjét, aztán egy nap eltűntek olyan váratlanul, mint ahogyan érkeztek,

— Kegyes engedelmükkel, — mondta az orvos csaknem alázatosan — én itt leszállnék.

A kocsi megállt a korcsma előtt, ahol hetenként egyszer az uradalmi tisztek, a pap, a tanító, jegyző s néhányan a városból, kugliparti mellett borozgatásra gyültek össze.

— Aztán visszafelé is szívesen látjuk, doktor bácsi — mondta Kamilla búcsúzóul.

Az orvos mégegyszer megemelte kalapját és zsibbadt lábával, sántikálva indult a korcsma felé.

Az ostor megpattant s a lovak dobogva vitték tovább a könnyű kocsit az allée sűrű lombjai alá.

— Jaj, te, én már sajnáltam szegényt — szánakozott Kamilla.

— Miért? Le kellett hűteni. Igen fölülről kezdte. Gondoltam, ha még szemtelenkedsz is, csak üljél a kisülésen.

Kamilla elmosolyodott. Ez ugyan megkapta a magáét. A lábát se tudta hová tegye szegény. S egy darabig elnevetgéltek ezen.

Kellemes mosoly maradt az arcukon, amint belevágtattak az üde párázatba, amit évszázados fák árnyékában, a frissen öntözött út lehelt ki hűsen magából. Mindenen a jólét és gondozottság, még a magtár is, barokk ornamentikájával, valóságos palota. A köszöngető cselédek azt se tudják, az uruk érkezik-e, vagy valami nagyúri barátja; talán most is ilyesmit hisznek és Sándor egy pillanatig lehúnyt szemmel úgy érezte, hogy övé itt minden és hazaérkezett a birtokára.

A kocsi balra fordult s befutott a jószág-igazgatói kert szélesre tárt kapuján.

— Istenem, — mondta elfogódottan Kamilla — ez a Pisti valóságos kastélyban lakik.

Sándor azt akarta felelni, hogy ez a tiéd is lehetne. Aztán tovább hallgatott mégis.

Minek ezt még mondani is Kamillának? Szegény, alighanem maga is erre gondolt.

Már látni lehetett pompei vörös falával a széles kőterraszt s az árkádos oszlopokat, melyeket sűrűn, csaknem a tetőzetig borított be a zöld folyondár. A széles rondón illatos rózsák, fehér rudakhoz simultak s színes gömbökben nézegették kecses testüket. Zümmögő méhecskék rajzottak sűrűn, a viola illatáradata fölött, mint valami lebegő szőnyeg, mely szünet nélkül cseréli sárgás mintázatának vonalait. Az ablakokon itt is zöld zsalu, itt-ott előre tolva szabadon és enyhe árnyékot hintve a sárga falakra.

A kerekek alatt halk nesszel ropogott az apróra zúzott fehér kavics. Megkerülték a rondót és megálltak a terrasz előtt. Egy kis cseléd felfutott a lépcsőkön, tiszteletteljes izgalommal, hírt adni a vendégek érkezéséről. Aztán a terrasz mélyén kinyílt egy ajtó s mire Sándor és Kamilla leszálltak, Ferenczy Pista már lelépett a terrasz legalsó lépcsőjén. Nem lehetett ráismerni. Azelőtt vékony, csontos teste hatalmasan megvállasodott s kerekre gömbölyödött arcán mélyszinű, haragos pirosság ömlött el a fekete bajusz fölött. Balkezét a lovaglónadrág zsebébe sülyesztette s tempós lassúsággal tett néhány lépést feléjük.

— No, nagyon örülök — mondta kézfogás-sal, aztán tekintetével kényelmes sétát tett Sándor arcán, meg a ruháján, egész a cipő-hegyéig. — Rád se ismertem volna, igen nagy dandy lettél.

Kamilla lelkesülten nézett szét.

— Milyen gyönyörű itt maguknál, Pista. Valóságos paradicsom.

— Egész rendes — felelte az egykedvűen, majd a kocsis után kiáltott, aki már elindí-totta a lovakat: — Még ne fogj ki, Péter! Hajts előbb a kuglizóba, hogy csak estefelé tudok benézni az urakhoz.

Szóval ez azt jelenti, — gondolta magában Sándor — hogy csak estig számítanak rájuk. Ezt ők is igy képzelték, de ha Pista ilyen világosan tudomásukra hozza, talán mégis felelni kellene valamit? De mit mondhat ilyenkor az ember? Talán azt, hogy magunk is igy akartuk? Vagy azt is lehetne mondani, kérlek, talán várhatna egy negyedórát, aztán vihetne minket is vissza, nekünk ugyanis nagyon sietnünk kell? De ez meg nem volna okos dolog.

Pár lépést tettek szótlanul.

— Az Adsz doktor is odament, — mondta Kamilla — magunkkal hoztuk a kocsin.

Pistának felderült az arca.

— No mégis? Ugyanis elfelejtettem izenni,

hogy szóljanak be az öregért. Holnap utazunk és a nyakig-csomagolásban nem gondoltam erre. Kérem is, ne haragudjanak, de a Babus csak később jöhet elő, ő még el van foglalva az úti készülődéssel.

— Ilyenformán nem is illett volna jönnünk...

— Miért ne illett volna? — felelte meggyőződés nélkül.

Odabent a zsaluréseken beszűrődő napfény zöld reflexekkel mázolta be a sötétes szoba sarkát s a hatalmas bőrfoteleket. Szótlanul, kissé ünnepélyesen helyezkedtek el. Sándor és Kamilla valami alkalmas témát kerestek magukban, Pista elgondolkodva, mély lélekzetekkel szította szivarjának parazsát.

— Nem valami kellemes egyéniség — szólalt meg Sándor az orvosra gondolva s nyomban bosszúság öntötte el, mert okosabb témát is lehetett volna találni.

Pista kérdően nézett rá.

— Ezt a zsidó doktort gondoltam, — magyarázkodott Sándor.

— Te úgy találod? Mi nagyon szeretjük. Minden zsebe tele van jobbnál-jobb viccekkel. Mulatságos öreg zsidó. Alighanem ő lesz az uradalmi doktor.

— Az nagyon jó, Pisti, nagyon jó — állapította meg sietve Kamilla, hogy elsimítsa,

amit Sándor mondott. — Kitünő orvos. A legjobb diagnoszta.

— Én is úgy tudom.

Aztán a megrekedt társalgás tovább vergődött a csönd nehéz és levegőtlen boltozata alatt. Kamilla szórakozottan átnyúlt a tükörasztalra és felemelt egy képet. Pista felállt és világosságot engedett be az ablakon.

— A kis kölykem — mondta apai büszkeséggel és Kamilla mögött, szétvetett lábakkal, ő is a képet nézte.

Kamilla tágra nyitotta a szemét.

— Milyen édes és milyen nagy már — mondta halkan s a képet Sándornak nyujtotta.

Egy távoli szobából halk zongoraszó hallatszott. Gyakorlott ujjak könnyen és unatkozva sétáltattak valami etüdöt a billentyűkön. Kamilla még mindig maga elé nézett. Vékony arcán szinte a csontokig áttetszett a halálos fehérségű bőr, ajka fölött bágyadt mosoly cikázott s gyönge kezei ernyedten hullottak a térdek fölé. Mögötte a széles Pista, élettől és gondtalanságtól jóllakottan, még mindég a képet nézte, amit Sándor már visszahelyezett a tükörasztalra. Kerek arcán zsíros és önelégült mosolygás görbéi között szétáradt és apró verejtékcseppeken csillogott a napfény.

Sándor maga se tudta, hogy miért, de ellenségesen nézett Pistára. Talán az bántotta, hogy ilyen elégült és jóllakott, Kamilla meg olyan, mint egy árvácska, mely a gyors elvirágzás bánatával hajtja le a fejét.

— Emlékszik, Pista, — kérdezte váratlanul — hogy sohasem akartam zongorázni?

Pista csodálkozva húzta fel a szemöldökét.

— Nem akart zongorázni?

— Istenem, milyen buta is az olyan gyerek, bakfis. A fejembe vettem, hogy maga előtt nem és nem. És ha kért, hát annál kevésbé, mintha bizony ez valami nagy szerencse lett volna magának, úgy-e, Pista?

És kedvesen nézett, mintha jóvá akarna tenni valamit a multban.

— Nem emlékszem — felelte Pista ridegen.

Sándor Kamillára pillantott és rosszalóan csóválta meg a fejét.

A zongora ismét megszólalt.

— Milyen szépen játszik valaki — mondta Kamilla s lehúnyt szemmel, halk zümmögéssel követte a valcer dallamát.

— Csak a nagymama — felelte Pista boszszúsan, aztán hirtelen Sándorhoz fordult: — Hát tegnap jöttél meg? Nagyon kedves, hogy előre értesítettél, annál is inkább, mert amint írtam is, holnap elutazunk több hétre. Nagyon rösteljük, — és Kamilla felé fordult —

hogy maguknál még nem tehettük tisztelet-tünket, de az első hónapokban hivatalátvétel, berendezkedés, rengeteg felfordulás, ép csak arra volt időnk, hogy hivatalos látogatásokat tegyünk.

Kamilla arra gondolt, hogy ez ugyan nincs igy egészen, mert alig volt nap, amikor ne látta volna az uradalmi fogatot, amint jó-formán kaputól kapuig vitte őket, de ezzel most nem szabad törődniök, az a fontos, hogy kedvében járjanak, aztán ha sikerül Sándornak, az emberek úgyis megváltoznak majd maguktól is.

— Ó Pisti — mondta engedékenyen — mi ezt nem vesszük úgy. Majd eljönnek, amikor idejük engedi. És mi mindég örülni fogunk.

Pista Kamillára nézett. Fonnyadt arcára és az igénytelen ruhára, mely áruló sebhelyeket viselt a divatváltozással vívott keserves küz-delemben. És valamikor ez a Kamilla volt az, aki nélkül el se tudta képzelni az életet. Szinte hihetetlen!

— — Szóval Sándorkám — érdeklődött már szivélyesebben — idehaza akarsz prak-szist kezdeni?

Sándor pár pillanatig elgondolkozott. Ka-milla lesütötte a szemét. Szinte lélekzeni se mert az izgatott várakozásban.

— Szeretném átvenni apám örökét —

mondta hirtelen Sándor.

Aztán várakozóan nézett Pistára. Az nem felelt mindjárt. Az arca lassan elkomorodott s a szája körül keményen és kelletlenül megfeszült egy izom.

— Úgy gondolod, hogy itt nálunk az uradalomnál?

— Mint jogtanácsos, ha te is segítségemre volnál.

— Nehéz dolog — tünődött Pista.

Kamilla felsóhajtott.

— Tegye meg, kedves. — Aztán ragyogó szemmel mintha ajándékot nyujtana át, becézve zengett a hangja: — Én kérem.

Pista elmosolyodott. Ez az „én kérem" olyan volt, mintha fonnyadt alma gurult volna eléje, amit valamikor, régen, izes, piros-pozsgás korában kívánt meg az ágon.

— No ha maga kéri, kedves Kamilla, természetesen gondolkodni fogok a dolgon s ami tőlem tellik, meg is teszem.

— Tudtam — felelte Kamilla hálásan.

Sándor szégyenkezve hunyta le a szemét.

A lakás mélyéből ismét felhangzott az előbbi valcer. Pista hirtelen felállt, hogy azonnal jön, csak megnézi a Babust. Talán még nem is tudja, hogy megjöttek a kedves vendégek.

Egyedül maradtak.

— Ezt nem kellett volna — mondta leckéztetően Sándor.

— De miért? — kérdezte csodálkozva Kamilla, még mindig mosolyogva és sikerétől büszkén.

— Meg az előbb is, hogy nem akartál zongorázni előtte...

— Sándor, de hisz ez csakugyan így volt.

— Épp azért. Nem érzed, hogy milyen nevetséges vagy ezzel?

— Nevetséges?

— Pista talán már nem is emlékszik rá. S te most előhozakodol rég elmult dolgokkal. Szinte dicsekszel.

Kamilla gőgösen fölvetette a fejét.

— Valamikor szeretett.

— Mondta?

— Azt nem. Ilyent nem mert.

— Akkor honnan tudod?

— Tudom.

— Ugyan, Kamilla...

A levegőbe legyintett s nem folytatta tovább. Kamilla meg összehúzta a száját és meredten nézett maga elé. Előbb megbántottan és sértetten, aztán már csak kesernyés szomorúsággal. Arcáról elvonult az előbbi hiú mosoly s mintha kis lángokat oltogattak volna el egy szentély mélyén, szeméből elköltözött az ünnepi fény, mely kevéssel előbb

olyan kedvessé tette. Eszébe jutottak az otthoni gondok. Az arca megszürkült s a vonásai megkeményedtek. Mint odahaza, amikor fukarul állítja össze a háztartás heti költségeit, átvizsgálja a füszeres és mészáros számlakönyvét s dorgáló hangon kér számon valami titkolt tételt, amit az özvegy az ő tudta nélkül csempészett oda.

Sándor már szerette volna megsimogatni.

— Kamilla, mosolyogj... Persze, hogy neked van igazad... Pista valamikor szerette téged...

Belépett a háziasszony s utána Pista is.

Sándor lassan felemelkedett, egyenesen, csaknem egy fejjel a többiek fölé, de mégse merevedett meg katonásan, valahogy uriasan, hanyag tartással, hűvös tartózkodással húzódott hátra és hosszú, csodálkozó pillantással fogadta az asszonyt.

A selyemruha halk nesszel suhogott s hirtelen szétáradt a kellemes parfőmillat, mintha illatozó virág lépett volna be a szobába. Babus talán át is vett valamit Sándor tekintetéből, mert hosszú szempilláit barna szemgolyója fölé gördítette s csak azután nézett fel ismét, amikor Kamilla elé lépett.

— Nagyon örülök, hogy végre megismerlek — s kinyujtotta a karját hideg kézfogásra, de Kamilla feje előrehajolt, szája csókra nyílott

s akkor kegyes és hűvös öleléssel odanyujtotta az arcát is.

Sándornak eszébe jutott az előbbi „én kérem" s ez most még szánalmasabbnak tetszett. Biztos, hogy az asszony is, meg Pista is, ezen fognak mulatni, ha ők már elmentek.

— És ez a mi Sándorunk — mutatott feléje Kamilla.

— A bátyád?

— Az öcsém.

— Nekem bizony csak bátyám van — és Babus csilingelve nevetett s a kezét nyujtotta csókra.

Sándor azonban mélyen meghajolt s elengedte az asszony kezét. Az csodálkozva pillantott rá, tágranyitott szemmel, mintha titkos hadüzenetet vett volna át és mérlegelné, érdemes-e azt elfogadni? Aztán Kamillára nézett, majd ismét Sándorra s elkomolyodott hangon mondta:

— Nem is hasonlítanak egymásra.

Kamilla azt felelte, hogy talán a szemük, mert ez náluk apai örökség és Sándort hosszú pillantással simogatta meg, melyben testvéri büszkeség és tanuságtétel volt arról, hogy Sándor a legkülönbb ember az összes férfiak között, dísze és reménye a családnak, csak az ő élete legyen szerencsés és boldog és akkor minden jó lesz. Aztán arról kezdett beszélni,

hogy Sándor már gyerekkorában milyen okos fiú volt, egész rendkívüli módon, szinte félelmetesen. Sietve elmondott néhány esetet, aminőhöz hasonlók, hasonló korban, minden gyereknél adódnak. Sándor a bajuszát tépkedte egyre türelmetlenebbül, röstelkedve s lopva az asszonyra pillantott. Az hűvösen hallgatta Kamillát, helyeslés és érdeklődés nélkül és mozdulatlan szájának szélen gúnyos és konvencionális mosoly tapadt meg.

— Nagyságos asszony, hogy érzi magát ezen a vidéken? — kérdezte hirtelen Sándor, amint Kamilla egy mondat után éppen megpihent.

Az asszony kurta és szórakozott pillantással felelt, ahogy fölösleges kérdésekre szokás:

— Egész jól.

Aztán ismét Kamillához fordult:

— Már régen készülünk hozzátok.

Pista, aki közben kiment és ismét visszajött, likőrös üveget emelt ki egy szekrényből és megtöltötte a poharakat.

— Kóstoljátok meg.

Az ezüst dobozból cigaretták kerültek elő. Az asszony is szájába vett egyet s mialatt tovább beszélt, Sándor szolgálatkészen tartotta feléje a gyufalángot. De az asszony mintha észre se vette volna, hátranyúlt az ura cigarettájáért és onnan vett tüzet. Sándor

eldobta az égő gyufát, mely csaknem a körmére égett.

— Sándor is tüzet akart adni — mondta kissé neheztelően Kamilla.

Az asszony kényszeredett mosollyal nézett vissza.

Sándor hátradőlt a fotelben. Száját összeharapta s mereven nézte az asszonyt. Habos szőkeségét fehér nyaka fölött, arca rendezett vonásait, melyek közt nem akadt egyetlen hanyag és áruló vonal. Még a szemében is csaknem személytelen érdeklődés tükröződött. És mégis nyugtalanító volt, mint csillagtalan éjtszakán a mozdulatlan, fekete ég... Egyenesen ült, csipője izmos és állati gömbölyűséggel emelkedett ki az ülés fölött, keresztbevetett lábainak vonalán puhán simult ki a ruha anyaga, a bokánál induló lábak ívével láthatóan, jobb karja a fotel hátán pihent, elrendezetten, mintha modellt ülne, csak a balkeze volt örökös mozgásban. Ez a hosszú, fehér kéz, szájától a hamutálig cikázott nyugtalanul, égő cigarettát táncoltatva ujjai között s nem pihent meg egy pillanatra sem.

És Sándort hagyta hallgatni, mintha tudomásul se venné jelenlétét. Folyékonyan beszélt háztartási dolgokról, falusi életről, amit világért se tart temetőnek, ő különben is olyan, mint Kipling macskája a Dzsungelbuk-

ban, mindenütt egyformán jól és egyedül érzi magát. Páristól Taorminái beutazta Európa térképét, Amerika nem érdekelte, Keletázsia misztikuma annálinkább. Deauvilleban legkedvesebb a tavasz s bármily hihetetlenül hangzik, a telet már lánykorában is a pusztájukon szerette legjobban s itt is előre örül, hogy milyen szép lesz a hóval borított hegyek alatt. Angol és francia szavak fonódtak mondataiba, de minden tüntetés nélkül, magától értetődően s közben Pistához fordult meleg mosollyal, ahogy a macska puha talpa simogat hizelgően.

Sándor már szédülten hallgatta. Ez az asszony és Ferenczy Pista? Nem, ez lehetetlen. De mégis. Hiszen kislányuk is van már.

Kinyílt az ajtó s belépett a nagymama. Kamilla sietve felállt. Pista egy karosszéket tolt félre. Az asszony cserélte egymásra vetett lábát s a könnyű selyem elakadt a térdek fölött. Sándor egyenesen odanézett. Babus észrevette ezt a pillantást s kezét, mellyel a ruha felé nyult, visszahúzta, egy pillanatig még úgy hagyta halvány, rózsás csíkkal zárulva selymek és árnyak között. Aztán lassan elrendezgette ruháját és gúnyosan elmosolyodott. Sándor felállt. Amint elhaladt az asszony mellett, azt mondta magában:

— Fenevad.

Aztán kezet csókolt az öregasszonynak.

A nagymama Kamillával kezdett beszélgetni. Hogy ő ismerte a kedves papát, a jurista-bálon találkoztak és olyan szép és jókedvü ember volt, akit sohase lehet elfelejteni.

Sándor közelebb húzódott az asszonyhoz:

— Egy ilyen szép asszony — mondta halkan, szinte tapogatva csak a szavakat — ebben az elvadult magányban.

Babus felnevetett. Apró ütemekre tördelt, határtalanul gúnyos asszonyi nevetéssel, melynek hangjegyeiből ki lehetett olvasni, hogy ő most kinevet valakit, a köznevetségnek nyujt át valamit, amit halkan suttogtak a fülébe. Pista szótlanul ült a karosszékben s a feleségét nézte. A nagymama és Kamilla is odafigyelt.

— Milyen jól mulattok — mondta Kamilla bizonytalan hangon.

Az asszonyból még egyre sistergett halkuló nevetése.

— Nagyon mulatságos ember a te öcséd.

— Halljuk hát mi is — mondta Pista s elrekedt a hangja.

Sándor ijedten nézett az asszonyra. Az a fejét rázta pajkoskodó mosollyal:

— Azt már mégse. Amit ő nekem bizalmasan elmond?

Pista gúnyosan elmosolyodott és újból megtöltötte a likőrös poharakat.

— Maga engem nevetségessé akart tenni — mondta Sándor neheztelő hangon.

Babus lassan végignézett Sándoron, magasra emelt szempillákkal, amit hirtelen visszaeresztett, mintha vesszőt suhintana.

Sándor mélyet lélekzett. A likőrös pohár után nyúlt s egy mozdulattal kiürítette tartalmát. Kamilla aggódó pillantással intett feléje, hogy ne olyan sűrűn. Pista a földnek buktatta fejét mogorva arccal. Sándor nyakig süppedt a fotelben és Babust nézte, alakjának körvonalait kutatta, amint lassan elmerültek az alkonyat behúzódó árnyai alatt. Már csak a csipő íve villant ki a fotel öbléből fehéren. Ha megmozdult, a megbolygatott levegő tovább szórta és Sándorig hozta illatát. Úgy tetszett neki, hogy nagy barna szeme fölött ijedt és könyörgő csúcsban találkozik össze a szemöldök két íve, mint gótikus párkányzat templomablakok felett. Az ajka erőtlenül felnyílik s szinte érezni, mint gőzölög ki száján forró lélekzete. Szeretné, ha beszélne, csupa muzsika a hangja, meleg zengésű prímhegedű, rosszul hangolt, ostoba hangszerek között.

Babus felállt és kigyujtotta a villanyt. A sárga fény végigmosolygott a szobán s felderültek az arcok is.

— Milyen szépen zongorázott az előbb nénikém — kedveskedett Kamilla, csak azért, hogy valami beszédbe kezdjen.

— Én lelkecském? Én? — s a nagymama mosolyogva rázta a fejét. — Nem mondom, valamikor igen. Épp azt a keringőt kedveltem különösen, amit Babus az előbb játszott.

— Én azt hittem — kezdte Kamilla halkan, aztán zavart megszégyenültséggel elhallgatott. Legjobb, ha úgy tesz, mintha semmi sem történt volna. Csak Sándornak lenne kára, ha ők most megsértődnének.

Sándor hirtelen felállt:

— Menjünk Kamilla.

— Mi leli magukat? — kérdezte Babus.

Kamilla még ott ült a diványon és nem tudta, hogy mit csináljon? Riadtan tekintgetett Sándorról Pistára, Pistáról Babusra.

— De igazán, ilyen hirtelen...? — csodálkozott a nagymama is, aki semmit sem értett az egészből.

Pista kivörösödött arccal bámészkodott maga elé. Szólnia kellene, de nem tud szólni. Egyetlen mentő gondolat se jut az eszébe. Köhög, keresztbetett két lábát váltogatja, várja, hogy rászakadjon az égbolt. Az asszony meg összehúzta és kissé fogai közé kapta az ajkát s úgy nézett az urára ellenségesen.

— Miféle idétlenséget követett el már megint? — kérdezte nyersen.

Sándor megkönnyebbült.

— Utálja ezt az embert — döntötte el magában. — És mégis...

Pista felhorkant, mint a vad, amelyik menekül, bozótok között bujkál, de ha megsebzik, támadásba megy. Haragosan kirugta csizmás lábát a szőnyeg fölött s elfehéredett arcáról tarkójára özönlött bíborpirosan a vér.

— Na, na csak hátrább az agarakkal — kiáltott az asszonyra — mert rossz vége lesz annak, ha én is kitátom a számat.

— De gyerekek, gyerekek, — csitított ijedt szégyenkezéssel a nagymama s apró, öreges mozdulatokat írt a levegőbe, mintha valami láthatatlan palástba akarta volna burkolni a családi élet féltőn titkolt sebeit.

— Jaj, Istenem, — mondta Kamilla — az egész konfúziót én csináltam. Hiszen Pisti mondta is, hogy a Babus zongorázik... Úgy-e te is hallottad, Sándor? Aztán nem is tudom, mért gondoltam mégis, hogy a néni?

A vihar hirtelen elült. Az indulatok porfelhője lassan visszaereszkedett s az arcok ismét megnyugodtak. Senki se hitte komolyan, amit Kamilla mondott, de az a fő, hogy meg van mentve a látszat. A nagymama már kedvesen mosolygott. Lám ilyen kis tévedés-

ből keletkeznek a nagy félreértések. És mindjárt el is mondott egy esetet, amikor hasonló dologból életreszóló harag lett. Szép is volna megbántani ilyen kedves teremtést, mint Kamilla? Főként Pistának.

— Mert édes lelkem — s gyöngéd mozdulattal Kamilla karjára tette a kezét — ha te akkor nem vagy olyan makacs, most a te urad lenne ez a haragos ember.

Olyan édes ártatlansággal mondta ezt, hogy mindnyájan felnevettek. Pista halk korholással morogta, hogy a nagyanyó enfant terrible és mindent kimond, ami a szívén van. Babus mosolyogva biztosította Kamillát, hogy ő járt jobban, bár nem szép tőle és igazán megtehette volna azt a szívességet, hogy Pistához megy feleségül, akkor most nem neki kellene vesződnie ezzel a dörmögő medvével.

Csak Kamilla arca lett egyre komorabb, de ezt senki se vette észre.

A szomszéd szobából evőeszközök és tányérok zörgése hallatszott be. Babus áthajolt a szék támláján s az ajtó felé mutatott, melynek két szárnyát szélesre tárta a szobalány:

— Ha úgy tetszik...

Mindnyájan áttódultak. Kamilla elővette zsebkendőjét, mintha csak az orrával bibelőd-

nék s titkolt könnycseppeket szárítgatott fel a szemében.

A felterített asztal végén tisztességtudó mosollyal álldogált a gyakornok. Szaporán hajlongott s hangos bokacsattogással ütötte össze kurta buret-nadrágba bujtatott, pipaszár lábait:

— Alázatos tiszteletem, alázatos tiszteletem.

Kopaszodó fejebúbján néhány szőke hajszál lebegett, homlokának erős párkányzata alatt apró verébszemek villogtak éberen s vékony orrcimpája örökösen remegett, mintha mindég szimatolna valamit.

— Róth úr — mondta Pista főnöki humorral s a gyakornokra mutatott.

Kamilla gyanakodva nyujtotta a kezét.

— Ugyan Pista — szólt Babus leeresztett hangon s korholóan nézett az urára.

Majd megérintette Kamilla könyökét, asztalhoz unszoló mozdulattal:

— Te meg nehogy elhidd neki, szívem. A gyaki igen jó családból való fiú.

Pista széles nevetéssel terítette magára az asztalkendőt:

— Csak nézzen rá Kamilla. Erre a pónemre. Ilyen kampós orral és vörös képpel lehet ez más, mint Róth?

— De nem, Pista, maga csak tréfál — és

őszinte sajnálkozás volt Kamilla hangjában.

A gyakornok meg kínos nevetéssel erősítgette, hogy igen, igen, őt csakugyan Róthnak hívják s alázatos hunyorgással nyujtotta át magát a tréfa tárgyául, úgy ült a szék szélén, mintha nem is ülne, hanem csak szimbólikusan érintené azt, ugrásra készen, de belül majd szétvetette a gyáva harag, hogy ez a barom paraszt megint csúfságot csinál belőle.

Sándor szótlanul ült a helyén. Elkomorodva kereste az asszony tekintetét, de az minduntalan elkerülte s keze a háziasszonyi gondoskodás mozdulataival röpködött az asztal fölött.

— Ki ez az úr, nagyságos asszony? — kiváncsiskodott a gyakornok Babusnak súgva.

Babus szemöldökmozdulattal Kamilla felé mutatott:

— Annak a hölgynek az öccse. Szeretne uradalmi ügyész lenni. Ezért jöttek.

— A-szó! — hunyorított a gyaki gúnyos mosollyal s már tisztában volt mindennel. Többé nem is nézett oda. Áhítatosan figyelt Pistára, aki épp arról tartott előadást, hogy ő a szolgálatban levőkkel nem tegeződik, mert az ilyen te-tu bruderoskodás mindig a hivatal kárára van előbb-utóbb. A gyaki sűrűn helyeselt, hogy csakis, csakis direktor uram, jóllehet szívesen elajándékozott volna két

esztendőt az életéből, hacsak egyszer, egyetlen kis „szervusz"-t foghatott volna ki a jószágigazgatótól.

A nagymama koccintásra emelte poharát s kedves mosollyal nézett a vendégekre a pohár üvegfalán keresztül. A csöpp kis italtól nyomban borsónyi pontocska virult ki az orrán, mintha piros tintát csöppentettek volna a hegyére.

Kamilla minden fogás után lelkesülten áradozott, tudakolta az ételek receptjét s mialatt beszélt, egy fayancet emelgetett kiváncsian, aztán amikor észrevétlenül sikerült a tányér aljára pillantania, lelkesülten felkiáltott:

— Holicsi! Jaj, nagyon szép. Babuskám, ez nagyon szép!

És hirtelen elhallgatott megmerevült arccal, mert észrevette Sándor pillantását, amint szigorúan és rosszalólag sujtott feléje. A többiek is hallgattak, a takargatott unalom egymás iránti bosszúságával. Végre a nagymama kezdett beszélni s mielőtt szólt volna, öregesen nevetgélt magában, előre örült annak, amit el fog mondani.

— Most jut eszembe, nagyon jó eset, apátokkal történt, meg a főispánnal. Nekem az öreg Peregi mesélte el, mert az tud mindent. Akkor a trónörökös volt itt vadászaton.

Utána nagy ebéd, az urak persze frakkban, cilinderrel, amint az udvarnál szokás. A főispán otthonfelejtette cilinderét, hát apátok küldött haza, mert neki volt még egy. De papirt kellett tenni belül, mert a főispánnak sokkal kisebb feje volt. Ebéd után a trónörökössel levonultak a parkba, persze az urak kézben tartották a cilindert, de mivel hűvös őszi idő volt már, a fenséges úr engedelmet adott, hogy tegyék csak a fejükre. És akkor történt az a rettenetes dolog, hogy a papiros kicsúszott a főispán cilinderéből egész a kravatlijáig, a cilinder meg fennakadt az orra hegyén. Volt nagy elképedés s az urak alig tudták megállni, hogy hangosan fel ne nevessenek. A fenséges úr is elmosolyodott finoman s azt mondta a főispánnak: Bitte, halten sie Ihren Hut nur weiter in Ihrer Hand!

Nevettek. A gyakornok nevetett a leghangosabban, hogy jó, nagyon jó, főként, amit a trónörökös mondott.

— Ugyan mit nagyzol, gyaki? — pirított rá Pista. — Ne tegyen úgy, mintha értené. Nem szégyen az, ha valaki nem tud németül. Azért még magából is rendes uriember lehet.

Ezen aztán ismét nevetni lehetett. A gyaki is nevetett és arra gondolt, ha például elmondaná, hogyan van az, amikor az öreg

gróf érkezik? Már órákkal előbb kimennek az uradalmi határba, az egész tisztikar, meg az uradalmi népség, mintha valami uralkodót várnának. S amint felbukkan az autó a poros országúton, az igazgató leemeli a kalapját, meg a többiek is s úgy várnak, ácsorognak, mint valami búcsúsok. Aztán az igazgató alázatosan köszön: Kegyelmes gróf úr... és olyan mélyen hajlik, mintha meg akarná csókolni a gróf kezét. Amikor először látta, alig akart hinni a szemének. Pedig ez így van. És még ez mer beszélni ilyen hangon. Közönséges jobbágy.

Sándor tovább keresgélte Babus tekintetét, hol szemtől-szembe hol a távoli tükrökben, de az asszony egyetlen pillantását se viszonozta. Aztán mintha meg is unta volna ezt a néma kergetősdit, hirtelen Sándorhoz fordult, gúnyos ajkbiggyesztéssel és szinte rendreutasító hangon:

— És maga, ügyvéd úr, miért hallgat ilyen odaadással? Most is valami jogeseten gondolkodik talán?

Sándor fülig vörösödött.

— Éppenséggel nem szokásom az okoskodás — mondta kissé sértődötten. — Sőt, ha például értenék valamit a művészetekhez, már rég felhagytam volna ezzel a csúf, agyafúrt foglalkozással.

Nagyon ügyetlenül, darabosan mondta s hirtelen csendet teremtett a társalgásban. Még folytatni is szerette volna, de a szavak indulatokká váltak egyre pirosabbá lobbanó arcán. Az asszony tüntetően elfordult.

— Úgy? — hümmögött lassan Pista. — Aztán mondd csak — kérdezte epésen — ha ilyen véleménnyel vagy a pályádról, miért mentél akkor mégis ügyvédnek?

Kamilla Sándor védelmére sietett sértődötten:

— Ő csak azt mondta, hogy a művészet a legszebb hivatás, és ebben igaza is van.

— Már engedelmet, szép dolog a kóklerkedés, de talán mégis csak különb valami egy diploma, amit sok tanulás után, tudós professzorok adnak, mint az enyém is, a gazdasági főiskolán, ami kvázi egyetem.

— Tévedés — kezdte mondani Sándor, mert patakzott már benne az indulat, hogy felemelje a fejét és végre megmutassa itt ezeknek, hogy ő kicsoda?

De Pista nagyot legyintett a levegőbe, mintha beszélni se volna érdemes az egészről:

— Ez mind nem is fontos a te szempontodból. Az a legnagyobb baj, hogy nagyon fiatal vagy még.

Sándorban elakadt a hang. Döbbenten

nézett Pistára, aztán összeszorította a száját. Úgy, hát kibujt a szeg a zsákból?

— De Pista — szólalt meg kétségbeesetten és már rimánkodó hangon Kamilla — hiszen maga is aránylag fiatalon lett jószágigazgató.

— Az más, az más — felelte Pista s ingerülten tovább taszitott egy poharat. De hogy miért más, azt már nem tudta megmondani.

— Ez tényleg más, Kamilka — mondta Babus lágyan, de fölényes mosollyal érezztetve, hogy ez az összehasonlítás már önmagában véve is nevetséges — Pista a főiskolán is együtt volt már a fiatal gróffal s vele csakugyan úgy bánnak, mint valami családtaggal.

Aztán vigasztalóan tette hozzá:

— No de ez még nem jelent semmit. És ha most nem sikerül is, még elég hosszú az élet.

Sándor az asszonyra nézett. Lekicsinylő, fölényes mosolyára szeretett volna könnyed évődéssel visszaütni, de a hangja hirtelen elrekedt s volt valami bántó abban, ahogy mondta:

— Igazán meghat nagyságos asszony, hogy ilyen adakozó.

Pista mogorván előretolta az állát és úgy nézett Sándorra.

— Nagyon tévedsz, kedves pajtás, ha

velünk szemben érzékenykedel — s a fejét rázta méltatlankodva. — Ez végre is nem rajtam, legkevésbé a feleségemen, hanem egyes-egyedül a grófon múlik.

— Nem lett volna szabad, nem lett volna szabad — mondogatta magában Kamilla, lehúnyt szemmel, mert érezte, hogy most már mindennek vége van.

A háziasszony hűvös mozdulattal Sándor elé tolt egy ezüst-dobozt.

— Cukorral issza a feketét? — kérdezte közömbös hangon.

— Igen — felelte Sándor és szeretett volna még egyszer az asszony szemébe nézni, de az most is elkerülte tekintetét, mintha mondaná: miért erőlködsz, hát nem látod, hogy nem kellesz és azért se kellesz nekem?

Sándor lehajtotta a fejét és szájában hangtalanul, fájó, keserű haraggal forgatta meg a szót: — Fenevad, fenevad!

A nyitva felejtett ajtón egy kisleány tipegett be, Kamilla feléje nyujtotta a két karját és magához kérlelte s halk, hivogató hangokat gügyögött. Isten tudja, mit gondolhatott közben, mert az arca különös, szinte anyai fényben égett s a szeme tele volt könnyel. Ölelgette, a keblén ringatta a kislányt:

— A kicsikéd, úgye-, a kicsikéd? Ó Istenem!

Aztán ráhajolt és megcsókolta a szája fölött.

— Jaj, kérlek, csak ezt ne! — és Babus ingerülten kikapta Kamilla kezéből a kisleányt. — Mi magunk se szoktuk a száját csókolni.

S mintha valami alsóbbrendű lények társaságától féltené, kifutott vele a szobából. Az ajtó erélyesen csapódott be utána.

Pár pillanatig szótlanul ültek. A nagymama zavartan köhécselt.

— Megkérhetlek — szólt végre Sándor mély lélekzettel — hogy légy szíves kocsiról gondoskodni?

Pista némán bólintott.

— Te, gyaki, szólj Péternek, hogy előállhat.

A gyaki fülig vörösödött a gyönyörűségtől és hadarva falta fel a szórakozottan leejtett főnöki tegeződést, mint éhes kutya a tányérra öntött tejet, nyelvével csattogtatva, mintha félne, hogy visszaveszik:

— Parancsodra, direktor uram, igenis, kérlek-alássan.

Jókedvű győzelmes hang tombolt benne: szervusz dirikém, szervusz dirikém.

A vendégek sietve felkészültek.

— Alighanem a gyereket fekteti le — mentegette Pista kényszeredetten Babust, aki már nem is került elő.

A nagymama bátortalanul, szinte súgva mondta, hogy Pista meg ne hallja:

— Máskor is jöhetnétek lelkecskéim.

A távoli égen néma villanás gyujtotta fel a látóhatárt, amikor kocsiba szálltak. A lovak nekibokrosodva rohantak a sötét országútnak, az allé sűrű lombjai alatt. Mire a kocsma elé értek, már megeredt az eső. A doktor sietve jött elő, feltűrt gallérral, ernyő alatt, aztán felkapaszkodott a kocsira és gyorsan elfoglalta a nagy ülést, amit Sándor néma mozdulattal engedett át neki.

— Na hogy mulattak? — kérdezte ismét gúnyos és fölényes hangon.

— Igen kellemesen — felelte Kamilla nehezen és szeretett volna sírvafakadni.

— Kegyednek, amint most hallom — folytatta a doktor bántó szavakat keresve és illesztgetve össze — valamikor igen tetszett a jószágigazgató úr? Még fiatal korában.

— Nekem? Az istenért, miket beszél?

— No, no kérem, azért nem kell úgy megijedni mindjárt. Éppenséggel nem volna utolsó dolog jószágigazgatónénak lenni ebben az uradalomban. Az nem is olyan szégyen. Még egy Lelkes kisasszonynak sem. Úgy-e bár, kedves ügyvéd úr?

Sándor hirtelen hátrafordult a kisülésen.

— Álljon meg! — kiáltott fel a kocsisnak

s amikor az nem hallotta a zuhogó eső zajában, megismételte hangosabban:

— Álljon meg!

— Mit akarsz Sanyi? — kérdezte Kamilla rémülten.

Sándor keztyűs kezével az orvosra mutatott:

— Ez az úr rögtön le fog szállni.

Az orvos felhördült:

— Ez nem az ön kocsija. Ezt értem is küldték.

Sándor előre nyujtotta karját s ujjai megkapaszkodtak az orvos kabátjában.

— Szálljon le! — vezényelte keményen.

— Sanyi, az Istenért — kiáltozott Kamilla — ebben a viharban?! Ne, Sanyikám ne, hiszen a doktorbácsi már öreg ember és nem is akart ő minket bántani.

Az orvos minden erejével hátrahuzódott a kocsi belsejébe. Az ég ismét kigyulladt és Sándor egy pillanatra meglátta az öregember arcát, halálfélelem rémületével szemében, tátott szájjal, melyen egy értelmes szó se jött elő, csak hangok, zagyván és értelmetlen hördüléssel.

Zuhogva ömlött a zápor s a szél a kocsi belsejébe verte, az arcokig.

Sándor elengedte az orvost. Kamilla felkiáltott a bakra:

— Kérem, csak hajtson tovább!

A kocsis megrántotta a gyeplőt s a lovak ágaskodva eliramodtak a sötét országúton. Az orvos még sokáig nem jutott szóhoz.

— Ilyet tenni egy öreg emberrel — mondta aztán ziháló tüdővel.

De Sándor már nem felelt. Kamilla is hallgatott. Elhagyták az uradalmi határt. A vihar komor palástjában félelmetesen suhantak el mellettük a kohó lángokban izzó hatalmas ablakszemei. A zúzó kalapács moraja keresztülhatolt a viharzúgáson. Az akna gépházában sziszegve dolgoztak az acélkerekek. Aztán keresztüldübörögtek a városkapun, keskeny járdák szélén, párás csillogással, gázlámpák apró, világító tornyai bukkantak fel s mind sűrűbben házak, lefüggönyözött ablakok. A vihar elvonult a hegyek felett s az alvó város éjtszakai csendességében ércesen csattogott a lovak patája.

— Itt kérem megállni — nyöszörgött az orvos, amikor a háza elé értek.

Aztán sietve kiszállt és vissza se nézett. Még hallani lehetett, amint a kapuzárban jajgatva sírt fel a kulcs.

Kamilla Sándorra nézett. Szerette volna megkérdezni: mi történt köztetek Babussal, Sanyikám? De Sándor elfordította az arcát. Akkor Kamilla összehuzódott, szerényen és

erőtlenül, mintha csak egy vékony, gyűrődött kendőt hullattak volna a kocsi sarkába.

Megálltak a Rózsa-utcai kis ház előtt. Az egyik ablak mögött még sárgán világított a lámpa. Az özvegy virrasztott odabent. Néha ölébe eresztette a kötést és csendes mosolylyal nézett maga elé. Úgylátszik jól találják magukat a gyerekek, gondolta magában. Délután váratlan vendége is volt. A gőgös Baloghné. Azzal jött, hogy ő maga se érti, mért hidegedtek el egymástól ennyire? De ha már a hegy nem megy Mohamedhez, hát Mohamed megy el a hegyhez. Különben mintha Kamillát látta volna az előbb az uradalmi fogatban. És ki volt az idegen fiatal úr? Talán bizony valami kérő? Ó, hogy Sándor? Ezt alig lehet elhinni. Lám, lám, milyen nagy férfi lett belőle. És milyen fess. Az ember azt hinné, hogy maga a gróf. Hát persze most látogatóba mentek. Nem is tudta, hogy ilyen jóba vannak Ferenczyékkel. Úgy, régi barátság? Node ilyet! Hát valamikor Ferenczy Pista és Kamilla...? És az özvegynek részletesen el kellett mondani az egészet. Nagyon szívesen tette és tele volt büszkeséggel az arca. S ha már az ember benne van, azt is el kell mondani, hogy Sándorból alighanem uradalmi jogtanácsos lesz. Aztán hogy már ki is néztek a Walkovich ház első emeletén

egy nagyobb lakást is. Oda fognak költözni ugyanis Sándorral, mert neki kell az ügyvédi gyakorlat miatt. Ezentúl gyakrabban mennek az emberek közé is. Hát igen, maga is azt hiszi, hogy szebb napok virradnak rájuk. Bizony nagy-nagy öröm, a jó Isten ajándéka, ha az embernek ilyen derék fia van... Aztán még sokáig eltünődött ezen, szelíd mosollyal, a kis lakásban, ahol már nem laknak sokáig. És előre örült, amint majd kérdezni fogja Kamillától: No mit gondolsz, találd el, ki volt ma nálam?

Felfigyelt a kocsizörgésre, mely elcsöndesült a kapu előtt. Sietve felállt és izgatott örömmel az ajtóhoz tipegett. Szélesen kitárta az ajtó szárnyát az érkezők elé.

— No ti lumpok, ti lumpok — mondta mosolyogva és meleg simogatással volt tele a hangja.

Aztán ijedten nézett Sándorra. Az szótlanul és komoran állt előtte. Kamilla meg sietve beszélni kezdett és minden erejével mosolygott, mintha függönyt akarna bocsátani a gondolatai fölé.

— Mutterke, olyan jó volt. Igazán olyan jó.

Az özvegy ismét mosolygott és tétován, félő pillantást vetett Sándorra.

— Hát megbeszéltétek Pistával fiacskám?

— és kézcsókra engedett keze simogatással pihent meg Sándor arcán.

Sándor lehúnyta a szemét.

— Semmit — mondta hirtelen és felvetette a fejét. Komoran nézett pár pillanatig:

— Én holnap visszautazom anyám.

— Sándor! Sándor! — kiáltotta Kamilla.

— Hagyj! — felelte Sándor és kisietett a szobából.

Azok ketten némán álltak ott percekig. Az özvegy szája körül még remegett az előbbi mosoly, aztán sok esztendős szenvedések mély vésetei lassan eltakarták, mint halottak arcát a szemfedő. Felsóhajtott:

— Hát persze mit is csinálna ő itten? Ebben a buta kis városban egy ilyen okos fiú.

— Mit is csinálna? — ismételte Kamilla és olyan üresen nézett maga elé, mintha elköltözött volna belőle a lélek.

— Ez itt csak nekünk való.

— Csak nekünk.

— Mert úgy-e fiacskám, mit is érne az élet, ha Sándor nem lenne boldog?

— Mit is érne? — sóhajtott fel Kamilla és hirtelen elfordult, aztán kifutott az előszobába, megállt az ablaknál a leanderek között. Valami a mellét szorongatta. Hiszen igen, hiszen igen. És mégis! Megint eszébe jutott,

amikor Pisti ott ült mellette és kérlelte, hogy zongorázzék. Ha akkor... De aminő buta egy olyan lánygyerek. Aztán hosszu, hosszu évek és semmi más. Csak összebujtak ketten, hogy majd, ha itt lesz a Sándor, akkor nekik is jobb lesz. Ó Sándor!...

Szeretett volna jajveszékelni, felsikoltani.. Aztán nyöszörögve elfojtott könnyei hullottak a csillogó levelekre.

HINTAPALINTA

Ignátz János, nyugalmazott mezőrendőr a réteken át, a város felé tartott. Április első napja volt s a kora tavaszi nap nagy ajándékozással árasztotta melegét a földre. A levegő megtelt jókedvü, reggeli zsongással s a napsimogatásra fiatalitó illatok párologtak fel a pázsit alól.

Ignátz bácsi is megfrissült léptekkel tapodott a gyalogösvényen s öreg, csontos arcát szives mosollyal beleáztatta a napba. Szaporán ment zömök kis lábaival, mintha nem is testet vinne velük, hanem csak ugy odamártogatná azokat a földbe. Már jól látszott a város, a házak egymáshoz tapadó tömbjei, mintha egy-testként feküdnének a látóhatár szélén. Még távolabb gyárkémények ösztövér felkiáltójelei kapaszkodtak az égnek s keskeny füstszalagokat leheltek a reggel kék ábrázatára.

Nézte a várost és a füstölgő kéményeket számlálgatta. Aztán rosszalóan csóválta a fejét, mert tegnap még tiz ilyen kéményt számlált össze s ma már csak ötig vitte. S azok is olyan vékonyan pipálnak, hogy szem kell hozzá, amelyik meglátja füstjüket a fehéren izzó égi-burán.

— Valami baj lehet a városban — gondolta magában.

Ignátz bácsi ott lakott, ahol a városhatár már a megye földjét érte, a nádason tul, s ameddig ellátni, egyetlen ház se az övén kivül. Hétszámra nem látott embert. A városba se igen tette be a lábát a forradalmas idők óta. Most is csak a nyugdijjárandóság miatt. Meg ha már ott van, a Boburához is benéz, aki már egy éve hitegeti hatvan koronájával. Amikor kölcsönbe adta, akár mázsás malacot is vehetett volna rajta, most meg egy pár csizma se tellenék belőle, ha vissza is kapná.

De azért nem nagyon bánta. Szegény ördög ez a Bobura, miből is adná? Meg átallotta is a haragot a szép tavaszodásban, öreges kedve kinyiladozott a verőfényben s jókedvüen lépegetett a városba vezető hidon keresztül. Aztán csak azon álmélkodott el, amikor a Hunyady laktanyán megpillantotta a piros lobogót. Hát ez meg hogy kerül oda? Mintha valami ménkü nagy bakterzászlót lengetne ott a szél. Meg is állt és ugy nézte hosszan csodálkozva.

— Hé Furulyás! — kiáltott aztán egy férfi után, aki hosszu léptekkel húzott el mellette.

És csaknem elröhögte magát, amint szembe-

nézett vele. Mi lelte ezt a Furulyást? Néhány éve ő maga abrichtolta be a mezőrendőrségbe, akkor egész rendes embernek látszott. Valami elvehette a józan eszét, másként még se mutatkoznék igy, világos nappal, emberek előtt.

— Téged meg miféle maskarába öltöztettek Furulyás? — kérdezte mosolyogva s botjának kampós végével megütögette a tányérsapka simlijét.

Furulyás hátrább lépett. Ujjait a derékszij alá süllyesztette s meglebegtette kissé a fegyvertáskát, mintegy néma fenyegetés-képen. Hosszu, rozoga alakja ugy cikázott a földig, tört vonalban, mintha nem is a lábán állna, hanem csak ugy ejtették volna ki a széles tányérsapka alól. Az állát erélyesen előre tolta és szigoruan összeráncolta a homlokát.

— Először is nem Furulyás, hanem főparancsnok elvtárs, de ez egyszer ettől még eltekintek.

— Mitől tekintesz te el? — csodálkozott Ignátz bácsi.

— Ugy látom elvtárs, hogy maga még mindég a régi mentalitásban él. Figyelmeztetem azonban, hogy nem ajánlatos tovább is az urakhoz huzni.

Biccentett és faképnél hagyta Ignátz bácsit,

aki azt se értette, hogy mi fene legyen az a mentalitás, amiben ő él Furulyás szerint, meg, hogy mi baja lett egyszerre az urakkal? Aztán látta, hogy tiszt urak jöttek Furulyás-sal szembe s már messziről odatisztelegtek feszesen, sőt Mika őrnagy ur is a csendőr-ségtől, ugy kihuzta magát, akár a brigadéros előtt.

— Tyhű az áldóját! — s Ignátz bácsi feje-bubjáig lökte kalapját a nagy csodálkozás-ban. — Mondom, hogy valami baj van a városban.

A másik oldalon Kalapos városi tanácsnok csak azt látta, hogy Ignátz bácsi Furulyással beszélt valamit. Egyszerre barátságosan in-tegetni kezdett Ignátz bácsi felé, sőt le is lépett a járdáról s kövér teste átlebegett az uttest fölött.

— Nos, nos, van valami érdekes hir a ma-gas hadvezetőségnél? — és válaszra ingerlő mosollyal állt meg Ignátz bácsi előtt.

Az még egyre arra nézett, amerre Furulyás távozott. Mintha nem hinne a szemének. Azt se vette észre, hogy a tanácsnok ur az, aki előtte áll.

— Azt nézem — és Furulyás után bököge-tett zömök hüvelykével — hogy ezt meg mi lelte?

A tanácsnok holdvilág képe még szélesebbre gömbölyödött a szivélyes mosolygásban:

— No de ilyet, Ignátz bácsi még nem is tudja? Ő lett a városparancsnok, az összes helybeli katonai alakulatok parancsnoka.

— A Furulyás? — kiáltott fel, aztán hirtelen lekapta kalapját, mert észre vette végre, hogy maga a tanácsnok ur az, aki szóba-elegyedett vele.

Az meg máris beléje karolt és vitte magával szaporán beszélve, ahogy az urak szoktak fel-alá sétálni a városház előtt. Hogy bizony nagy idők ezek, a születés által emelt válaszfalak mindörökre leomlottak s ezentul minden ember itt annyit ér, amennyit dolgozik. Furulyás kitünő ember, a városban a legnagyobb hatalom, az történik, amit ő akar. És hogyha Ignátz bácsinak is kedve jönne a közéletben résztvenni, Furulyás révén szabadon választhatna a legmagasabb tisztségek között.

Az meg azt se tudta, hogyan menjen a tanácsnok ur karjával a hóna alatt, baráti karolással, végesvégig a városon. Próbálta, hogy legalább átkerüljön a másik oldalra, de a tanácsnok ur azt se engedte, mert egyszersmindenkorra vége a társadalmi előítéleteknek, szerencséjének tartja, ha ilyen kitünő férfiu balján mehet, mint Ignátz bácsi. Az

zavartan köhécselt, fel se mert nézni tarkóig vörösödve a nagy szégyenkezésben s a karját mozditani se merte, hogy legalább ne zavarja a tanácsnok ur pihenő kezét s egész belezsibbadt a nagy mozdulatlanságba. Közben a szembejövőkre pillogott kiváncsian, hogy mit szólnak vajjon a nagy megtiszteltetéshez, amely most őt éri. De azok éppenséggel nem szóltak semmit, még csak észre se vették őket s a kalapjukat is alig emelték le a tanácsnok ur előtt. Kis, piros kokárdák izzottak az urak kabátjának gomblyukában.

— Bizony — magyarázott tovább a tanácsnok ur — itt már tiz napja tanácsköztársaság van. Másképpen kommün. Érti?

— Értem, hogyne érteném — felelte Ignátz bácsi, jóllehet most már végkép semmit se értett az egészből.

Lassan a városházhoz értek. Ott is nagy piros zászló zuhogott le a torony ablakából. S a falak hirdetésekkel voltak teli, haragosszinü plákátokkal, fenyegető ábrákkal, aminőket Ignátz bácsi még sohase látott. Szeretett volna elálmélkodni kissé, de a tanácsnok ur tovább vitte magával, mert ő majd utánanéz mindjárt a nyugdijnak is, hogy soron kivül kifizessék. Másként órákig is elálldogálhatna Ignátz bácsi. Hanem tessék addig befáradni ide, az ő szobájába, kényelmesen

helyet foglalni ebben a fotelban, ő meg máris átfut a főpénztárhoz.

— Nahát, nahát — tünődött Ignátz bácsi, amint egyedül maradt, a puha karosszékben, és a karját tapogatta, meg a bőrét csipegette, hogy nem álom-e az, ami itt vele történik? Kurta, csizmás lábszárait diákosan összehuzta és világért se merte volna kényelmesen kinyujtani a szőnyegen. Még a lélekzetet se merte bőven venni, csak aprókat szuszogott, félénk és zavarodott illendőséggel. Hiszen volt ő már máskor is itten, de olyankor az asztal előtt álldogált katonásan, a tanácsnok ur meg fel se nézett az akták mögül, alig felelt valamit, azt is olyan haragosan, hogy örült, ha már kikerülhetett az ajtón, pedig rendszerint el se mondhatta, amit mondani akart. Most meg ide ülteti, ebbe a finom székbe, mint valami uri barátot. Ugy látszik mégse lehet olyan rossz ember.

És már nekibátorodva nézdelődött széjjel. A szembenlevő falon nagybetüs hirdetés állott arról, hogy akinél lövőfegyver van, azt a városparancsnoksághoz tartozik beszolgáltatni s hogy e tilalom ellen vétőket halállal bünteti a forradalmi törvényszék.

— Ez meg mi legyen? — kérdezte a tanácsnoktól, amikor az visszatért. — Csak nem

kivánhassák tőlem, hogy ott, ahol se ház, se ember, még fegyver se legyen a háznál?

A tanácsnok mosolyogva megnyugtatta, hogy semmi az egész, Ignátz bácsi majd utközben beszól a városparancsnokságra, beszél Furulyás főparancsnok elvtárssal, az rögtön kiadja az engedélyt és a fegyvert nem kell beszolgáltatni.

— Akkor jó — mondta megbékülten, mert nem értette, de egyre szivesebben vette, hogy az ő személyét ilyen szépen megbecsülik. Meg hát jussa is van hozzá, elvégre negyven évig szolgálta a várost.

Aztán bejött a pénztártól egy tisztviselő és Ignátz bácsi elé számolta a nyugdijat, olyan rengeteg sok bankjegyet, hogy alig volt vége a számlálásnak. A tanácsnok ur szives mosollyal nézte, mint gyűri zsebeibe a rengeteg pénzt és bucsuzóul megjegyezte, hogy egy kis csalafintasággal a legmagasabb nyugdijat fizettette ki, másként sokkal kevesebb lett volna.

Ignátz bácsi is mosolygott. Eligazgatta zekéjét, tempós mozdulattal tenyerét nyujtotta kézfogásra s szemének sarkából a tanácsnokra hunyoritott ravaszul:

— Korábban se bántam volna ezt a kis csalafintaságot.

És peckesen elindult hazafelé. Méltóság-

teljesen lépegetett, zsebében a rengeteg pénzzel. Meg az se kutya, hogy Kalapos tanácsnok lett a barátja. No majd eldicsekszik vele a Furulyásnak és előre elnevetgélt magában azon, hogy annak majd hogyan marad tátva a szája a nagy csodálkozástól..

A főparancsnok előszobája már zsufolásig tele volt emberekkel, amikor Ignátz bácsi belépett oda. Bekecses alakok dőltek el a fotelekben és csizmás lábukat a szőnyegekbe hempergették. Az egyik sarokban két ur álldogált, mind a ketten hosszu Ferencjózsef kabátban s az egyik cilindert tartott a kezében. Alighanem bebocsátásra vártak mind a ketten. A cilinderes ur arról beszélt a másiknak halkan, hogy ő már a multkor is szerencsés lehetett kihallgatáson jelenni meg a főparancsnok elvtárs előtt. Hát mondhatja, hogy a legnagyobb élmény volt számára ez a találkozás, mert a főparancsnok elvtárs egész rendkivüli koponya, pillanatok alatt áttekinti a legbonyolultabb helyzeteket s még műszaki kérdésekben is olyan verzátus, mintha egész életében azzal foglalkozott volna. A másik sürü helyesléssel bólogatott, hogy ez őt egy csöppet se lepi meg, ő még mezőrendőr korából ismeri a főparancsnokot s hogy aki zseninek született, annak nincs szüksége iskolára, egyetemre, amint a példa is mutatja, de

hát a mi középosztályunk azt hitte, hogy nélküle felfordulna az egész világ, most aztán láthatják, hogy zökkenés nélkül megy minden a maga utján, pedig ezek az uj emberek éppen hogy irni és olvasni megtanultak. Aztán mindketten megegyeztek abban, hogy éppen ezért, mert természetes és józan itélőképességük az élet iskolájában nevelődött naggyá. És egyre a párnázott ajtót nézték, meg a titkár asztala felé sanditottak, hogy mikor kerül rájuk a sor és minden ajtónyitásra alázatos hajlongásra készen összehuzták a vállukat, ugyanugy, ahogy néhány hónap előtt még a főispán előszobájában tették. Közben tisztek jöttek-mentek a helyiségen át, lekopasztott csillagok helyén piros kockákkal jobbról-balról, katonásan jelentkeztek a titkár előtt, mondataikba minduntalan beleöltöztették, hogy titkár elvtárs és a főparancsnok elvtárs és ők is tisztelgésre készen feszültek ki a párnázott ajtónak minden nyitására. Mindenki cigarettázott és mindenki beszélt s a levegő tele volt dohányfüsttel és értelmetlen szavak zsongásával. A padló, meg a szőnyeg portól, piszoktól sötétlett.

Ignátz bácsi már percek óta állt és várt a titkár asztala előtt, akinek mindég valaki mással akadt dolga, amint beszélni kezdett. Egyre bosszusabban várt s lassan a tarkója

is vörösödni kezdett sürüsödő haragjában, mig végre a titkár észrevette és felnézett rá az asztal mögül:

— Milyen ügyben akar a főparancsnok elvtárssal beszélni?

— Van egy öreg mordályom — kezdte Ignátz bácsi, de a titkár gyorsan a szavába vágott:

— Ilyen ügyben a főparancsnok elvtárs nem fogad, tessék Mika elvtárshoz fordulni.

— Dehogynem fogad — pattant fel Ignátz bácsi — régi komám ez a Furulyás nékem.

A körülállók összemosolyogtak. A titkár a fejét csóválta, de azért mégis benyitott a párnázott ajtón, mert nem lehet tudni, hátha csakugyan igazat mond ez az ember. Aztán pár pillanat mulva bosszusan tért vissza:

— Mondtam, hogy nem fogad, de hát az elvtársak mindent jobban akarnak tudni s csipp-csupp ügyekkel idejönnek s egyszerre mindenki régi barát, meg koma s a végén engem szid le a főparancsnok elvtárs.

A szobában pár pillanatig csönd lett, a két ur zavartan köszörülte a torkát a sarokban, mások a föld felé rejtették pillantásukat s arra gondoltak, hogy alighanem ők is hasonló választ fognak kapni. De azért valamenynyien ott maradtak és vártak tovább. Ignátz bácsi még jobban nekivörösödött, közelebb

lépett és egyik kezével ránehezedett az asztalra:

— Talán bizony még azt is letagadta, hogy a kezem alatt nevelődött?

A titkár már unta a vitát:

— No öreg elég volt ebből, itt nem érünk rá dumálni, ha igényjogosultsága van fegyvertartásra, jelentkezzék Mika őrnagy elvtársnál.

Ignátz bácsiban tovább dohogott a harag, hogy igy elbánt vele a Furulyás, holott a Kalapos tanácsnok a fotelbe ültette, pedig az mégiscsak ur és városi tanácsnok. Mérgesen botorkált a sötétes folyosón, mig végre rátalált Mika őrnagy szobájára.

Az őrnagy iróasztala előtt állt, nadrágzsebébe süllyesztett kezekkel, kissé megtámaszkodott az asztal élén s egy másik tisztfélével hangosan összenevettek éppen valamin. Aztán mind a ketten hirtelen elhallgattak s bosszusan néztek a belépő Ignátz bácsi felé.

— Várj kérlek — mondta a másiknak — hadd intézzem el ezt az atyafit — s kurtán Ignátz bácsi felé intett s közben végignézte tetőtől talpig, gunyosan és ellenségesen.

Az lassan belekezdett a mondókájába, hogy messze a városon tul lakik, ahol az ő házán kivül nincs is több ház, sürün járnak arra

garázda cigányok s ezért fegyvertartási engedélyre van szüksége.

Az őrnagy előbbre nyujtotta a nyakát:

— Ho-ogyan, maga háztulajdonos?

— Az volnék — mosolyodott el Ignátz bácsi kis büszkeséggel, hogy odáig vitte s a maga földjén élhet.

— Szóval egy burzsuj? — rivalt rá. — És még be meri tenni ide a lábát? Elmehet, nincs fegyvertartási engedély.

Aztán mivel Ignátz bácsi még se mozdult, sőt méltatlankodni kezdett morgolódva, hogy ő negyven évig szolgálta a várost és őt ne tessék ezzel a valami csufszóval illetni, az őrnagy átkiáltott a másik szobába:

— Bobura elvtárs, tegye ki ezt az embert.

Ugyanaz a Bobura, aki már esztendeje hitegeti Ignátz bácsit a hatvan koronával. Amint megpillantotta az öreget, nagyot villant a szeme, ránditott egyet a derékszijon és két marokkal indult feléje. Az végignézett rajta tetőtől-talpig és lassan kiment a szobából. Bobura utána.

Az őrnagy nagyot nevetett:

— Látod én mindég igy szoktam — mondta a másiknak. — Ajánlhatom, kitünő módszer. A legtöbbjéről kiderül, hogy van valami kis viskója. Az ilyenre aztán egyszerüen ráfogom, hogy burzsuj.

Ignátz bácsi lassan lebotorkált a lépcsőkön. Bobura egész a kapuig követte. Ott Ignátz bácsi visszanézett.

— Talán a pénzemet akarja megadni — és szembefordult Boburával.

Az gunyos nevetéssel rávicsoritotta a fogsorát:

— Majd a sóhivatal elvtárs, nincs többé magántulajdon.

És hangos dörrenéssel bevágta a nagykaput.

Az öreg Ignátz meg elindult haza felé. Néha még visszanézett, aztán könnyebbülten felsóhajtott, amikor látta, hogy eltünedeztek mögötte a városi házak és a gyárkémények vékony felkiáltójelei se látszanak már az ég alján. Be se teszi oda többé a lábát. A nyugdijjárandóságért majd bemegy az asszony. Odahaza leakasztotta puskáját a falról és jól elrejtette a padlásgerendák közé. Ott ugyan meg nem találja senki. És ha sétálni jött kedve, nekivágott a püspökerdőnek, tul a város határán s világért se ment volna a város felé. Egyszer ugyan még kapott valami irást arról, hogy ő ezután házbizalmi. Valami uj tisztség lehet, amit alighanem a Kalapos szerzett barátságból. Illene is, hogy megköszönje, de nem tudta rászánni magát, hogy bemenjen.

Aztán eltellett néhány hónap és ismét hiva-

talos levelet hozott a pósta. Az állott benne, hogy Ignátz János nyugalmazott mezőrendőr, a tanácsköztársaságnak nevezett rémuralom idején nyugdijjárulék cimen illetéktelenül fölvett összegeket haladéktalanul fizesse vissza a város pénztárába.

— Itt valami tévedés lehet — tünődött Ignátz bácsi s az asszonynak se merte bevallani, hogy egy kis csalafintaság történt a nyugdij körül, most ugy látszik végire jártak a dolognak, pedig maga a Kalapos tanácsnok ur a főludas abban.

Az asszony szörnyen meg volt ijedve, mert a pénzből azóta alig maradt valami.

— No majd csak eligazitja a Kalapos — nyugtatta az öreg — Jó komám ő nékem.

És hónapok óta először, ismét elindult a város felé.

A kora délelőtt nyugalma feküdt a réteken, néhol már kasza pendült s learatott rozstáblák sárgállottak a földeken. Mintha a gyárkémények is sürübben pipáltak volna az égnek. S amint egyre tágabban nyilt ki a város arculatja, itt is, ott is piros-fehér-zöld zászlókkal játszadozott a szél, a házak fölött. Az utcán járókelőkön nemzeti kokárda viritott s a városház erkélyéről csaknem a földig ereszkedett a cimeres zászló.

Ignátz bácsi megállt és ugy nézte álmél-kodva.

— Mi történt itt elvtárs? — szólt a kapus-hoz, aki a bejárat két oszlopa között áll-dogált.

Az ijedten szétnézett, hogy hallotta-e va-laki, aztán közel hajolva fülbe sugta:

— Hát maga még nem is tudja? Iszen vége a kommünnek. Megint az urak az urak.

— Antul jobb — gondolta magában Ignátz bácsi, mert akkor az ő dolga is rendben van és megnyugodva indult Kalapos tanácsnok szobája felé. Jó komája az neki, rendbe tesz majd mindent.

De a tanácsnok ur fel se nézett, amikor Ignátz bácsi belépett. Meg a szives köszön-tésre se válaszolt. Nagy sebesen sétáltatta tollát a papiroson és sűrűn az orrához nyul-kált, hogy megültesse a csiptetőt ottan. Aztán bal-karját kinyujtotta a szivar után, mélyet szippantott tünődő arccal, mintha uj gondola-tokat szivna magába a füsttel. Elnézett az asztal fölött, mintha Ignátz bácsit nem is látná, majd ismét az irások közé buktatta kövér fejét. Az öreg már harmadszor is torkot-köszörült és éleset is köhintett magára-emlékeztetően. A tanácsnok ingerülten felné-zett s vastag szemüvegének két lencséje Ignátz

bácsi felé lövelte a visszavert napsugarakat, mint valami reflektor.

— Mi akar?

— Ej de kurtán kérdi — gondolta magában Ignátz János s a térdei csaknem vigyázzba merevedtek a kemény hangra, aztán megeresztette ismét pihenj állásba, el is mosolyodott, hogy alighanem csak rosszul lát a Kalapos azokon a vastag üvegeken, kiteregette a gyürődött irást és szivélyes hangon kezdte:

— Én vagyok az Ignátz János, iszen csak tetszik még emlékezni...

A tanácsnok haragos mozdulattal ellökte a tollat:

— Ja igen, maga az a bizonyos Ignátz. Én nem értem, hogy mit képzeltek maguk, talán Csáki szalmája a közvagyon? Jó ember maga nagyobb nyugdijat huzott, mint amekkora a polgármester ur fizetése.

Az öreg Ignátz nagyot nézett. Mondani akarta, hogy hiszen maga a tanácsnok ur intézte igy s még azt is megjegyezte, hogy egy kis csalafintaságot tett az érdekében. Talán bizony nem emlékszik már, hogy igy rátámad mostan? És már mondani is kezdte, kissé sérdődötten, fejét csóválva:

— Már megkövetem kéremalássan...

— Maga itt ne kövessen, se alássan, se

másként. Vagy visszafizeti a jogosulatlanul fölvett összegeket, vagy lecsukatom.

Az öreg ember szédült egyet:

— Engem ugyan nem csukat le.

Aztán szálegyenesre kihuzta magát s kemény léptekkel kidübörgött a szobából. Haragosan dohogott magában s a bajusza is felborzolódott a sűrű lélekzettől. Becsületes ember volt ő világéletében és nem kapcarongy, akivel igy lehessen bánni. Ha nem tekinti, hogy hivatali ur ez a Kalapos, hát ott töri össze a csontját ültő-helyében. Multkor majd körülnyálazta a rengeteg szivességgel, most meg lecsukatással fenyegeti. No majd meglátják, hogy kicsoda az öreg Ignátz, odalöki a város asztalára a pénzt, amit adtak, még ha a kisviskója is rámegy az egészre.

Dél felé járt az idő, amikor kilépett a városház kapuján. A hirdető oszlopra épp valami hosszu irást ragasztottak. A tetején egyetlen szó komorlott, nagy, fekete betükkel: *Statárium.* Emberek álltak körül és némán olvasni kezdték az irást. Ignátz bácsi is közéjük furakodott. Egészbenvéve ugyanolyan irás volt ez, mint aminőt néhány hónap előtt olvasott a városházán. Még az is benne állott, hogy a fegyvereket be kell szolgáltatni, mert különben hadbiróság és halál. Kivételes

esetekben az állomásparancsnokság ad fegyvertartási engedélyt.

— No ha igaz — gondolta magában — hogy megint az urak az urak, akkor csak nem lehet baj abból, hogy van egy kis viskóm a város végén.

És nagy bátorsággal elindult az állomásparancsnokság felé. Aztán kissé elcsodálkozott, amikor ott azt mondták, hogy a fegyvertartási engedélyek Mika urhoz tartoznak, forduljon csak hozzá. Ugy látszik még se változott valami nagyot a világ és aki ur volt akkor, az mostan is megmaradt urnak. No de nem baj, az őrnagy legalább már tudja, hogy a kommünben nem kapott engedélyt, mert burzsuj, most aztán annál több jussa van hozzá.

Mika őrnagy ugy állt az iróasztal előtt, nadrágzsebekbe süllyesztett kezekkel, mintha el se mozdult volna onnan, mióta utólszor járt nála. Csak annyi volt az egész különbség, hogy a gállérja már nem volt lekopasztva, hanem ezüst csillag ragyogott az arany fölött. A lábán bő lovagló nadrág és passzent csizma, mint akkor is. Sőt a másik tiszt urat is ott találta és most is hangosan nevetgéltek valamin. Aztán szakasztott olyan mérgesen nézett rá, mint akkor, minden egészen ugy, mint akkor. No nem baj, most majd elmond-

ja, hogy ő Ignátz János nyugalmazott mezőrendőr és háza is van a város végén. De nem juthatott tovább a torokköszörülésnél, mert az őrnagy máris rárivalt:

— Mit akar itten?

Kezdeni akarta bőven, de az őrnagy türelmetlenül verdeste a csizma szárát lovagló ostorával, hogy csak röviden, röviden. Hát jó, legyen röviden s elmondta két szóval, hogy mi járatban van. Közben azt kutatta az őrnagy arcán, hogy felismeri-e? Az felismerte mindjárt, de a szemöldökét szigoruan összehuzta és ugy méregette Ignátz bácsit, mintha most látná először. Azon tünődött, hogy most mit mondjon ennek, aztán egyszerre felvillant a szeme. Jó gondolat juthatott az eszébe.

— És ki volt ott a házbizalmi, ahol maga lakott? — kérdezte hidegen.

— Házbizalmi? — tünődött az öreg Ignátz, aztán eszébe jutott az az irás, amit kapott régen és neki is felvillant a szeme. — Az én lettem volna kérem, irást is küldtek róla.

— Szóval kommunista — csapott rá az őrnagy. — És maga még merészel fegyvertartási engedélyt kérni? Elmehet, nincs fegyvertartási engedély.

De az öreg Ignátz egy tapodtat se mozdult. Méltatlankodva forgatta pörgekalapját:

— Engedelmet kérek, de a kummünkor azt tetszett mondani, hogy mars burzsuj, nincs fegyvertartási engedély, most meg, hogy kummunista, hát könyörgöm mikor kaphatok én fegyvertartási engedélyt általjában?

— Általjában? — ismételte az őrnagy haragosvörösen. — No majd adok én magának általjábant.

És nagyot kiáltott a szomszéd szobába:

— Bobura!

Ignátz bácsi alig hitt a szemének, amikor a Bobura, aki a multkor, toppant be hangos bokacsattogással.

Az őrnagy Ignátz bácsira mutatott:

— Ezt az embert kisérje be a Hunyadi laktanyába.

Bobura, mintha kissé elsápadt volna, amint Ignátz bácsit látta meg maga előtt. Talán a hatvan korona juthatott az eszébe. Aztán az őrnagy rárivalt, hogy ne tátsa a száját, hanem induljon máris. Akkor ő is ripakodott egyet, hogy előre, az őrszobában vállára dobta a fegyvert és mind a ketten kiléptek a kapun. Elől Ignátz bácsi, mögötte két lépéssel Bobura.

Forrón tüzött a déli nap, a levegő mozdulatlanul hevert a hazák között. Az akácokat szürkén megülte a por, mely felhősen gomoly-

gott az uttest fölött, tovarobogó kocsik és szekerek után. Ignátz János szótlanul lépdegélt a fegyver előtt s lepedőnyi zsebkendővel törölgette verejtékező homlokát. Arra gondolt, hogy az asszony már megfőzte a levest és felteritette az asztalt is. És minduntalan kifut a ház elé, hogy jön-e már az ő öregembere. Az meg itt lépeget kivont szurony előtt, mint valami gonosztevő. És még ez a pernahajder kiséri, aki egy éve tartozik hatvan koronájával. Tetejébe még ő fizetheti vissza az egész summát, amit Kalapos engedélyezett neki a kommünben. Mika meg burzsujnak csufolta néhány hónap előtt, most meg elkergeti azzal, hogy kommunista. Ő meg akkor is dirigált, meg most is. Akár a Kalapos. Vannak, akik mindég felül kerülnek. Olyan ez a politika, mint a hinta-palinta, amennyit le, annyit fel is. Csak annak rossz, aki közbül szorul.

Aztán hallgatta, hogyan kocog mögötte Bobura a bakancsaival. Még jó, hogy nem látja őket valami ismerős-féle. Ha hirét vinnék az asszonynak, hogy őt igy kisérték, menten szörnyet-halna. És most már bizonyosan türelmetlenül várja. Talán már asztalon is a leves. Jó meleg leves, ami zsirosra főtt a jó kövér hustól. Gondolatban kanalazni kezdte, lassu, hüsitő szürcsöléssel és egész

megéhült tőle. Arra riadt, hogy Bubura szól valamit:

— Erre kell mennünk — mondta nagyon bátortalanul.

Utcakereszteződéshez értek. Az egyik út balra tért, a laktanya felé, a másik jobbra, amerre Ignátz bácsi lakott. Megállt egy pillanatra és vágyódva tekintett el a hosszu, akácokkal szegett, poros uton. Szinte látta a kis házat s a léckerités ajtajában az asszonyt, amint aggódva tekintget, kémlel a város felé. És mögötte meg itt szuszmorog ez a gaz Bobura, szuronyos puskával a vállán, ahogyan ő terelte a földek tolvajait valamikor a város felé. Hirtelen elfogta a harag. A kalapjához bökött és hátraszólt kurtán, anélkül, hogy visszanézett volna:

— Isten megáldja Bobura.

Az ijedten kapta le a fegyvert a válláról:

— Megálljon öreg!

Ignátz János megállt és kényelmesen visszanézett:

— No mi az Bobura elvtárs, talán a pénzemet akarja megadni?

És gunyos mosollyal, félelem nélkül állt a szurony előtt. Bobura zavartan elköhintette magát s lassan visszaakasztotta a vállára a puskát.

— Nézze öreg, mi sohase voltunk rosszba

s ez az egész nem a mi dolgunk, hanem az uraké. Azt mondom magának, nem bánom menjen Istennek hirivel — nyujtott tenyérrel lassan közelebb lépett — s kvitteljük le ezt a csekélységet.

Ignátz bácsi darabig elnézte ezt a kézfogásra nyujtott tenyeret. Gunyosan mosolygott, nézegette, mintha még vonakodnék. Hiszen hitvány egy alak ez a Bobura, annyi szent. De ha ő most jól kilép, talán mégis hazaér a levestálalásig. Meg arra a pénzre ugyis keresztet vetett ő már régen. Megmozditotta a kezét, egy pillanatra felmutatta a levegőben, aztán lecsapott vele Bobura tenyerébe:

— Nem bánom, legyünk kvittek.

— Kvittek.

Aztán biccentett kurtán és elindult jobbra, az akácokkal szegélyezett széles uton.

Bobura még sokáig követte szemmel, amint lassan, öreges iparkodással belekocogott a porba és egész eltünt sürü fellegei mögött. Akkor óvatosan körülnézett, hogy látta-e valaki?

De a déli forróságban egyetlen lélek se járt már az utcán.

SZIVTELEN ADRIENNE

A könnyü kis uradalmi fogat végiggördült a Homoksoron és megállt az utolsó ház előtt, ahol Örzse néne lakott. Két fiatal hölgy kapaszkodott le a magasba helyezett hágcsókon. Hosszu léptekkel keresztülgázoltak az országut homokján és bementek a házba. Az urak majd várakoznak rájuk, ők se maradnak sokáig.

Az egyik ur a bakon ült, a másik a kocsi belsejében. Kocsis nem volt velük. A két szürke izzadtan topogott. A földet döngették patájukkal, hosszu farkukkal verejtékezö farukat verdesték, melyet sürü rajokban rohantak meg a bögölyök. A nap már a földteke pereméig ereszkedett, vörösre váltan és vízszintes sugarakat lövelt a végestelen rónaságra. A két ur jó darabig szótlanul belebámészkodott a faluvégi csendességbe, nézték a puszta mozdulatlan diszletét, melyre lassu szinváltozással ereszkedett az alkony s mint a szinházakban a gong, messziből hangzó kolompszó jelezte egy uj felvonás kezdetét.

Aztán az egyik cigarettáért nyúlt, a másik gyufát kotort elő s amint a cigarettáért lángot cseréltek, lassan megindult a beszélgetés. A

belül ülő kezdte, aki vendég volt az uradalmi háznál.

— És azt nem tudod, hogy voltaképen mért is hitták Örzse bácsinak?

A gazdatiszt lejjebb eresztette a gyeplőt, a lovak hasa közé és kissé visszafordult a bakon. Kurta peremü, zergetollas kalapja alól elnézett oldalvást, amerre a kajági puszta van, ahonnan a könnyü homokfutóval jöttek.

— Hogy mér? Hát mert minden az asszony volt. Maga az elnevezés ugy tudom a Lili nagyságos asszonytól datálódik, abból az időből, amikor még gyerek volt. De igen passzolt is az öregre. Meg ott valamennyi Örzse volt, hát mér ne lett volna akkor mán ő is. Felesége az Örzse néni, lánya az Örzse lelkem, a kis unoka kis Örzse, ő meg az Örzse bácsi. Végül már mindenki ugy hitta, maga a boldogult nagyságos ur is.

— Ismerted?

— Ösmertem.

Elbólogatott darabig, amint ugylátszik visszaemlékezett valamire a multból. Aztán hangosan fölnevetett.

— Karakán ember volt az öreg. Egyszer itt volt a Zathureczky gróf. Isten bizony mondom neked, egy szál gallér volt az egész csomagja, amit hozott. Tudod az a Zathureczky, akinek emerre van a birtoka, vagy

tizezer hold, láthattad is, amikor a vonattal jöttél, akkor még csak süvölvény volt s itt lebzselt hétszámra, oszt még inget se vál-tott. Örzse bácsi elnézte darabig, de a végén csak rászólt mégis, hogy ha akarja szólhat a gazdájának, legalább egy tiszta ümög miatt, mert az mégse lehessen, hogy rendes uriem-ber ilyen koszban járjon.

— Igy odamondott a grófnak?

— De igy ám. Beszélt az még igyebben is. A boldogult nagyságos ur meg csak nevette, hogy te öreg Örzse bácsi szebben is beszél-hetnél a gróf urral. Az meg visszazsörtölő-dött, hogy a gróf még csak hagyján, hanem az urat csodálja jobban, akinek ilyen a ven-dégbarátja. Ha igazsága volt, nem tágitott abból. De volt is rend a kastélyban. Csak rávillant a cselédségre s menten iszkoltak a dolog után. Egyedül az Örzse nénét félte, ha az valamiért rázenditett, Örzse bácsi olyan kicsivé zsugorodott, mint az öklöm.

— Hát papucs volt öreg?

— Papucs, papucs... Szerette az asszonyt. Meg okos embert volt. A fehérnépet hagyni kell nyelvelni s ha komolyról esik a beszéd, akkor kell kurtára fogni a szót. Ahhoz is értett, mikor kell a nadrágszijhoz nyulni.

— Remek egy ember lehetett.

— Remek-e? Nem terem még egy olyan

urasági inas, aminő az volt. Itt született valahol, egy parasztházban, de ha frakkba vágta magát, akár angol lordnak nézhetted volna. A boldogult nagyságossal ugy össze voltak nőve, hogy az még lélegezni se tudott nélküle. Még azt is Örzse bácsi irta elő, hogy milyen cipőt és ruhát vehessen magára. Egyszer mégis kedve lett volna valami más ruhába bujni. „Hát jó", ripakodott rá az öreg, „ha eztán a saját feje szerént akar öltöződni, csak parancsolja meg minden este, hogy másnapra mit s hogyan készítsek elő, de amig az én fejem szerént öldöződik, nem lehet egyik percről a másikra beledirigálni."

— S a boldogult Vasady Géza mégis szerette?

— Mondom, hogy egymáshoz voltak nőve. Ugy szerették azok egymást, mintha testvérek lettek volna. Itt nőttek együtt a pusztán. A boldogult nagyságos öklömnyi csimota volt, az Örzse meg tiz évvel idősebb legényke. Mire ő lett az úr, a kastélyba is magához vette. Csak névleg volt az inas, valójában barátok voltak. Bebarangolták együtt az egész világot. Örzse bácsi bejárta vele Londont, Párist, Monte Carlót, fene tudná felsorolni, mennyi mindenféle tengerpartot. Még Amerikában is megfordultak. Uzötyögött az vagy három nyelven, németül meg

ugy beszélt, mint a vizfolyás. Imádta a gazdáját, a tüzbe ment volna érte. És mégis meg kellett érnie, hogy az előbb fordult a sirba.

— Nem könnyen viselhette.

— De nem látszott rajta. Mert itt maradt a két kisasszony. Akkor még az idősebbik se volt férjnél, egész gyereklányok voltak még csak. Hát az öreg Örzse bácsi velük pörölt tovább. Akár egy apa. Még Adriennere is rádörmögött, pedig az már akkor is tüskés egy virág volt. Mondom akár egy apa. Mert ugy gondolkodott alighanem, hogy akivel pörlekednek, az nem ér rá keseregni. A kesergés emészt s a harag tartja az életet.

— Aztán hogy-hogy mégis elment a háztól?

— Nem ment az el. Ugy dobták ki.

— Kidobták?

— Tengelyt akasztott a gyámmal. A kisasszonyok igazát védte valamiben s ezen zördültek össze. Az meg egyszerüen kitette a szürét. Azóta itt éldegélt a falun. Ezt a házacskát vette. Négy hete, hogy szegény öreget a föld alá tettük.

A gazdatiszt maga elé bámult. Ráneheze-dett a könyökére s elgondolkodott valamin. Igen elgondolkodhatott, mert vissza se biccentett az embereknek, akik kaszával jöttek

a földekről és fölsüvegeltek a kocsira. Nézte a vörösödő ég alját.

— Bézony nagy kár szegényért — szólt jó idő mulva. — Vagy azt se lehet tudni. Talán ugy jó, hogy ép most szólitotta magához az Isten.

A belül-ülő ur már kérdezte volna, mért jó, hogy ép most, de közbe nyilott az Örzse-ház kapuja, a gazdatiszt is odairányitotta tekintetét és barátságosan intett az asszony felé, aki óvatosan lépegetett át az árkon, tálcával a kezében, nagy vigyázatossággal, nehogy kiloccsanjon a bor, a két pohárból.

— Csak a magunk termése — és mentegetődző mosollyal kinálta föl a poharakat.

— Talán az Örzse néni? — kérdezte a vendég, az ital után nyulva.

Az asszony felpillantott a kendő alól, hogy jól értette-e?

— A lánya —, felelte halkan.

A vendég kissé elszégyenkezett, dehát ezek a szegény parasztnők olyan gyorsan elvirágzanak, hogy alig lesznek anyává, máris ráncosak, mint a nagyanyjuk. A gazdatiszt kihörpintette a bort, tenyerével a bajuszába törülközött és visszaszólt, csavart derékkal:

— Ő az Örzselelkem.

Az meg lenyult a földre, hogy ujabb italt

töltsön, de a gazdatiszt elháritotta a kezét, majd inkább odabent, legalább ők is köszöntsék Örzse nénit, ha a hölgyek ugy se iparkodnak vissza. A lovakra elvigyázhat a kis Örzse is.

Lekapaszkodtak mind a ketten a kocsiról és bementek a házba.

A hölgyek ott álltak még a gádoron. Azóta se mentek beljebb. Az asztalon étel volt, meg üveg bor, de mind érintetlenül. A fiatalabb valamivel hátrább állt, mereven nézett maga elé és látszott az arcán, hogy mind ez ideig még nem szólt egy szót se. Egyikük se nézett vissza, mikor beléptek az urak. A vendégnek ugy tetszett, mintha kiontott szavak tetemei hevertek volna előttük s most ugy állnak ott, mind a hárman, mint temetőben, a kedves halottak sirja mellett. Örzse néni imádságosan összekulcsolta kezét a melle fölött, tekintete a kendőszegély alá bujkált, mintha könny lett volna a szemében. A gazdatiszt vidám adjon Istennel akarta kezdeni, aztán ahogy jobban a csoportra nézett, torkon fojtotta jókedvét, gyászos mozdulattal odanyult Örzse néne kezéhez s a vendég is megszoritotta a kérges tenyeret. Örzse néne csak hagyta s alig adta vissza a kézszoritást, aztán egyszerre eszébe jutott a bor, kinálgatni kezdte a hölgyeket is, de senki se nyult

az italhoz s a három nő ott állt egymással szemben, a gádoron, ahogyan csak a nők tudnak összemelegedni a némaságban. A két ur meg kivül. A vendég tévován nézte, hogy mi van itt? Alighanem összefügg azzal, amit az intéző mondott, hogy Örzse bácsinak is jobb volt meghalni mostan, de hogy mért, azzal már adós maradt. Az intéző a bajuszának szálaival bajmolódott, hol a szájába kapta, hol az ujjaival tépdeste és már igen bánta, hogy a hölgyek után jöttek, Örzse nénit köszönteni.

Az ég is elfüstösödött az alkonyatban s már alig csapódott vissza valami a lebukó nap fényéből. Még egy vörös villanás az arcok mögött, amitől kifehérlettek, mint halottak a koporsóban. Már menni is lehetett volna, mert mindent elmondottak, amit lehet, de mégis tovább álltak ottan, sürü leheletével az elfojtott sirásnak, csak Adrienne, a kisebbik Vasady lány hallgatott összeszoritott szájjal, szinte konokul hallgatott, mintha semmi köze se lenne ahhoz, ami itten történik, a szeme is hidegen fénylett a sötétedésben, csak az arca fehérlett még halványabban, mint rendesen és még halványabban, mint a többieké.

— Legalább az urak izlelnék meg — kezdte Örzse néne ujból a kinálást és ismét szorgosan nyult az üveg felé, de az intéző sietve

mondta, hogy ők már odakint megizlelték, csak hagyja az Örzse néne s ugy mondta, hogy az ő hangjából is sürü, fátyolos szomoruság telepedett eléjük.

Az üveg lassan visszaereszkedett Örzse néne kezéből az asztalra, közbe megsimogatta az oldalát és gyöngéden rátapadt szemével az italra, mintha életet becézne.

— Az ő saját kezelése volt ez is... ugyanúgy, mint Kajág-pusztán...

Felemelte köténye csücskét és oldalt fordult.

Az idősebb Vasady lány, aki már asszony volt, akit Lilinek hittak, kissé előredőlt és két karját is felemelte, mintha ölelést keresne, de aztán ott hagyta a karokat egy darabig a levegőben és ismét lebocsátotta maga elé, mert a gádoron kivül ott állt a két férfi, két idegen férfi.

A vendég tágrameresztett szemmel nézte, hogy lám csaknem magához ölelte, hát annyire szerette a Vasady Lili az Örzse nénit, a háromezer hold föld a kis paraszt viskót, hát csak ennyi az egész különbség, hogy egy öleléssel igy össze lehet fogni az egészet? És nyomban Adriennet nézte, de az épp ugy állt, mint az előbb, meg se mozdult, mintha kőből lett volna. Az embernek hideg dermedés fut át a testén, ha őt látja, eszébe jut

a tornyos kastély, zugó tölgyek mögötte a sürü, komor parkban, kora reggeli paripado=bogás, amint nyeregbe emelteti magát, csak a fejével biccent a lovásznak, levegőbe su=hint az ostorával és máris nyargal, kényesen himbálódzik a csipőhöz simuló, szük fekete ruha alatt, asszonyi paripa az állati paripán s eltünik vele a sötét allé mélyén. Meg eszébe jutnak az embernek paizsokra festett cimerek az ebédlő falán, az agancsok a hosszu folyosón, ötvözött hámban türelmetlenkedő négyesek, falkák, hahók az erdők mélyén, vörös frakkok, kürtszó, este cigány... Hű, de nagy élet volt valamikor Kajágpusztán a Vasady kastélyban.

De a nagyobbik Vasady lány ugy állt, re=megő ajkak közt sok ki nem mondott szóval és a szeme olyan meleg csillogással simoga=tott Örzse nénére, mintha édes rokont sze=retne vele. Sok mindent gondolhatott, ami olyan mélyen nyugszik, hogy nem bolygatja az ember s hogy mondjon valamit, inkább visszatért a borra, pedig azóta a többiek is sok mindent gondoltak már magukban.

— Ó, a borkezelésnek aztán ő volt csak az igazi mestere... A régi szép időkben...

De ezt megint nem lehetett folytatni. Ösz=szehuzta kis keskeny száját s a felső ajka ráragadt az alsóra szorosan, hogy ki ne sur=

ranjon mögülük a sirás. De már késő volt, mert Örzse néne megremegett, ráncos öreg arcára rápotyogtak a könnyek:

— Az utolsó szava is az volt, hogy Örzse fiam menjünk mán haza... Neki csak ott volt a haza... Oszt nem ugy ment, hanem ugy vitték.

Lili nem sirt, csak a hangja dalolt ugy, mint a siró emberé, aki nem akar sirni:

— Szolgáljon vigasztalására...

Valami elfojtotta belől és ujból kellett hozzákezdeni:

— Szolgáljon vigasztalására, hogy ők ketten, akik ugy szerették egymást, most már örökre együtt vannak.

De ez olyan ijesztő volt, mintha az idősebbik Vasady lány már nem is Örzse nénét, hanem önmagát vigasztalná. Hiszen már rég volt, hogy meghalt a Vasady Kálmán. Lili azóta férjhez is ment, hát a sebek olyan mélyek, hogy ilyen hosszu idő alatt se tudnak behegedni? Már ő is sirt, két karját ismét előre nyujotta, kis keztyüs kezei megkapaszkodtak Örzse néne vékony karjába, tekintete a szemét kereste a kendő alatt:

— Majd átjön szépen hozzánk Kajágpusztára... csak ketten leszünk... tudja ugy, mint régen..

Örzse néne csak rázkódott egész testében

s a fejét csavargatta, de nem tudott szólni.

Lili még erősebben megkapaszkodott két karjában, ugy tartotta, mint a haldoklót, akibe életet akarnak visszaparancsolni.

— Ezen át kell esnünk... mind a kettőnknek édeském... Majd mindent elmondunk egymásnak... Hiszen mi egymáshoz tartotunk... Olyan egyforma a mi sorsunk... Nem érti Örzse néne, át kell jönnie még egyszer Kajágpusztára...

Már azzal se törődött, hogy ott van az idegen vendég. Lehunyta a szemét és mély sóhajtással mondta:

— Amig lehet.

Az intéző megköszörülte a torkát:

— Talán indulhatnánk már nagyságos asszony.

Lili némán intett. Aztán megtörülte a szemét.

— Hát Isten vele.

Ismét olyan mozdulatot tett, mintha ölelni akarna. Szinte kérlelt és hivott ez a két előrenyujtott kar. Örzse nénének csak kissé előbbre kellett volna dőlni és már is körülfonta volna a forró, nagy ölelés. Talán érezte is, talán szive szerint maga is odakivánkozott, csak még nem tudta, hogyan kell urnővel cselédnek összeölelkezni közös emberi sorsban? Hát lehajtotta a fejét, odaguggolt

Lili kezéhez és alázatosan megcsókolta. Az már nem ellenkezett, hagyta, ha már csak igy lehet s mig Örzse néne odaereszkedett a kezéhez, ő a másikkal gyorsan a kendő alá simogatott.

A vendég Adriennet nézte, de az ő arca most is hideg volt és mozdulatlan. Ő nem nyujtott kezet, hanem a kezét nyujtotta csókra. Mint valami fehér virágszirmot, amit fel kell emelnünk az ággal, ha magunkba akarjuk szivni illatát. Egy szót se szólott az egész idő alatt. Most is csak annyit mondott:

— Isten vele.

Az intéző haragos mozdulattal szemébe rántotta kalapját és azt morogta magában:

— Ennek az Adriennek talán szive sincsen.

Aztán felkapaszkodtak mind a négyen a kocsira. Az intéző a levegőbe suhintott az ostorral és nekiiramodtak a sötétségnek. Lehet, hogy mind a három Örzse ott állt még a ház előtt és várta, hogy integetni fognak a távolodó kocsiból, de már egyikük se nézett vissza. Aki elment, az ne nézzen többé vissza.

A pusztaság ugy feküdt előttük, mint a tenger, a földszegély eggyé vált az éggel, a holdvilág itt-ott átezüstlött a fodros felhőkön,

aztán sürüjükbe rejtőzködött ismét s fekete sötétség marta a földet. A lovak lassu ütemben dobogtak a földön, az intéző eleresztette a gyeplőt, az ilyen sötétben az állat jobban kiigazodik magától. Mind a négyen hallgattak. A vendég tágra meresztgette a szemét s ha kibukkant a holdfény, lopva Adriennere pillantott, de azon a mozdulatlan, kemény arcélen most is az előbbi nyugalom, kimért csendesség, hüvös szemlélődés... Semmit se lehetett kiolvasni abból. A bakon az intéző széles törzse, mintha odaöntötték volna. Lili szinte elveszett mellette, amint hajlott derékkal ült ottan s csak sejteni lehetett, hogy e mozdulat két előrenyujtott karban folytatódik s összekulcsolt kezekkel zárul a térd fölött.

Ahol jártak, az már mind a kajági puszta volt, egymásba ölelkező háromezer hold föld, a Vasadyak ősi birtoka. A vendég szeretett volna néha kérdezgetni, amint erdők és szántók között vitte őket a fogat, de a többiek hallgattak, a szavak hiábavalóságának mély és végső csendjében. Hát inkább ő is hallgatott. A major felől, már fényeket lehetett látni, bágyadt, kis, sárga négyszögeit az ablakoknak, aztán a széles parkkapu két oszlopát, az allé ágai az arcukig suhogtak, a fák fölött hirtelen felnyilik a boltozat, oldalt

kanyarodtak s megálltak a kastély világos terrassza előtt.

A házigazda felemelkedett az asztal mellől és lekiáltott a korláton az érkezőknek, aztán visszaült a helyére.

— Ők jöttek — mondta a másik férfinek, aki mellette ült az asztalnál. — Most aztán csak arra kérem, hogy a hölgyek előtt semmi rosszat... semmi igazat. Ugye ért engem Zsombor ur?

Pohárhoz nyult és odakoccintott fanyar és fázós udvariassággal s nagyot didergett belül utána.

A végrehajtó biccentett rá, nagyot huzott a pohárból s csak aztán felelte kegyes nyugtatással:

— Értem hát, eddig is megtettem, amit lehet... Iszen az is hogy privátim jöttem, figyelmeztetni... Nem is szabadna... csak hát...

Kissé várt s aztán tette hozzá immel-ámmal hangon:

— A nagyságos urért.

A másik meg összeszoritotta a száját és azt mondta magában:

— Hej Szathmáry Géza, de sokért nem adnád, ha most beletenyerelhetnél ennek a pimasznak a pofájába.

Az intéző elhajtott a kocsival s a két hölgy

meg a vendég feljöttek a terraszra. Lili megállt egy pillanatra, amint meglátta ott a végrehajtót, aztán szives mosolyt erőszakolt magára, hogy lám milyen kedves vendég, de reméljük, hogy csak vendég és nem jár semmi rosszban? Közben gyanakvó pillantást vetett reá, meg az urára is.

De a végrehajtó a szavát állta.

— Hát az már csak igy van az én pályámon, hogy még vendégnek se látják bizalommal az embert. Pedig csak a határban akadtunk össze s a nagyságos uram behivott egy pohár borra. Hanem már megyek is.

De meg se mozdult.

— Már hogy menne Zsombor uram? — kérlelte a házigazda. — A faluban már zárva a kocsma. Még enni se kapna. Csak maradjon itt szépen vacsorára. Ugye Lili szivem?

— Hát persze... igazán Zsombor ur.

Adrienne ott állt a terrasz elején. Nézte mereven, amint Zsombor rövid kéretés után, kényelmesen visszatestesedett a székbe. Kissé összébb huzta keskeny szemöldökét, de az arca kőkemény maradt. Nem látszott azon semmi.

— Ki ez az ember? — kérdezte hangosan.

Zsombor fülig vörösödött és talpra ugrott menten szégyenkezve. Lili lesütötte a sze-

mét és rejtett, jóleső mosoly huzódott el a szája körül. Szathmáry Géza alig jutott szóhoz zavarában:

— A Zsombor ur... azt hittem ismered... Mindenki ismeri.

Zsombor hajlongott és várta a kézfogást, de Adrienne csak a fejével bólintott, hogy most már ezt is tudja, végiglépegetett a terraszon és bement a lakásba.

— Hja, haja — hümmögött Zsombor visszatelepedve — hogyan is ismerné egy ilyen előkelő kisasszony a magamfajta szegény embert?

Lili is kiment a vacsora miatt, csak a vendég maradt kint velük és később a gazdatiszt, aki amint meglátta Zsombort, nagyot káromkodott befelé, hogy mégis itt van ez a halálmadár és van pofája épp ide jönni potyázni.

Bentről zongorahangok szürődtek ki, Adrienne zongorázott, nem is került elő vacsoráig, akkor is ismételten utána kellett küldeni, mire végre megjelent.

Mikor asztalhoz telepedtek, Lili az urához simult és halkan kérdezte:

— Mit akar itt ez az ember? Géza, nem titkolsz te valamit?

— Jaj Istenem, esküdjek meg talán? — és bosszusan leggyintett a kezével.

Aztán próbálta szóval tartani Zsombort, de a társalgás minduntalan elakadt. Senki más nem segitette, a vendég csak nézte, hogy tulajdonképen mi történik itten, a gazdatiszt ugy elgondolkodott közbe, hogy enni is elfelejtett, Adrienne hüvösen nézett maga elé, Lili szórakozottan kinálta az ételt, mert nem tudott szabadulni attól a gondolattól, hogy Géza még se mondott igazat, egyedül Zsombor volt nyugodt, pihenés nélkül dolgozott a tányér fölött, utána ivott s már koccintásra se várt.

S a falakon ott lógtak a cimerpaizsok, a Vasady család cimere, magasbanyuló kigyó koronával a fején s két águ nyelve úgy lángolt ki a száján, mint a villámszikra, aztán a Szathmáry család cimere, bástyakapu oromzatán paizsos férfi vértől verejtékező tatárfejet mutat fel széles pallosán, meg az anyai ág cimere, a Ditróy családé, guruló kerék, alóla lángok csapnak föl a földből, és a Szalankayak, a Bárdossok, Péterházyak, Szmetanovichok, az Árpádoktól származó Kos nemzetség, a francia eredetü Barboyák, a német vérü Chronburgok, sok, sok cimer s a cimerek között, faragott rámában, sujtásos férfiak, rengeteg szakáll, nehéz kardok, tömör gyürük, vértelen arcu ősanyák a ruha feszes abroncsába szoritva s olyan fehéren, az elsö-

tétedett olajfesték sürüjében, mint a szellemek.

A vacsora véget ért. A házigazda rákönyökölt az asztalra s a fogát piszkálta. Közben Lilit nézte szurósan a szemébe szegezett tekintettel, hogy mit mártirkodik, mit hallgat? Bezzeg, ha itt volnának a Szuhay fiuk, majd felborítaná a házat jókedvében, akkor kacagna, táncolna, meg bőgetne grammofont, vagy a városban hajkurászni autón és verni a port másnap délig a Kék sirályban... De az Istenit, mért mártirkodik itten, mért tesz ugy, mintha mindent tudna? Ha meg tudja, antul inkább, neki talán kéjöröm ezzel a Zsomborral egy asztalnál komázni, ahelyett, hogy faron rughatná, hogy kirepülne egész a határig?

Már egy mukkot se szólt, le se vette tekintetét az asszonyról, egyik fogvájót a másik után tördelte össze mérgében, már minden ételhulladékot tisztára kotort a szájában, de az inye minduntalan kipiroslott, amint ujból a fogába ásott s a fogsora is kivillant, mint a vicsorgató kutyáé.

Az intéző átnézett az asztal végéből az asszonyig, hű kutya szemmel, vigasztaló tekintetet szeretett volna küldeni oda, de az csak maga elé nézett s ujjai hegyével bágyadt köröket irt le az asztalon.

Zsombor ivott és füstölt, Adrienne meg se moccant s a vendég azt se tudta miről lehetne beszélni?

Szathmáry Géza rákiáltott az asszonyra:

— Mi bajod már megint, mit szenvelegsz itten?

Lili összerezzent, aztán mosolyogni próbált:

— Örzse nénénél voltunk... Hittam, hogy jöjjön át hozzánk... Hittam szegény öreget... Akarom, hogy itt legyen... hogy vele...

Fojtogatta magába a sirást, meg beszélni is akart s eltorzult az arca.

Talán a férj is ugyanazt érezte, amit ő, de benne haraggá vált a keserüség és dühödten kirugott az asztal alatt:

— Mit bőgsz? Mi van ezen is bőgnivaló?

— Az.. az... ami utolsó barátunk a régi jó időkből.

A szeme egyszerre tele lett nedvességgel, már nem birta tovább magába fojtani a sirást s az arca hirtelen ugy fénylett a patakzó könnyektől, mintha azokba mosakodott volna. Felugrott az asztaltól és kirohant a szobából.

Szathmáry utánnézett vállránditással, mintha bánná is ő, bőgjön, amennyit jól esik, csak ő ne lássa. Összehuzott szemmel nézte

az ajtót, amin Lili eltávozott. Az asztal fölött nagy csönd lett, mindenki lesütötte a szemét, csak a végrehajtó emésztett pohosan és elégedetten. Aztán a férj egyszerre felpattant s az asztalhoz csapta szájkendőjét:

— Istenit, az ilyen életnek — és döngő, hosszu léptekkel ő is kiment az asszony után.

— Na ja mindenkinek meg van a maga baja — mondta Zsombor, mert indittatva érezte magát, hogy végre szóljon valamit, amikor négyen magukra maradtak az asztalnál.

De sehonnan se kapott választ. Az intéző a tenyerébe mártotta homlokát és arra gondolt, hogy még mit kell megérniök itten? Adrienne kiemelt az ezüst dobozból egy cigarettát, ajkától a hamutálig táncoltatta, nézte a füst kék fonalát, mintha egyéb nem is érdekelné.

A vendég szorongva ült a helyén, semmit se értett az egészből, rábámészkodott az ősökre és cimerekre s szeretett volna találni egy mondatot, ami áthidalná a kinos hallgatást.

— Lili érzékeny lélek — mondta aztán — mindenre tul élénken reagál.

Adrienne kilehelte a füstöt, a cigaretta parazsát beleölte a hamutálba, s anékül, hogy a vendégre nézett volna, azt mondta halkan:

— Buta.

Az meg nem tudta, hogy jól érti-e, hogy neki szólt-e, amit Adrienne mondott és rábámészkodott zavart, tágranyitott szemmel.

— Mit néz, nem érti? Azt mondtam, hogy buta.

S mintha nagyon unna valamit, hirtelen felállt és ő is kiment a szobából.

A vendég sápadtan nézett az intézőre, hogy mi volt ez? Az vállát ránditotta, hogy nem kell komolyan venni, az Adriennél semmit se szabad komolyan venni, ő már ilyen, néha egész beszámithatatlan.

— Hiszen tetszett látni, hogy engem is hogy megszégyenitett az előbb — csatlakozott az intéző szavaihoz Zsombor, de erre már nem érkezett válasz.

Adrienne előbb a szobájába ment, a szekrényből kivett egy vékony füzetet, aztán benyitott a hálóba.

Lili a sezlonon hevert elnyulva, egész testét rázta a sirás. Géza zsebébe eresztett kezekkel, fel-alá lüktetett a szobában. Már ő se beszélt. Az arca fehér volt, mint a fal, sötét vésetekkel a szeme alatt. Lesz, amint lesz. Már mindent elmondott az asszonynak. Most már teheti azt, amit akar. De ha kedvébe járnak ott künn annak a Zsombornak, hát az még elhalogathatja az árverést néhány

hétig. Addig még sok minden történhet, a burgonya sok mindent behozhat, legalább a kamatokat s az megint félesztendős nyereség. De ha nekivaditják azt a részeges bugrist, hát holnap már itt lehet a dobbal. Különben bánja is ő. Megtette ami tőle tellett. A barmokkal kelt hajnalban s estére olyan fáradtan dőlt az ágynak maga is, akár egy barom. Tőle már fene eheti az egészet. Aki bőgni akar, az csak bőgjön. Nem is szólt ő. többet. De azért az asszony mellől se mozdult. Csak jött-ment, fel-alá a szobában.

Igy találta őket ottan Adrienne. Megállt az ajtóban. Az arcán nem volt semmi részvét. Nyulánk alakja hüvösen rajzolódott föl az ajtó rámájában.

— Dobjátok ki azt az embert — és kifelé intett kurta mozdulattal.

Géza megtorpant a szoba közepén. Adriennere akasztotta tekintetét, mintha villámokat szórna oda.

— Kiről beszélsz te?

— Arról a Zsombor nevüről.

Géza közelebb lépett hozzá:

— Hát már te is kezded? Dobjam ki? Ezt a legkönnyebb mondani. Ti ugy látszik mindnyájan őrültek vagytok Vasadyak. Holnap meg eljön ide és ő dob ki innét titeket velem együtt.

— Ne beszélj annyit. Azt mondd meg, hogy mennyit kell most fizetned?

— De kérlek...

— Mennyit?

— Negyvenezret.

— Itt van — és odalökte a takarékkönyvet.

Géza először nem értette. Nézte a könyvet, nézte Adriennet, aztán egyszerre kinyilt az ábrázatja:

— Ez igaz?... Ez komoly?... Te csakugyan nekem adod ezt?... Ugy értem persze, hogy kölcsön... Igazán meg akarsz menteni minket, egész Kajágpusztát?

Lili elcsöndesedett a sezlonon. Abbahagyta a sirást. Nem értette még, hogy mi történt. Az ura egy füzetet lobogtatott, ujjongott és odarohant Adriennehez, átölelte hevesen és csókolni kezdte vadul. Az meg kapkodta a fejét, tolta magától a másikat, aztán hevesen kirántotta magát:

— Igazán kellemetlen vagy... egész összenyálaztad az arcomat.

Köhögött, a szájat törölgette a zsebkendővel, aztán sarkonfordult és kiment a szobából.

Végre Lili is megértette, hogy mi történt. A férj az ajtónak tartott, hogy most aztán csakugyan kiteszi a szürét ennek a Zsom-

bornak. Az asszony talpra ugrott, utánafutott és utját állta.

— Azt megteheted, de ezt előbb vissza fogod adni Adriennenek.

Szathmáry rábámult:

— Majd elvesztettem a józan eszemet.

— Géza vissza kell adnod. Adriennek ez az egész vagyona... nem veheted el, nem engedem...

— Ugy beszélsz, mintha el akarnám lopni. Igenis vissza fogom adni, de nem most. Ha beérik a kukorica, annak az árából. Vagy a jövő évben... Ne okoskodj Lili... Ez a puszta Adrienneé is, neki is érdeke, hogy kipucoljam az adóságot... Csak levegőre van szükségem ... Egy esztendőre legalább ... amikor talán a termés is jobb lesz... Meglátod mindent rendbe teszek.

Belefakult az izgalomba, keze görcsösen szoritotta a takarékkönyvet, mintha attól félne, hogy az a gyönge kis asszony kiszakitja a kezéből. Az ugy állt előtte, mintha karcsu lángoszlop szökött volna fel a földből. Csupa tüz volt az arca, rövidre nyirt, szőke haja ziláltan futott szerteszét, mintha villanyszikrák lobogtak volna ki a fejéből.

— Nem igaz, most nem beszélsz igazat... Magad is bevallottad az előbb, hogy mindennek vége, hogy nem segit semmi... Csak

huzni-halasztani lehet... Hiszen te mondtad Géza, hogy minden menthetetlen.

És belekapaszkodott az ura karjába. Az nagyot lökött rajta, hogy az asszony hátrató-torodott és elbukott a szőnyegen. És ez még nagyobb haragra ragadta. Érezte a saját dur-vaságát és ez még eggyel több ok volt a haragra. Ez az asszony végsőkig kihozza a sodrából, aztán egyszerüen belemenekül a sirásba. De rajta nem fog ez a fegyver. Majd ő megtanitja, vannak még hatásos eszközök.

Szétvált nyakkendőjét kötözgette remegő kézzel s közben az ajtónak indult. A küszöb-ről még visszanézett.

— És ha nem fogsz ezentul mindenben parirozni, majd én megtanitalak... Van még korbács a világon... Ugy látszik neked is ez kell...

Kiment és dörrenve vágta be az ajtót.

Az ebédlőben szótlanul ült az asztalnál a három férfi. Zsombor belehullott a könnyü, hig mámorba és igen jól érezte magát. Nem is kivánt beszélni, hát fel se tünt neki a többiek hallgatása. Nézte az ebédlő nehéz butorait, a csillogó ezüst tálakat, a rengeteg porcellánt a szekrények üvegajtaja mögött, sorra számba vette valamennyit s csöndesen eldöntötte magában, hogy még épp elég marad ezeknek, ha az adósságra rá is megy

a puszta. A magafajta ember holtanapjáig nagyurasan elélne belőle. Aztán nézte a Vasady Kálmán képét, mely vele szemben lógott a falon. Akkurát az a gőgös arc, mint az Adrienneé. Jónehányszor látta igy puskásan, kockás bekecsben, azzal a sárga kis kalappal a fején, meg ezzel a hegyes pofáju vizslakutyával, amelyik ugy szimatol felfelé, mintha élne, csakhogy föl nem vakkant éppen. Jól esett arra gondolnia, hogy ő most itt ül vendégségben, ugyanannál az asztalnál, ahol ez a fene nagy úr traktálta uri barátait... Szemtelenül rámosolygott a képre: lámde nagyságos uram az idők forgandók.

Szathmáry Géza sápadtan lépett be a szobába.

Zsombor szemhunyoritással tudomást vett róla, aztán kényelmesen az asztalra könyökölt s a másik keze a kép felé bökött:

— Ki pingálta ezt a képet? Szakasztott olyan, mint a megboldogult, csakhogy ki nem lép a rámából.

Géza fölpillantott a képre. Arra gondolt, hogyan billentse ki ezt az embert, valami szép szóval-e, vagy kurtán, ahogy érdemelné?... Szórakozottan adta meg a választ:

— Ezt?... Benczur.

— Úfene! Isz akkor ez is megér pár ezer pengőt jócskán.

Géza csak bólintott. Nem ült le, hanem megállt az asztal végén, a kép felé fordult, mintha maga is csak azt nézné. Aztán hirtelen odaszólt a végrehajtóhoz:

— Zsombor ur kérem, egy bizalmas szóra.

Az komótosan felemelkedett, mint akinek nem sürgős és kiült az ábrázatján, hogy ő itt egyben hivatali személy is s ha van is benne jóhajlandóság, azért egy jó vacsorával, nehány pohár borral még se lehet egészen levenni a lábáról. Kegyesen elindult a házigazda után a másik szobába. Az intéző tekintete aggódó pillantással követte őket, a vendég meg csodálkozva nézte, mi ez a jövésmenés, mi történik itt tulajdonképen?

Mire visszajöttek, Zsombor arca még jobban neki volt vörösödve, bő tokájával az elfojtott indulat játszott s a hangján is átsötétlett a sértődöttség:

— Magától értetődik... nagyon magától értetődik. Egyébként is mentem volna már, de ha a kedves nagyságos asszony gyöngélkedik, akkor természetesen antul inkább.

Aztán eszébe jutott hivatali mivolta és az ügy, amelyért jött s ujabb erőre kapott a hangja:

— Ami pedig a szóbanlevő ügyet illeti...

A házigazda sietve elhallgattatta:

— Erről talán holnap is ráérünk beszélni.

— Kérem... ké-érem...

Peckesen meghajtotta magát és sértődött zavarában, az intéző helyett is a vendéggel fogott kezet másodszor is.

— No ezt szerencsésen kifüstöltem — mondta a házigazda, mikor a kocsi is elrobogott vele.

— Ki volt ez az ur tulajdonképen? — kiváncsiskodott a vendég.

— Ez kérlekalássan? ... Házunknak egy barátja.

A kezét dörzsölte elégedetten s az intézőre hunyoritott. Mintha azt mondaná: ugye jó vicc? Az a fejét csóválta és azt mondta magában, hogy ennek a vendégnek sincsenek éppen a legszerencsésebb kérdései. De belül az ő oldalát is furdalta a kiváncsiság meg az aggodalom, hogy mi történhetett, miért ilyen hirtelen utnak eresztették a Zsombort?

— Csakugyan valami baja volna a nagyságos asszonyunknak?

— Rájött a bolondja — felelte a házigazda és ismét elkomorodott.

Aztán ott ültek az asztalnál, ők hárman. A vendég ismételten érdeklődött, hogy a hölgyekhez ma este már nem lesz-e szerencséjük? A házigazda csak a vállát ránditotta, de senki se adott választ. Ő maga többször fölkelt az asztaltól, bement egy távoli szo-

bába és mindég komorabban tért vissza. Később az intézőt küldte, de az is ugy jött meg, mintha az orravére folyna.

A lakás mélyéből zongoraszó hallatszott. Az intéző felfigyelt a hangokra. Nyilván Adrienne zongorázik odabent. A nővére a harmadik szobában ugy fekszik a sezlonon, mint egy halott. Már csak nem is sir s a szavát se lehet venni. Recsegropog az egész ház, azt se lehet tudni, hogy holnap együtt ülnek-e itt az asztalnál és ez meg nyugodtan zongorázik odabent. Mintha köze se volna az egészhez. Világéletében ilyen volt, egy szives szavát soha nem hallotta. Talán nincs is szive ennek? S csaknem hangosan kimondotta: szivtelen Adrienne!

ÉNEKVIZSGA

— Az énekvizsgának már vége — mondta fáradtan Aliz s a billentyűkre engedte a zongora fedelét.

Csend lett. Az egymáson keresztülgázoló zagyva szavak, tapsok és áthevült nevetések egy pillanatra elcsendesedtek. A kis szoba hirtelen megtelt égő cigaretták kék füstjével s az urak türelmetlenkedő arccal nézdegéltek a másik szoba terített asztala felé.

— Hát akkor — mondta az özvegy és lassan felemelkedett.

Mintha segítséget várt volna.

A vendégek is felálltak s zörögve továbbtolták a székeket a pirosra festett padlón.

Aliz kottáit rendezgette a zongora fölött.

Csak a lakó maradt még a helyén. Alizt nézte s a szája félénken kinyilt s becsukódott megint.

— Hát akkor — vezényelt vidáman Kálmán — megkezdődhet az evés... Ugye, mama?

Az özvegy szomorúan bólintott. Berta, a fiatalabbik leány, kitárta az ajtó másik szárnyát is. A vendégek megmozdultak a terített asztal felé.

— Pardon! — kiáltott fel a lakó, hosszú hallgatástól rekedt, sipoló hangon.

Mindenki feléje fordult. Itt-ott fel is nevettek.

— Csak úgy gondolom — folytatta nyakig vörösödve — ha szabadna kérni, hogy Aliz kisasszony is énekeljen.

A többiek már unták a dolgot, mert már az is elég volt, amit eddig végig kellett hallgatniok az unalom és leplezett feszengés egyre éhesedő várakozásával. A tanítványok elénekelték műsorszámaikat s ezzel részükről le is zárult minden izgalmas érdeklődés. A szülők meg úgy gondolták, hogy erre semmi szükség sincsen, az énekvizsga nem arra való, hogy a tanárnő produkálja magát. Valamennyien bosszúsak voltak, de azért édeskés mosolyra rendezték arcukat, hogy úgy van, halljuk most már a művésznőt, ezt el nem engedjük, kedves Alizka, magának is énekelnie kell.

— Ugyan Patay — mondta Aliz és a lakóra nézett őszinte rosszalással — maga olyan szépen hallgatott egész este, ezért igazán kár volt megszólalnia.

De már a taps is zúgott, a székek zörögtek és édesgetve kérlelő hölgyek gyűrűje körülállta a zongorát.

— Hát jó, jó — mondta akkor Aliz kedvetlen mosollyal s a zongorához ült megint.

Ujjai pár pillanatig a billentyűk fölött tétováztak.

A tanítványok fontoskodó várakozással dőltek a zongora sima lapjára, a férfiak gúnyos mosolyt bujtattak el szájuk fölött s az egyik asszony csöndes ásítást harapott össze.

És Aliznak eszébe jutott, amikor először állt meg a dobogón, fehér ruhában, derekáig szálldosó, kibontott barna hajjal, kipirultan és szédülten a taps előtt, mely nyári záporként zuhogott föléje. Milyen diadalmasnak látszott akkor az élet. Tapsok és virágok között... Rég volt. Nagyon régen már.

És most itt ezek...

Ezek a tapsok... Könyörület-tapsok... Mintha mondanák: essünk túl ezen is.

Két keskeny ajkát összeszorította és dacosan fölvetette a fejét. Vékony ujjai a billentyükre siklottak: a megtépett húrokon felsikoltott egy futam s a remegve kinyíló szájon keserű panasszal csendült fel mély hangja:

— Tisztán éltem...

Szállt és emelkedett a hang, mint kőszáli sas a tértelen ég boltozata alatt. A sok

figyelő szem egyetlen arc mély tekintetévé tágult s egyetlen szív dobbant meg a keblek alatt.

— Hát mégis gyönyörű hang ez — gondolták az öregasszonyok.

A tanítványok arcán megélesedett az irigykedő mosoly, a férfiak lehúnyt szempillájuk alatt talán azt idézgették: minő jó nő lehetett ez az Aliz valamikor...

Patay Alizt nézte mereven s ámuló arcán nagyra nyitotta a száját.

A nagybácsi a bajuszát pödörgette s azt mondta magában: kár, igazán kár ezért a szegény Alizért.

S egyszerre furcsa nyöszörgés nyihogott fel az énekből.

— Nevetsz? — kérdezte valaki ijedten.

Aliz még egy pillanatra felnyitotta száját, szeme tágultan bámult a füstös levegőbe, aztán két karja közt a billentyűkre borult.

— Nem érdemes! Nem érdemes!

A húrok felkiáltottak s zagyva zengésükbe belecsuklott Aliz zokogása.

Hirtelen csönd lett. Csak a falióra ingaütemét lehetett hallani... A vendégek maguk elé néztek, vagy mélyen lesütötték a szemüket. A nagybácsi azt nézte, hogy a divány sarkából kilóg a lószőr, a kis szalonasztal felhó-

lyagzott lapja ketté hasadt hosszában, papírvirágok sápadoznak a tükör fölött... Úr Isten! hát ilyen szegények ezek?

Valaki a zsebkendőbe halkította köhögését... Senki se merte megbolygatni a csöndet. Mindenki arra várt, hogy Aliz lehajtott feje kacagva emelkedjék fel a billentyűkről: tréfa volt az egész... A sírást már nem is lehetett hallani, csak a leborult derék rándult meg hevesen a zongora fölött.

A nagynéni hirtelen felállt és Alizhoz sietett.

— Kicsikém! Alizkám! — mondotta suttogva. — Az Istenért, gondolj az emberekre, ezekre itt.

— Nem érdemes! nem érdemes! — ismételte Aliz olyan nyiltan, szemérmetlen keserűséggel, mintha senki se lett volna ottan.

Az özvegy tanácstalanul nézett széjjel. Szégyenkezőn és bocsánatkérőn. Aztán ő is Alizhoz tipegett félénk simogatással:

— Ó, te csacsi, igazán...

Aliz megrázkódott.

— Hagyjon mama, hagyjon — és kifutott a szobából.

Az özvegy visszatipegett és félénken kuporodott össze a széken. A nagybácsi hirtelen fölnevetett:

— Ejnye, ma érdekes esetem volt...

És elmondott valamit, ami nem is vele történt, amit már mindenki többször hallott, de most mégis szívből nevettek utána... És másoknak is volt valami jóízű esetük. Már mindenen nevettek. Egy-egy jóízű nevetés úgy járta be a társaságot, mint forgószél a pusztát.

Berta valamit súgott az özvegynek.

— No, igen — bólintott rá az özvegy, majd a vendégekhez fordult: — Tessenek átsétálni, szerény kis uzsonnácskára.

S ahogy megindultak a másik szobába, a terített asztal felé, szinte hallani lehetett a felszabadulás sóhaját: Hála Istennek!

Kálmán széles mozdulatokkal rendezgetett:

— Egy hölgy, egy férfi... Én majd ide, maga mellé, nagyságos asszony.

És leült egy piroshajú asszony mellé s mintha véletlenül történne, az asszony lábához surolta a térdét. Közben áthajolt az asztal fölött és nagyhangon beszélt a szembenülő hölgynek. Magában pedig azon tünődött, hogy érdekes ez a rozsdavörös-hajú asszony a sima, fehér bőrével. Csak kár, hogy mire összemelegednének, már utazhat is vissza a faluba. Csak ez az egy estéje van itten. Még kissé tétovázott: maradjon-e velük ezen az

estén? Aztán, ha mégis semmi és lekéste a többi szórakozásokat is? ... Az utca ilyenkor még tele van sétáló, unatkozó nőkkel. Most még lehetne valamit... Titkon megnézte óráját. Már nyolc óra volt.

Az ajtó lassan kinyilt és visszajött Aliz. Szinte nesztelenül. Az asztal végén ült le, Patay mellett és lesütötte a szemét. A többiek észre se vették, vagy csak úgy tettek, mintha nem vették volna észre. Patay felnézett rá, mintha mondani akart volna valamit. De Aliz arca mozdulatlan maradt.

Berta teát töltött a csészékbe, a likőrösüvegek kézről-kézre jártak, a hölgyek arca áttüzesedett a forrósodó szavaktól s könnyű mámor felhői szálltak a szívek fölé. Mindenki kitűnően érezte magát.

Kálmán hirtelen felállt.

— Halljuk! halljuk! — biztatta jókedvűen a nagybácsi. — No, egy szép toasztot, fiskális úr.

— Nagyon sajnálom — védekezett Kálmán, az asztaltól hátrább lépve — de azt a magamra nézve fájdalmas bejelentést kell tennem, hogy el kell bucsuznom a társaságtól.

— De innen ugyan el nem méssz — mondta a nagybácsi elkomolyodva.

— Nem lehet, Géza bácsi, igazán nem le-

het. Komoly ügyvédi dolog. És holnap már utazom is vissza... Úgy-e, mama?

Az özvegy kissé maga elé tünődött, aztán szomorúan nézett Kálmánra:

— Te tudod, fiacskám... Én csak örülök, ha velünk vagy...

— De mama, hiszen előre megmondtam, hogy nem maradhatok... Hát nem megmondtam?

— Hát persze, fő a kötelesség — felelt csillapítóan az özvegy.

— No, hallod — mondta a nagybácsi és alig fogadta el Kálmán kezét.

A társalgás ismét elakadt és sértődött csönd telepedett az asztal fölé, mikor az ajtó becsukódott Kálmán mögött.

— És miért is ne menne szegény? — szólalt meg váratlanul Aliz, mintha a hirtelen támadt csöndre akart volna válaszolni.

— No, hallod — dörmögött a nagybácsi.

— Alighanem a Papagájban van dolga — mosolygott sértődötten a vöröshajú nő.

— És miért ne? — felelt élesen Aliz. — Okosan teszi: mulasson, mulasson!

— Úgy? — mordult fel a nagybácsi. — Én meg azt mondom, örüljön, ha az anyja mellett lehet. És ha van fölösleges pénze, ott adja nektek. Rátok fér.

Aliz arca hirtelen lángbaborult.

— Ez az ő dolga és a mi dolgunk. Ehhez senkinek semmi köze.

— De Aliz, Aliz — csitította remegő hangon az özvegy.

A nagybácsi még mondani akart valamit, de aztán csak legyintett a kezével, a többiek zavartan hallgattak. Mikor nincs mit szólniok s egyre az órát nézték.

S ezalatt odakünn Kálmán magára öltötte a kabátot. Már indult, amikor kinyilott az ajtó és valaki utánasurrant a sötét előszobába. Patay jött izgatottan eléje.

— Engem keres? — kérdezte Kálmán csodálkozva.

Patay hirtelen felemelte s remegve rázta a mutatóujját:

— Doktor úr, ez nem szép .. ez nem rendes dolog.

— Tessék? — kérdezte Kálmán és fenyegető mozdulattal egész Patay elé lépett.

— Ne avatkozzék a dolgomba. Nem magára tartozik — mondta aztán tompán.

Patay félénken összehúzódott és lehajtotta a fejét. Mintha ütéstől félt volna.

— Bocsánatot kérek doktor úr, de...

Kálmán hirtelen sarkonfordult s nagy zajjal húzta be az ajtót maga után.

Patay lassan megfordult s kissé eltétovázott két ajtó között... Nem tudott válasz-

tani... Hiszen az Aliz kisasszony őt észre se veszi. Ott ült mellette s egy szót se szólt hozzá. S amikor felemelt egy kottát s véletlenül a kezéhez ért, úgy húzódott, szinte rándult el mellőle, mintha valami megütötte volna...

Nagy csendben kinyitotta a baloldali ajtót, amelyik az ő szobájába vezetett. A villanyt se gyujtotta meg s úgy, amint volt, ruhástól, hanyatdőlt az ágyon.

— Ilyen az élet — sóhajtott fel magában. — Az menekül s aki maradna, az nem kell.

Odaát mind halkabbá vált a társalgás. Aztán sürübben hallatszottak a búcsúzkodó szavak. Aztán az sem... Csak tányérok csörömpölése, amint Berta leszedte az asztalt... És az özvegy sóhajai.

Mintha kopogtak volna Patay ajtaján... És mégegyszer.

— Patay!

Felugrott az ágyról s egy rántással felnyitotta az ajtót.

Aliz állt a küszöbön.

— Miért szökött meg? — kérdezte mosolyogva, bocsánatkérő hangon. — Talán megbántottam valamivel? Ezt igazán sajnálnám, Patay.

Patay előbb döbbenten, aztán hirtelen el-

lágyulással nézett Alizra s megragadta mind a két kezét:

— Aliz kisasszony... Kedves Aliz kisasszony... ha értene, ha a szivembe látna...

Aliz kirántotta a kezét. Majdnem durván. Fejét fölvetette s ment a lakás felé. Csak az ajtóból dobta hátra a vállán keresztül, keményen, hidegen:

— Nem így értettem.

Berta már kitárta az ablakokat. Kihajolt és teleszívta tüdejét friss levegővel. A dohányfüst sűrű felhőként gomolygott ki a feje fölött. Aztán visszafordult s kesernyés arccal felköhögött.

— Szörnyűség — mondta a belépő Aliz felé — hogy mennyit tudnak dohányozni. Ez most napokig a lakásban marad. Mintha kávéház volna.

Aliz nem válaszolt. Két vékony tenyerét a homlokára szorította s megállt a tükör előtt. Nézte az arcát: milyen csontos; kebleit: milyen apadtak; s hogy már a szemének sincs meg a régi fénye. Aztán maga elé lógatta a kezét s önkénytelen sóhajjal mondta:

— Buta ez a Patay.

Berta ijedten tekintett az ajtó felé s ujjainak végét a szája fölé illesztette.

— És miért? — kérdezte, amikor Aliz unottan rándította meg a vállát. — Miért?

— Csak úgy — mondta Aliz közömbösen. — Arra értem, hogy miért is ment el? Még maradhatott volna.

— Hát... — sóhajtott fel Berta. Kissé megingatta fejét és szomorúan elhallgatott.

Közben ágyat vetett a sezlonra, ahol Kálmán fog aludni.

— Jó ember — mondta nagysokára — még csak nem is dohányos.

Aliz gúnyosan húzta el a száját.

— Hát ez nem.

— Miért nem szereted? — kérdezte Berta élesen és egész Aliz elé állott.

Aliz száján ingerlékeny válasz élesedett, aztán elkapta fejét s csak annyit mondott:

— Ugyan, Berta, ne bosszants ilyen kérdésekkel.

— Igenis, miért nem szereted? — folytatta makacsul Berta. — Csaknem goromba vagy hozzá. Pedig ő szeret téged.

— De Berta!

— Igen, igen, szeret. Én tudom, én látom. Én nem vagyok vak.

— No, de Berta — kérlelte most már Aliz egész gyöngéden s ijedten nézett a hugára.

— Egész életedben ilyen voltál — mondta Berta könnyekkel küszködő hangon. — Neked mindenki kevés volt. Rég gazdag és boldog asszonynak kellene lenned, aminő szép te voltál.

— Édes Bertukám, nem így volt az egészen.

— Hogy az a Patay csak egy szegény írnok? De jó ember, kötelességtudó, arany szíve van — és hirtelen sirva fakadt.

— Berta, te Berta — és Aliz kissé nevetve és sírva is kissé, magához ölelte a hugát. — Látod, milyen csacsi vagy. Mit akarjak én Pataytól? Hiszen ő téged szeret.

Berta ijedten nézett fel könnyeiből, melyek csavaros, sárga vonalakat csíkoztak arcára.

— Engem?

Homloka zsírosan csillogott s amint keskeny, vénleány-állát feljebb emelte, tömött, kontyos haja lomhán és összetapadva lógott a nyakába.

— Téged — suttogta Aliz — csak nem akartam mondani. Hisz az előbb is erről beszélt.

— Erről? — kiáltotta Berta. — Aliz, erről?

— Szeret — mondotta Aliz és mosolyogva bólintott a fejével.

Berta a sezlonra kuporodott s az arca elé terítette a tenyerét.

— Lehetetlen! Engem?

— Téged.

— Engem, engem?

A szomszéd szobában Patay végighallgatta az egész beszélgetést.

— Ó, Istenem! — suttogta magában. — Ó, Istenem!

Az özvegy már az ágyban volt s vékony, elnyujtott hangon kiáltott ki:

— Lefeküdni gyerekek!

Berta felugrott a sezlonról, néhány lapát szenet a tűzre dobott, aztán felkapta a szenesvödröt és besietett a másik szobába.

— Aliz fiacskám, gyere te is már.

— Mindjárt, mama, mindjárt... csak a kottákat teszem rendbe.

A zongora felé indult, de megállt a nyitott ablak előtt. A házak ormai fölött a csillagokra nézett.

— Minden milyen messze van — gondolta az eget nézve.

Egy autó tülkölt végig az elcsendesedett utcán. Még látta, amint elsuhant kivilágitott ablakok puha dobozával. Egymásba sülyedt bundák, színes női arcok, ápolt férfi-fejek zagyva képe vibrált és fénylett még sokáig a szeme előtt.

— Már, úgy látszik, a színházból jönnek az emberek. Tíz óra van. Talán Kálmán is

mulat valahol. Hadd mulasson, legalább ő. Szegény Kálmán... Milyen könnyű volna neki, ha mi nem volnánk... Szegény Kálmán... Szegény mama... Szegény Berta... Szegény Patay... Szegény, szegény Patay...

Vékony testét keresztüljárta az éjszaka nyirkos hidege.

— Szegény Berta — ismételte magában.

Aztán Patay ajtajára nézett, mintha tűnődött és tétovázott volna.

— Ah! — sóhajtott fel mélyből és legyintett a kezével.

Az özvegy ismét átkiáltott:

— Szívecském, Aliz, pihenned kell. Pihenj le már.

— Igen, mama — felelte könnyed hangon, de vigyáznia kellett, hogy sírva ne fakadjon.

— Pihenni — sóhajtotta halkan s térdével közelebb tolta a széket az ablakhoz.

Aztán fellépett rá.

— Pihenni — ismételte s már az ablakdeszkára lépett.

A szembenlevő házsor alatt megállt és felnézett egy ember.

Aliz már nem látta. Kifeszítette két vékony karját, mintha szárnyak volnának, melyekkel az ég felé fog repülni.

— Mama! mama! — kiáltotta kétszer egymásután, sírós hangon, mint gyerekkorában,

éjtszakák szörnyű álmából riadtan s még pillantást vetett vissza a kis szoba felé.

S már egyik keze lehullott az ablakrámáról, a teste kifelé dőlt. Még egyszer hátra nézett. Az ajtófélfának támaszkodva, hosszú, fehér inge fölé kulcsolt kezekkel ott állt az özvegy.

— Aliz! Aliz! — üvöltött fel sipoló, öreg hangja.

És Berta is átrohant a másik szobából. Aliz! Aliz! — s átkarolta Alizt térdei fölött.

Az ott állt a nyitott ablakban. Alatta sötét mélység, fölötte csillagos ég... Lehúnyta a szemét: Ó, Istenem, be jó lett volna!

— Te, te kegyetlen — nyöszörgött az özvegy — mit akartál tenni?

— Semmi, — kínlódott a szavakkal Aliz — csak a függöny... csak azt akartam... mert elakadt az ablakban.

— Hát persze, anyus, csak a függöny — mondta Berta is.

Kinyilt az ajtó s félénken állt meg a küszöbön Patay. Alizra nézett, aki némán és hüvösen sütötte le a szemét. Az anya arcán még mindig ki volt írva az iszonyat döbbenete. Berta mosolyogni igyekezett, hogy semmit se lehessen kiolvasni az arcából. De Patay, aki áthallotta az előbbi riadalom összefüggéstelen szavait, már mindent értett.

Szeretett volna Alizhoz futni valami alázatos ajánlkozással, hogy bizzon meg benne, fogadja el az ő oltalmát. Aztán még is megtorpant e szavak előtt. Eszébe jutott Aliz és Berta előbbi beszélgetése és keserűség szorította össze a torkát. Mért Berta és mért nem Aliz? Az életben úgy látszik, a legnagyobb vágyakat sohase lehet elérni. De a legnagyobb szeretet mégis az, ha le tudunk mondani arról, akit nagyon szeretünk. Valamit tenni akart, aminek Aliz biztosan örülne, csaknem hangosan felsóhajtott, mert nagyon nehéz és fájdalmas elhatározás előtt állott. De mégis meg kell tennie, mert azzal talán Alizt is megmentheti, hiszen az énekoktatás már alig hoz valamit, a Kálmán úrra meg nem lehet számitani. Mindnyájan várakozóan néztek rá.

Hirtelen elhatározással az özvegy elé lépett s kissé ünnepélyesen kezdte:

— Nagyságos asszonyom...

Gyors és nyugtató pillantást vetett Alizra, aztán akadozva folytatta:

— Bár ez a pillanat nem a legalkalmasabb...

Berta először megrőkönyödött, aztán sirva fakadt, amikor megértette, hogy Patay megkérte a kezét.

Az özvegy alig jutott szóhoz:

— No de ilyet... Istenem! Énekvizsgával kezdtük s eljegyzés lett belőle.

Aliz felemelkedett az özvegy mellől. Egyedül ő tudta, hogy Patayban mi ment végbe.

— Maga jó ember, — mondta halkan s megszoritotta a kezét.

Az már nem mert a szemébe nézni, néma meghajlással kezet csókolt s fájó boldogság járta át a szivét.

SZEPTEMBERI MAJÁLIS

Szikora, az írnok, a hosszú asztal végén könyökölt és a kocsmakert felé bámészkodott.

Odalent, a gesztenyefákat nemzeti színekben papírgirlandok ívelték át s fantasztikus alakú lampionok ringatóztak a könnyű őszi szélben. A zöldre festett kapunál zene dolgozott, dzsezre szerelt cigánymuzsika. Lassú, szürke porfelhő emelkedett a táncolók színes sokadalma fölé s a villanykörtéknél úgy kergetőztek a porszemek, mintha megmérhetetlenül kicsi aranybogarak rajzották volna körül.

Néha elhallgatott a szakszofónbőgés. Az ősi cigányhúrok elunták az idegenből jött zenét, haragos jókedvvel csaptak át valami duhaj csárdásba. A párok néhány lépésig küszködtek a változott ütemmel, valaki felkiáltott, hogy sose halunk meg és hosszan búgott a klarinét: hu-ju-ju-ju-juj!

Az öregek elbámészkodtak szelíd emlékezéssel, aztán bajúszukat beleáztatták a sörös-korsókba s mire letörölték szájukról a fehér habot, az arcuk ismét mosolytalan volt s a tekintetük fénytelen.

A fal mellett szakadatlanul döngött a kug-

lipálya. Férfiak fehér inge villant ki a hervadó lombok közül, amint kemény golyókat eresztettek el a sima deszkán s úgy álltak a dobás mozdulatába merevedve, hátranyujtott karral, mint Praxitelesz diszkoszvetője.

Pincérek cikkáztak az asztalok körül, ahol már sűrűsödött és hangosodott a jókedv. Itt-ott nekiszaladt egy-egy magasra nyujtott énekhang s úgy emelkedett az általános zsongás fölé, mint elszabadult színes léghajó.

Ez volt a menekültek majálisa. Majálisnak hívták, jóllehet már szeptembernek is a vége felé jártak. Valamikor májusban tartották a majálist, még a hegyek között, amikor hajnali cigánymuzsika, meg a tűzoltózenekar ércszava verte fel az álmodókat, aztán összeverődtek a vigadó udvarán s májusi körmenetben, zászlókkal, zenekarral indultak a hegyek felé. Elől a gyerekek kis zászlókkal, utánuk a felnőttek nagy zászlókkal, olyan végestelenül hosszú menetben, hogy amit az elején énekeltek, azt nem hallották a végén. A húrok lágy cincogása elveszett a végtelen térben s a sűrű erdők olyan nyomtalanúl szívták zöld lombjaik alá ezt a tarka sokadalmat, mint tikkadt föld a tavaszi esőt.

Ez már nagyon régen volt. Tíz éve már. Ez a tizedik szeptemberi majális. Tíz éve, hogy megalakult a menekültek egyesülete.

A vezetőség asztala, a bejárat mellett, olyan komor és ünnepélyes volt, mint bírói testület az emelvényen. Néha fiatalabb hírvivőket futtattak onnan a többi asztalokhoz, hogy még várni a jókedvvel, mert telefonértesítés érkezett, hogy a kegyelmes úr minden pillanatban itt lehet.

Szikora némán nézte ezt a képet. Az asztal másik végén a főbányatanácsos beszélgetett a számtanácsossal. A pincér kövér tenyerével lesodorta és újabb buktatásra vitte a kiürült üvegeket.

Szikora utánakiáltott s hosszú hüvelykét meghatározhatatlan irányba merevítette:

— Vilmos, még egyszer három decivel!

A zene elhallgatott. A férfiak újráztak, a hölgyek várakozó mosolylyal nézdegéltek a zene felé, aztán szemérmesen elhúzták csípőjüket a zenétlen ölelésből s nyüzsgő tömeggé gabalyodtak valamennyien, mintha maréknyi színes gyöngyöt szórtak volna szerteszéjjel, az asztalok közé gurítva és sokáig tartott, míg az utolsó is eljutott helyéig.

— Szép ez így, — mondta a főbányatanácsos s a kert felé mutatott.

A számtanácsos is abba az irányba nézett s bár ő semmi szépet se látott, mégis engedelmesen helyeselt:

— Bizony szép.

És ugyanazt a merengő, multba-néző mosolyt öltötte magára, mint a főbányatanácsos.

— Hát hogy is ne volna szép a fiatalságnak, itt is, meg mindenütt... De nekünk? Mi már sohase fogjuk megszokni ezt az itteni életet, számtanácsos uram.

— Ja, megszokni? Azt már nem, soha, főtanácsos uram.

— Soha.

És mind a ketten szívük mélyéből felsóhajtottak.

Szikora feléjük pillantott, rézsút, hosszan, szúrós szemmel, mintha mondani akarna valamit, aztán haragosan megmarkolta a poharát s egy nyeléssel utolsó csöppig kiitta tartalmát.

— Ízlett? — barátkozott feléje a főbányatanácsos.

— Nem rossz, — felelte kurtán.

A számtanácsos meg úgy ült, kissé háttal, mintha Szikora nem is lenne az asztalnál.

Különben mind a hárman egy városból menekültek a fővárosba. Addig jóformán nem is ismerték egymást, ami érthető is, mert a főbányatanácsos kamaraházi úr volt, akit úgy emlegettek, mint a bányaigazgató utódját, a számtanácsos is ugyanabban az épületben dolgozott, csak egy emelettel feljebb,

alacsony és rácsos ablakok mögött, míg Szikora egyszerű városi díjnok volt csak, a katonai ügyosztálynál. Ezekután érthető, hogy a főbányatanácsos a számtanácsossal és mindketten Szikorával csak akkor ismerkedtek össze személyesen, amikor egy asztalhoz kerültek, itten, a menekültek első szeptemberi majálisán. Akkor még nagyon hosszú és népes volt ez az asztal, a főbányatanácsos a bányaigazgató tőszomszédságában melegedett az asztalfőnél, a számtanácsos az asztal közepére került s azon mérgelődött egész este, hogy egy fiatalabb kollega két székkel föléje tolakodott, mert egyébként pontosan megtartották a hivatali rangsort s ennek megfelelően került az asztal végére Szikora, akkor is, mint mostan.

Aztán esztendőről esztendőre, közelebb kerültek egymáshoz a székek és emberek. Mert a bányaigazgató elhalálozott, a polgármesterből rendőrtanácsos lett egy vidéki városban, a dohánygyári igazgató már két esztendeje nem mozdult ki hazulról s akik még jöhetnének, azok vagy másfelé sodródtak, vagy éppen szívükben szakadtak el tőlük. Vagy Isten tudja mi? Akik a nyitott veranda alatt táncolnak s az asztalok körül ülnek a kertben, azok már az unokák, vagy olyanok, akik régesrég elszármaztak onnan,

a rendezőség is csupa félig jött-ment, inkább pesti, mint honi ember s alig akad egy-két őslakó a régi városból menekültek közül.

Jóformán csak ők hárman ülnek itt a régiek közül. A számtanácsos az esztendők során, mind közelebb került a főbányatanácsoshoz, széktől székig rukkolva feljebb s most már ott üldögélnek egymás mellett az asztalfőn, egyedül Szikora tartotta régi helyét makacsúl, még akkor is, ha hosszú széksor maradt is közbül üresen. Mindig ez volt a helye, hát ez is marad. Már nem is bátorították közelebb, mert mindenki tudta, hogy Szikora önfejű és csökönyös ember.

A főbányatanácsos áttette karját a szomszédos székre, fejét hátraeresztette s merengve nézett maga elé. Sűrű, őszes haja lomposan csavarodott a nyakáig s a bajúsza úgy ült a szája fölött, mint vadon burjánzó bozót. A számtanácsos sárga arca meg csaknem a pohárig ereszkedett, vékony, karvalyorra szinte megmerült az italban s apró, szürke szeme sunyin és alázatosan pislogott a pápaszem vastag üvegfala mögött. Fejebúbján fekete vércse-tollazat ágaskodott az égnek, mint tenyérnyi erdő, a kopár hegytetőn.

— Bizony, nem lehet megszokni — ismételte a főbányatanácsos —, pedig ez már a tizedik esztendő.

— Tíz esztendő, tíz majális... Ki hitte volna? A számtanácsos ismét felsóhajtott.

A főbányatanácsos szájához emelte poharát, súlyos mozdulattal, aztán megharapdálta a bort és megöblögette vele szájüregét.

— Talán az utolsó — mondta tünődve —, beszélik, hogy a távol nyugaton is más szelek fujnak.

A számtanácsos ismét felsóhajtott:

— Na ja, az ember mindég hisz valamiben. Például a háboru elején abban hittünk, amit Vilmos császár mondott arról, ha majd lehullanak a levelek. Le is hullottak, de a háborúnak még sem lett vége. Pedig azt egy császár ígérte, maga Vilmos császár.

— A Vilmos! — kiáltott fel váratlanul Szikora, mire a pincér buzgón sietett feléje, s mire megállt Szikora előtt, az már a levegőbe nyujtózott két öklével haragosan: — Mindjárt akkor, az első lámpavasra fel kellett volna akasztani.

Aztán rárivallt a pincérre, aki sértődötten felfuvódott:

— Magának meg mi baja lett egyszerre, elvtárs?

— Már engedelmet, ezt ne is tessék mondani, én sohase voltam elvtárs, s ami a lámpavasat illeti...

— Ne dumáljon annyit, vén kappan, nem

magáról van szó, hanem a druszájáról, a császárról. Érti már?

— He-he-he, — nevetett a pincér s a hájrétegek rendezetten elgömbölyödtek az arcán. — Az hát más. Persze Vilmos ez is, az is. Én meg magamra bátorkodtam vonatkoztatni a szíves jókívánságot.

Aztán megbékülve a gondolatban, hogy nem Vilmost a pincért, hanem csupán Vilmost, a császárt kellett volna lámpavasra húzni, szalvétájával megpaskolta az asztalt, elrendezte a sótartókat, kiszórta a hamut a tálakból, tányérokból, lesodorta a kiürült üvegeket s hosszú lúdtalpával jókedvüen elvitorlázott a helyiségből.

A számtanácsos lassan oldalt fordult és mereven nézett Szikorára.

— Így mégse lehet beszélni egy császárról. Ez kész bolsevizmus. Az ilyen gondolkodás egyszer már romlásba vitte az országot.

— Nem a gondolkodás vitte romlásba az országot, hanem a nemgondolkodás.

— És ha győztünk volna? Nem lehet a császárt okolni mindenért.

— Bizony, ha mi győztünk volna, — mondta a főbányatanácsos elégikus hangon.

— Akkor se mi, hanem a germánok. A másik tenger. Ezt a kis szigetet, vagy innen,

vagy onnan elsodorták volna. Ez már arra volt ítélve, akármelyik part szakad.

— Mit akar ezzel mondani? Beszéljünk világosan.

— Csak azt, amit mondok, hogy akkor lett volna germán győzelem, most meg van szláv győzelem.

— Hát az angolok, a franciák, olaszok? Azok talán kutyák?

— Semmi az egész — s egy borzas mozdulatot kanyarított a levegőbe. — Besöprik pár évig a jóvátételt, felisszák, s ott vannak, ahol voltak, de az oroszok leráztak egy igát magukról. Ez már valami.

— Bolsevista beszéd, — ütött vissza a számtanácsos s vastag szemüvege az írnokra villant fenyegetően.

— Akármilyen beszéd, csak egy bizonyos, hogy magyar győzelem se így, se úgy nem lehetett volna.

A számtanácsost már nem is az bántotta, amit Szikora beszélt, mert ez a fuzsitos alak szidta már a zsidókat, grófokat, papokat, szocialistákat, kommunistákat, szidott ez már az ég-világon mindent, mert se ide, se oda, egyáltalában sehová se tartozik, Szikora, az írnok.

— De a teremtésit, — kiáltott fel mérgesen

— hogyan beszélhet így magyar ember egy másik magyar emberrel?

Aztán a főbányatanácsosra sandított, helyeslést várva, de az csak a fejével bólintott némán.

Szikora lassú, gúnyos mosollyal sodorni kezdte cigarettáját.

— Ugyan, Pandur tanácsos úr, ne tegyünk mi úgy, mintha a hét vezérrel nyargaltak volna be őseink a Duna-Tisza közé.

Ezen már a főbányatanácsosnak is el kellett mosolyodnia. Mindenki tudta, hogy a számtanácsost azelőtt Poradának hívták, de erről nem szokott beszélni. Most meg ez az akasztófáravaló nyíltan ideteszi eléje. Veszedelmes egy fickó, de meg kell adni, hogy sokszor mond igazat. S a főbányatanácsos, akit Békássynak hívtak, két s-sel és y-nal, csöndes elégedettséggel elfordult, hogy meg ne lássák mosolygását.

— Azt megmondom magának — felelte a számtanácsos paprikavörösen —, hogy nem is tisztességes ember, aki magyar kenyeret eszik és idegen nevet visel.

— Urak, urak — szólt közbe a főbányatáncsos fensőbbséges hangon —, ne keressük azt, ami elválaszt. Egyforma sors és egyforma gond fűz minket össze. Szegény menekültek vagyunk mindannyian.

— Ho=ogy mél=tózta=tott ezt érteni, tanács=os úr? — kérdezte Szikora elnyujtott hangon s a szemével hunyorított hozzá, mintha nem értené, vagy nem hinné, amit az mondott.

— Vagy nem egyforma sors — felelte za=vartan a főbányatanácsos —, hogy el kellett hagynunk azt a földet, ahol születtünk, ne=velődtünk és családot alapítottunk? Bizony mi mind egyformán szegény hontalanok vagyunk. Úgy=e, számtanácsos uram?

A számtanácsosban még dohogott az előbbi méreg, amiatt is, hogy Szikora tiszteletlen szavai nem részesültek kellő megrovásban s legszívesebben az felelte volna, hogy fené=ket egyformák, világéletében se volt olyan jó sorsa az úrnak, mint amióta menekült. De nem lehet tudni, hogy mi történik a világ=politikában, még az is lehet, hogy egyszer bányaigazgatónak kerül vissza Békássy s akkor mégis jó, ha nem haragítja magára. Ezért aztán készségesen felelte:

— Magától értetődik, főtanácsos uram.

— Na ja — mondta magában Szikora —, értik ezek egymást.

A számtanácsos jó ideje egy magas tám=lájú fotöjre meresztette a szemét. Eddig sen=kinek se tűnt fel ez a rozzant alkotmány a szoba végén, háttal az asztalnak. A fotöj lábánál kopott bőrönd hevert.

— Ki ez az ember itten? — kérdezte a számtanácsos és felállt, hogy jobban szemügyre vegye az ismeretlen férfit, aki a fotöjben ült.

— Azt hittem, hogy a társasághoz tartozik — mondta a pincér. — De ha idegen...

Szikora a pincér elé tette a karját:

— Ne bántsa, hisz alszik.

— Részeg — mondta a számtanácsos.

— Akkor még úgyse.

— Úgy nézem, csak alszik — mondta a főbányatanácsos.

Az idegen felnyitotta a szemét. Addig halotti csendesség volt az arcán. Hosszú szempillái puhán simultak fehér bőrére, az orr tövében bánatos vonal, két ajka csókolatlan gyermekszáj s láthatatlan bánat sötét felhői a szemöldökcsont erőteljes párkányzata fölött. De amint lassan felnézett, mintha az ég azurja nyílott volna ki a felhős homlok alatt, az arc megtelt élettel, szégyenkező mosolygásra nyílott a szája, aztán riadtan felállt, félénk tekintettel, s asszonyosan vékony ujjai bágyadt mozdulattal visszaterelték a homlokára hulló, selymesszőke fürtöket.

— Bocsánat, egy kissé elaludtam.

A főbányatanácsos is felállt. Bizalmatlanul nézte az idegen kopott ruházatát, a csíkos nadrágot, mely gyűrötten bújt ki a bő felöltő

alól s a csokor-nyakkendőt, melynek lila lepkeszárnyai sebzetten terültek el a puha gallér alatt.

— Engem itt már senki sem ismer — mondta az idegen s az urak felé lépett.

A számtanácsos megköszörülte a torkát:

— Ez kérem zártkörű társaság.

Az irnok felkapta a fejét, mintha mondani akarna valamit, aztán hirtelen elfordult, gúnyos mosollyal.

— Zártkörű társaság — morogta halk nevetéssel magában.

Az idegen szerény mosollyal bólintott:

— Tudom kérem, de én...

Várjunk csak — szólt közbe a főbánya-tanácsos s valamire emlékezve, összevonta szemöldökét. — Ez az úr nagyon ismerős nekem.

— Tamássy Tamás vagyok — mondta bocsánatkérő, lágy hangon és meghajtotta magát.

— A Tamás! — kiáltott fel a főbánya-tanácsos s a keze barátságos mozdulattal magasba lendült, aztán mind a kettő Tamás kezét rázta, majd átkarolta elérzékenyülten s nézte, mintha nem hinne a szemének, a fejét csóválta. — A kis Tamás.. Isten hozott, édes fiam.

— A táblabíró úr fia talán? — kérdezte már a számtanácsos is kedveskedve.

— Az édesapám volt — felelte Tamás boldogan.

Aztán az irnok felé is meghajtotta magát:

— Tamássy Tamás.

Szikora hirtelen elfordult, mintha nem is hallaná. Ismét a kertet nézte. Tamás meg ott állt kinyujtott kézzel s ajka körül lassan megkeményedtek a lágy vonalak. A hangja megremegett, amint megismételte:

— Tamássy Tamás.

Az irnok anélkül, hogy odanézett volna, hátranyujtotta a kezét lomhán:

— Szikora.

Tamás arcát halvány-vörösen beborította a vér. A hangja is magasba szökött:

— Kérem, ha én egyszer önnek...

Szikora hirtelen visszafordult.

A főbányatanácsos sietve Tamásba karolt és magával húzta:

— Gyere, Tamás, gyere... Ülj le ide.

Szikora alatt megreccsent a szék:

— Mi az, hogy ha maga egyszer nekem..?

— Ne okvetetlenkedjék már, Szikora úr — intette rendre a számtanácsos.

Tamás vissza akart fordulni, de a főbányatanácsos megkapaszkodott a karjában s egy székre kényszerítette maga mellé:

— Ülj le már s ne törődj vele.

Aztán bort töltött és koccintásra emelte poharát:

— Szervusz fiam.

A számtanácsos szintén odakoccintott:

— Isten hozott, Tamás.

Szikora felállt s a veranda széléig lépegetett. Ott nekikönyökölt a korlátnak, s maga elé bámészkodott. Beleáztatta átforrósodott fejét a hűvösödő levegőbe, amitől ismét visszaszáll az erekbe a vér és újból elrendezheti gondolatait. Hát persze, igazságtalan volt, mert mit tehet az egészről ez a fiú? Kölyök volt ez még akkor. Talán nem is tud róla? És milyen szánandó a formája, gyűrött, kopott ruhában, rozzant bőrönddel, mint valami ágrólszakadt. Hát már nem puha bársonyban, széles csipkegallérral? A nagyságos táblabiró úr fia. Kissé meg is szánta, hogy így kellett viszontlátni. De a szeme, az a kék ég, a fehér homlok alatt, mintha nem is volna benne indulat, csak lányos lágyság, azok az apja szemei. Ökölbe szorult a keze. Pedig már rég volt s azt hitte, hogy el is felejtette azt az éjszakát, amikor néhányan, diákok, megálltak a táblabíróék háza előtt, ott ahol a Hilda kisasszony ablakai voltak. Még alig is szólaltak meg a hegedűk, amikor kocsi futott a ház elé s a bakról leugrott a tábla-

bíró. Ostor volt a kezében. „Te vagy a primás?" kérdezte tőle. „Én", felelte büszkén. „Mi a neved?" „Szikora." „És te mersz cincogni a lányom ablakai alatt, Szikora? Azokat a bárgyú verseket is te küldözgetted talán?" „Én" felelte már szorongva. „No nesze" s az ostor nyele az arcába sujtott újból és újra s mire futásra vette, haragos durranással éles, karikás suhintások csattantak utána. Mindez rég volt, a táblabíró is rég meghalt s azt hitte, hogy már elfeledte az egészet. Hilda kisasszony szelíd kék szemét és a Tamássyak komor házát a Főtéren. S most ideáll ez a fiú s életre kel a mult. Halántékán vadul lüktetett a vér s egyik cigarettát harapdálta a másik után.

— Mégis csak furcsa — mondta Tamás nehezen csillapodva. — Még csak fel se állt s alig nyujtotta a kezét.

— Ne törődj vele — csillapította a főbányatanácsos — , észre se kell venni.

— Ki ez az ember?

— A Szikora.

— Szikora?

— Részeges alak, mindenkibe beleköt.

— Irnok volt a városházán. Senki. Semmi.

— Irnok? — kérdezte Tamás elgondolkodva, de Szikorára nem tudott visszaemlékezni.

— Odahaza szóba se álltunk vele. Dehát

tudod, amióta így megváltoztak az idők...

Majd a számtanácsosra nézett és hirtelen elhallgatott, mert eszébe jutott, hogy azzal is csak itten barátkozott össze. Azután kenetteljesen folytatta:

— Itt nem nézzük, hogy ki, mi volt, itt mindnyájan szegény menekültek vagyunk. Így szép. Össze kell tartani a közös sorsban.

— Egy mindért és mind az egyért — helyeselt a számtanácsos.

— S amint látod, ennek külsőségekben is kifejezést adunk. Ilyenkor összegyűlnek az összes menekültek. Te még nem voltál itten?

— Nem.

— És tudod-e, édes fiam, hogy az apád volt a legjobb barátom? — Nagyot sóhajtott. — Szegény... Vagy ki tudja? Neki már jó. Neki ezt már nem kellett megérni.

Pár percig megilletődve hallgattak mind a hárman.

— Mintha azt hallottam volna — érdeklődött a számtanácsos —, hogy a minisztériumban vagy? Titkár, vagy segédtitkár?

— Nem egészen — felelte Tamás zavartan.

— Hogy-hogy nem egészen?

A számtanácsos a kopott bőröndre mutatott nevetve:

— És ez minek? Talán elemózsiát is hoztál, fiacskám?

— Ugyanis úgy áll a dolog, hogy esetleg utazni fogok... Esetleg utazni.

— Esetleg?

— Úgy áll a dolog, hogy részben haza készülődöm...

— Oda fel? Mihozzánk?

— Az édesanyámhoz.

— A mamácskához? — kiáltott fel örvendve a főbányatanácsos. — A kedves, jó mamácskához? Oh, oh!

— Részben, mert nagyon rég nem láttam. — Részben... Hogy is mondjam?

Aztán körülnézett tétova arccal, mintha valami titkot féltene és rejtegetne.

— Ha szabad őszintén beszélnem?... Ha megengeditek, kedves bátyám?...

— Mi-cso-da-be-széd? — buzdította a főbányatanácsos. — Csak őszintén szabad. Az apád volt a legjobb barátom.

S mind a két úr fokozódó érdeklődéssel hajolt Tamás felé.

Az mély lélekzetet vett:

— Azt mondhatnám, bár nem szép, nem is illő, hogy a saját dolgairól beszéljen az ember, de engem — s ijedt arca könyörgőn és bocsánatkérőn nézett az urakra — kedves bátyám, engem a végső kétségbeesés hozott ide.

A főbányatanácsos arca hirtelen elválto-

zott. Tekintete fölemelkedett s átrepült Tamás feje fölött a kert felé. A számtanácsos is hátrafordult. A kertben elhallgatott a zene. Olyan hirtelen, mintha elvágták volna. Valaki éljen-t kiáltott. Az asztalok mellől felugráltak s ágaskodva néztek a bejárat felé. Autóbúgást lehetett hallani. Aztán újabb éljenzést megsokasodva. Mindenki a bejárat felé tódult. Ügyes rendezők vonultak fel, röpkén lebegő vállszalagokkal s utat hasítottak egy kis menetnek, melynek élén alacsony, ünnepélyes arcú úr lépegetett olyan szaporán, mintha üldözték volna. A zenekar tusst játszott, de a viharosan növekvő éljenzés maga alá gyűrte a zene hangjait.

— Úgy látszik, a kegyelmes jött meg, — mondta a főbányatanácsos.

— Igen, igen, — helyeselt némi izgalommal a számtanácsos. — Nem tetszett látni? Személyesen ment a rendezőség előtt.

Szikora visszajött az asztalhoz s indulatos mozdulattal a hamutálba fojtotta cigarettáját.

— Komédia!

— Megjött a kegyelmes, — szólt át a főbányatanácsos az asztal másik végéről.

Szikora dühösen felpattant:

— Igenis kérem, megjött a kegyelmes. A kegyelmes úr őnagyméltósága. A nagymél-

tóságú úr őkegyelmessége. A főkegyelmes úr excellenciája... Ahogy parancsolja.

Kinyújtott karral nagyot bókolt, aztán hirtelen leült és összeszorította keményen a száját.

— Ez az ember már nem normális — sugta a főbányatanácsos a számtanácsosnak.

— Én már régen mondom.

A szomszéd asztaltól átkiáltott valaki:

— Látták, hogy körülvette a rendezőség? Mint valami testőrség!

A számtanácsos gúnyos mosollyal húzta el a száját.

— Féltik, nehogy másnak is jusson belőle.

— Csak féltsék — mondta a főbányatanácsos a patriarkák hangján. — Mi nem törtetünk, mi nem tolakszunk. Nálam a legtermészetesebb, sőt talán kötelességszerű is volna, hogy a közvetlen környezetében legyek, hiszen évekig hivatali felettese voltam. — És itt egy kis szünetet tartott, mintha a hivatali felettes szavak hatását hízlalná és ízlelgetné: — No de, mi nem adunk az ilyen külsőségekre.

Aztán barátságos karolással Tamáshoz fordult ismét:

— Hát hol is hagytuk abba?

— Én ugyanis — kezdte újból Tamás — eleinte a minisztériumba kerültem.

— Hát mégis jól emlékeztem — diadalmaskodott a számtanácsos. — Amire én egyszer emlékszem, arra akár mérget is lehet venni.

— De ez nem tartott sokáig — folytatta Tamás. — Nemcsak a bélista miatt, ezt talán ki lehetett volna kerüln. kis utánjárással. Tulajdonképpen magam se akartam hivatalnok lenni. Hát még örültem is, hogy ott hagyhattam.

— Jól emlékszem rád — mondta a főbányatanácsos. — Mindég szerettél álmodozni.

Tamás elmosolyodott.

— Maradt is valami pénzem. Akkoriban mindenki tőzsdézett. Gondoltam, megpróbálom én is és vettem papírost.

— A többit már tudom — mondta a számtanácsos.

— Aztán egy fakitermelési céghez kerültem, de az rövidesen felszámolt. Voltam színész, de azt mondták, gyönge a hangom. Egy nyáron át községi jegyzőségnél dolgoztam, de azt nem lehetett kibírni. Meg a fizetés is csaknem semmi volt. Megpróbálkoztam mindennel a világon. Semmi se sikerült. Ahol felvettek, ott pár hónap mulva leépítettek, vagy valami váratlan csőd miatt felszámolt maga a cég. Legutóbb prímhegedüs voltam egy mozizenekarban, de onnan meg a hangos

film kiszórt valamennyiünket. És most harmincéves vagyok.

A főbányatanácsos lesütötte a szemét. Kelletlenül és elkedvetlenedve hallgatott, mintha valami kényelmetlen kéréstől félne. A körmeit piszkálta buzgón egy fogvájóval s boszszus gondolatoknak sötétvörös képe színezte ki széles arcát. A számtanácsos csak hümmögött, de ő se szólt semmit.

— Mindég mondtam — szólalt meg váratlanul Szikora, — hogy ezerkilencszáztizennégyben névre szóló hadüzeneteket küldtek szét. Én Franciaország hadat üzenek Szikora Jánosnak. Én Anglia hadat üzenek Szikora Jánosnak. Én Olaszország hadat üzenek Szikora Jánosnak. Én Egyesült Államok hadat üzenek Szikora Jánosnak. S mivel én Szikora János személyesen elvesztettem a háborút, nekem Szikora Jánosnak személyesen kell megfizetnem érte a hadisarcot.

Aztán Tamásra nézett szomorú és résztvevő mosollyal:

— Ugy-e bár, kedves Tamássy úr?

— Csakugyan — felelte Tamás halkan és csodálkozva nézett az irnokra.

— Nem kellett volna otthagyni az államot — állapította meg bölcsen a számtanácsos. — Az állam a legjobb gazda.

— Megtörtént — sóhajtotta Tamás.

A főbányatanácsos arca felderült.

— Én értelek, Tamás, én most már mindent értek. Te inkább hazamész, mintsem így, itten... Értelek, fiam.

A hangja ismét atyai volt. Örült, hogy szívből sajnálkozhat, fenntartás nélkül, mert az mégis nagyon kellemetlen lett volna, ha valami kérésre nemet kellet volna mondania. De most már nem jöhet semmi kérés. Ez igen ügyes ötlet volt. Kitünő elővágás.

Tamás azonban tétován nézett a főbányatanácsosra:

— Gondoltam, előbb még megpróbálom..

— Mit próbálsz meg?

— Nem szívesen, hiszen kérni a legnehezebb. Csak a végső szükség visz erre. De ő.. a.. kegyelmes — és bágyadtan mutatott abba az irányba, amerre kisérete vitte a kegyelmest — valamikor sokat fordult meg a házunkban. Énrám még biztosan emlékszik.

A főbányatanácsos némán bólintott. Már a fogát piszkálta az előbbi fogvájóval. Tamás elpirult és aggódva nézett rá. Várta a választ. De a főbányatanácsos hirtelen hátrafordult a szomszéd asztalhoz, ahová egy érettkorú dáma telepedett.

— Mondja már, asszonyom, mit csináltak maguk a Pistával?

— Hiszen itt van — felelte az asszony. —

Személyesen jött el és egész olyan, mint tíz évvel ezelőtt. Semmit se öregedett és velem fogott először kezet.

— A kegyelmes úrról tetszik beszélni? — érdeklődött a számtanácsos, áhítattal a hangjában. — Én is azt találom, hogy semmit se változott. Az ember nem nézné harmincnál többnek.

Szikora dobolni kezdett az asztalon s úgy mondta, hogy mindenki hallhassa:

— A kegyelmes úr Pista százhatvannyolc centi magas, mellbe horpadt és általános testi gyöngeségben szenved.

Az asszony megvető pillantással Szikorára sújtott, aztán gőgösen elfordította a fejét:

— Igazán már ide se szabad jönni, az ember csak mindenféle gyanus alakkal kerül össze.

— Ki ez az asszony? — kérdezte Tamás a számtanácsostól.

— Hát nem emlékszel? Ocskayné. Az ura az adóhivatalnál volt. A részeges Ocskay. A kollégium fölött laktak. Már öt éve özvegy. Most trafikja van a Klauzál-téren.

— Hát ez az? — s Tamás az asszonyra nézett.

Serdülő diákkorában sokszor követte az utcán, amint lomhán és kényesen lépegetett a meredek utakon. Nézte a derekát, érett és izmos csípőjének játékát, amint csaknem

szétfeszítette a ruhát, nézte kidülledő szemmel, áttüzesedő arccal s szerette volna megragadni, magához ölelni térdének hajlásától puha selyempihés nyakáig. És ha az asszony már belibbent egy kapun, ő még sokáig állt ott és bámészkodott utána.

— Hű de szép egy asszony volt ez valamikor — mondta a számtanácsos visszaemlékezéssel.

Bizony, már nem volt szépnek mondható. Olyan kövér, hogy alig fér el a széken s egykori szépségének vonalai nyomtalanul merültek el a hájtengerben.

Ocskayné amint megérezte magán az idegen férfi tekintetét, már szelídebb hangon folytatta s barátságos pillantást vetett Tamásra:

— Természetesen az vegye magára, akire vonatkozik. Tisztelet a kivételeknek.

Szikorát mulattatta a dolog:

— Bocsánat, nagyságos asszony, de én csak tudom, hogy általános testi gyöngeségben... én láttam hét sorozáson keresztül. Bocsánat, de mezitelenül. És mindig vacogott a foga, de akkor még nem volt kegyelmes. Most már nem vacogna. Azóta meg is hízott szépen.

— Nem szép dolog igy beszélni — mondta

Ocskayné türtőztetve magát. — Ahelyett, hogy örülnének, hogy egy földink ilyen magasra jutott.

A főbányatanácsos is közbeszólt békítő hangon:

— Ne opponáljon mindennel, kedves Szikora úr. Mi is tudjuk, hogy ki volt a Pista, persze, ki gondolta volna akkor? Dehát változnak az idők. És ő most kegyelmes.

— Nagy szó — sóhajtott fel a számtanácsos. — Kegyelmes úr.

Ocskayné pajkosan felnevetett:

— Nekem bizony most is csak Pista. Mint régen, amikor ő volt az apród és én a Hungária. Most is, a fogadásnál mindenki hájlongott, tolakodott, így meg úgy, kegyelmes uram, hogy legalább a ruháját érinthessék. A Vrabeczné egész elém furakodott. De ő mindjárt, legelsőnek engem látott meg, mintha direkt keresett volna s egyenesen jött felém. A Vrabecznét észre se vette. Az ilyen nagyuraknak jó ember-ismeretük van. Elnevettem magamat és azt mondtam: milyen jó színben van, Pista. Csak így: Pista. Mintha most is ő volna az apród, én meg a Hungária. Megcsókolta a kezemet. Vrabeczné majd megpukkadt az irígységtől.

A főbányatanácsos hűvösen, kételkedve mosolygott, de udvariasan helyeselt;

— Magától értetődik, hiszen úriember.

Aztán Ocskayné a fülébe súgott valamit és Tamás felé intett, mire a főbányatanácsos halkan válaszolt s Ocskaynénak felderült az arca.

— No most majd láthat valami cirkuszt — súgta Szikora a számtanácsos fülébe.

Aztán megzörgette a poharat:

— Tíz darab princesszaszt kérek.

Ocskayné a princesszasz szóra összerezzent, mintha most is a pult mögött ülne a trafikban és hátra akarna nyúlni a polcra. Aztán úgy tett, mintha nem vette volna észre, Tamásra nézett és szélesre derült az arca:

— Jé, csak most látom, ki van itt? Jöjjön, jöjjön. Egész a papa fia.

Tamás felállt és mélyen meghajolt:

— Tamássy Tamás.

A számtanácsos halkan nevetgélt:

— Maga is jobb alak, Szikora.

Ocskayné kegyesen engedett kézcsók után megcirógatta Tamás arcát.

— Oh, édes szívem, jól tudom én azt, hogy ki maga? Istenem, majdnem testvérek lettünk. Mert kedves papácska nagyon udvarolt ám valamikor az én szegény jó édesanyámnak, persze még leánykorában... Dehát a sors másként akarta.

— Az én édesapám? — kérdezte Tamás zavartan.

Szikora megismételte előbbi tréfáját:

— Tíz princesszaszt kérek. Tíz princesszaszt.

Ocskayné ismét összerezzent.

— Ilyen zajt csapni — kiáltotta aztán ingerülten —, mégis csak neveletlenség.

— Már engedelmet, csak szabad dohányoznom?

A számtanácsos szalvettája mögé rejtette nevetéstől kivörösödött arcát:

— Hagyja már szegényt, hagyja, hisz az embernek valósággal meg kell pukkadnia.

A nyitott veranda lépcsőjén karszalagos fiatalember futott fel izgatottan:

— Hölgyeim és uraim! Némi változás a programban. Elmarad az általános kihallgatás. A kegyelmes úr személyes kívánsága, hogy semmi formalizmus, semmi etikett. Ő maga látogat el minden asztalhoz. Kordiálisan, honi módon.

— Ez igazán szép cselekedet, nemes liberalizmusra vall — állapította meg a számtanácsos.

— Csak azt bátorkodom kérni — fontoskodott a rendező —, hogy akit a kegyelmes úr megszólításával tüntet ki, az lehető röviden válaszoljon, pár szóval, hogy másnak is

jusson a kegyelmes úrból, aki mindenkivel kezet akar szorítani. És főként ne méltóztassanak ezúttal semmi személyes kérelmet, semmi olyat, ami hivatalos jellegű...

— Már engedelmet kérünk — horkant fel a főbányatanácsos —, de ez igazán fölösleges kioktatás.

A rendező szabadkozva emelte fel a kezét:

— Oppardon, főtanácsos uram, oppardon. Semmiesetre se méltóságodra vonatkozott. De lehetnek mások — s bizalmatlan tekintetet vetett Tamásra és Szikorára —, akik kevésbé tapintatosak. Rendkívül kellemetlen volna a rendezőségnek, ha valami gikszer történnék. Az egyesület érdeke, hogy megőrizzük és megerősítsük a kegyelmes úr jóindulatú barátságát. Ugy-e bár, méltóságos uram?

— Így már értem — helyeselt gyorsan csillapodva a főbányatanácsos, mert jóllehet csak nagyságos cím illette meg, azért szívesebben vette, ha méltóságosnak szólították. — Erre magunk is ügyelni fogunk.

A rendező hajlongva kilibegett:

— Köszönet érte. Csak ezt bátorkodtam. Köszönet érte.

Aztán pár pillanatnyi csönd következett. Szikora gúnyosan ismételte magában: semmi

gikszer és semmi etikett. A számtanácsos azon mérgelődött, hogy ez a Békássy nyomban úgy lenyelte és öltötte fel kívül-belül a méltóságot, mintha bizony csakugyan az volna. A többiek azt lesték, hogy mikor ér ide a kegyelmes. Odalent már sorravette az asztalokat, a kertben olyan csend lett, mint templomban az úrfelmutatáskor. Mindenki a kegyelmest nézte. A hölgyek és urak katonásan felálltak és ahová még nem érkezett el, ott felállásra igazodtak. Hallani lehetett a bokák csattogását. A kegyelmes szeretetreméltóan mosolygott, néha elkeseredett az arca, súlyos és felelősségteljes hivatásának felhőibe burkolódzva. Ilyenkor valami panaszt kell hallania. Tamás lehorgasztotta a fejét és arra gondolt, mit csináljon azok után, amiket a rendező mondott az előbb? Hiszen akkor hiába jött ide is. Ha így áll a dolog...

— Hát igaz, Tamás — szólt ismét Ocskayné, hogy várakozásának izgalmát beszélgetésbe burkolja —, mondja csak, hogy van a mamuska? A kedves mamuska? És az a szép, régi ház, ahol laktak? Még megvan? Megvan még?

— Ami a házat illeti... Igen, a ház még megvan.

— Ugy értem, Tamáska — kíváncsiskodott tovább Ocskayné és szaporán pislogott a

szemével —, hogy a maguké? Még tulajdonban van-e?

— Igen — felelte Tamás vonakodva, mert már maga sem tudta biztosan, hogy nem mosták-e el az adósságok a házat is, a hosszú tíz esztendő alatt.

— No hál' Istennek! — nyugodott meg Ocskayné, mintha nagy kő hullott volna le a szívéről. — Csakhogy megvan. Az jó. Az nagyon jó.

— Az enyém bizony már nincs meg — sóhajtott fel a főbányatanácsos.

Szikora halkan felnevetett.

— Na? — kérdezte a számtanácsos.

— Hát nem hallotta?

A számtanácsos is gúnyos mosolyt rejtegetett a bajusza alatt.

A főbányatanácsos pedig tovább kesergett:

— Bizony, bizony, mindenem odaveszett. A ház is. Meg a kert... Minden kis fácskáját, fűszálát ismertem, szerettem. Talán még emlékszel a gyümölcsösömre, Tamás?

— Mennyi cseresznye, alma, barack volt ottan!

A főbányatanácsos fájón felnevetett:

— Egyetlen fácskám se maradt, egyetlen téglám sem a házból... Földönfutó lettem, Tamás.

— Még ez mer beszélni, — morogta Szikora.

— Jó vicc, — felelte a számtanácsos.

— Amikor mindenki csak arra gondolt, hogy maradjon-e vagy menjen, ennek már az első pillanatban helyén volt az esze.

— No mondja már!

— Mit mondjak? Mindenki tudja.

— És igaz volna?

Az irnok hátrább huzódott a széken és szúrósan nézett a számtanácsosra.

— Ugyan ne tettesse már magát. Hiszen maguknál számfejtették azt a kétévi fizetési előleget, amit sietve felvett a zavarosban.

A számtanácsos nem akart nyilatkozni.

— Vagy talán azt se tudja, hogy hamar eladta a házát, a kertet és otthagyott hivatalt, csapot, papot s felült az első vonatra?

— Igaz, ez igaz.

— Itt akkor ingyen adtak házat, telket, most van háza is, kertje is, meg jócskán pénze a bankban, kapja a teljes nyugdíjat is. Szegény földönfutó.

— A magamfajta szegényember meg gürcölhet halála napjáig — sóhajtott a számtanácsos. — Ajaj, nem élet ez!

— Azért maga se sajnáltassa magát, kedves tanácsos ur, mert mindjárt sírva fakadok.

— Ejnye, Szikora, csak mindenki teljesí-

tette volna úgy a kötelességét, mint én, most nem így állna ez az ország.

— Nekem ugyan beszélhet, elvtárs. Hiszen még az államszámvitelit se tette le. Ha nem jön az a bizonyos Prevrat, magából se lett volna soha számtanácsos.

De ezt már olyan hangosan mondta, hogy a főbányatanácsos is felfigyelt.

— Egy ilyen jött-ment irnok — kiáltott fel a számtanácsos paprikavörösen —, senki, semmi és mindenkibe belemar.

Azután mintha megijedt volna a saját hangjától, kicsivé húzódott a széken, s tágult szemmel nézett Szikorára. Az lassan felemelkedett s csontos, szikár teste nőtt, nőtt, mind magasabbra, szinte a mennyezetig.

— Mit mondasz?

A főbányatanácsos sietve felállt s a civakodók közé lépett:

— De urak, urak!

— Lelépni! — rivalt rá Szikora.

Ocskayné összecsapta a kezeit szörnyülködve:

— Ez a hang? Mégis csak hallatlan!

— No de kérem, — méltatlankodott a főbányatanácsos.

— Lelépni! — üvöltött már Szikora s csontos öklével úgy az asztalra sujtott, hogy felborultak a poharak.

Abban a pillanatban futott be a rendező.

— A kegyelmes úr!

Már nem volt idő a további disputára. A főbányatanácsos tarkója bíborvörösen hullámzott a gallér alá, de azért örült is ennek a fordulatnak. Ez az elszánt briganti talán még meg is ütötte volna. Hanem majd megfizet ő még. Majd megtalálja a módját.

Mindenki felállt az asztaltól. Tamás félénk mozdulattal a főbányatanácsos mögé lépett és megérintette a karját:

— Bátyám, talán, ha te szólnál?

— Mit én? — nézett az vissza ingerülten.

— Az én ügyemben... A kegyelmesnek...

— Ugyan, hiszen hallhattad az előbb a rendezőt...

Tamás szégyenkezve lehajtotta a fejét. A többiek eléje furakodtak s mire belépett a kegyelmes, ő már egész hátraszorult, a falig, közvetlenül Szikora mellé.

— Ki hitte volna, — gondolta magában Szikora — hogy így összekerülünk egyszer, a nagyságos Tamássy táblabíró úr fia, meg én? A leghátsó sorban.

Békássy éljen-t intonált. Zúgott az éljenkórus. A férfihangokból élesen csendült ki Ocskayné szopránja s mint egy elkésett or-

gonasíp, még akkor is zengett, amikor a tö-bbiek már elhallgattak.

A kegyelmes kegyes és csillapító mosoly-lyal megvárta, míg elül az ováció.

— Köszönöm, urak — mondta nagyúri fesztelenséggel —, de ti ne ünnepeljetek en-gem. Ez nem parlament, nem népgyülés és ide nem a miniszter jött közétek, hanem — ha megengeditek — a jó barát.

A főbányatanácsos egy újabb éljen-t bo-csátott el, amit aztán innen is, onnan is kö-vettek. A kegyelmes ismét várt és ismét mosolygott.

— Szóval, — folytatta aztán — én itt otthon akarom érezni magam. Úgy, mintha a mi szép hegyeink között volnánk. És az a hely engem nagyon is emlékeztet például a Zöldfára, a hegybányai úton. Milyen szép idők voltak azok.

— Bizony, kegyelmes uram, — sóhajtott a főbányatanácsos, de pár pillanatig szünetet kellett tartania, mert a lelkes éljenzők ismét közberöpítették lelkesedésük szavát — gyö-nyörű idők voltak. Kegyelmes uram még pompás ifjú ember s jó magam is életerös férfi.

A kegyelmes elkomorodott. Mindenki a régelmult személyes kapcsolatokat fedezi fel. Csupa közös vonatkozás, amire emlékezni

kellene és már alig emlékszik valamire. Unalmas ügyek. Mit is mondjon? Valami olyat, hogy a bizalmaskodó közeledéseket is elhesegesse.

— Megtanultam politikai pályámon — mondta könnyed, szemléltető mozdulattal — hogy olyan a hatalom, mint a fák testén a lombkorona. Elszárad, ha elpusztúlnak azok a földberejtett ezernyi gyökérszálak, melyek az életerőket küldik fel hozzá. Ezt érzem a ti körötökben. Nélkületek nincs lomb, dísz és növekedés.

Újabb éljenzés következett.

Ocskayné a könnyeit törölgette.

— Mindég is ilyen szépen beszélt, — szipogta. — Egész a régi Pista lelkem. — Majd parányi bókkal negédes mozdulatot röpített a kegyelmes felé: — Úgy-e, megbocsátja nekem, hogy most is Pista, mint régen, amikor apród volt s én...

— De ilyenekről talán mégse, — súgta a rendező Ocskayné fülébe.

A kegyelmes szórakozottan nézett vissza.

— Kérem, csak méltóztassék. — Majd hirtelen hátatfordított s a főbányatanácsos vállára tette a kezét: — És te hogy vagy, kedves jó bátyám?

A főbányatanácsos erre a pillanatra várt egész este. Magára öltötte előre előkészített

keserű ábrázatát s két kezét olyan mozdulattal emelte fel, mintha jobb is volna nem beszélni arról.

— Ha őszinte volnék... De hogy is mernék én azzal alkalmatlankodni egy ilyen elfoglalt, nagy úrnak, kegyelmes uram.

És bátorításra váró mosollyal nézett a kegyelmesre.

— Node, amint látom, jó egészségben vagy, — mondta az elháritó hangon.

De a főbányatanácsos még keservesebben rázta a fejét:

— Ez csak látszat, kegyelmes uram. Csak látszat. Az ilyen öreg ember már nehezen nyugszik meg abban, ha hű szolgálat után méltatlanul pretereálják. A fiatalabbak is régen az ötben, vannak már, csak engem, öreg szolgát, aki mindenemet elvesztettem, küldtek nyugdíjba, a hatodik fizetési osztályból. Ez emészt, bevallom, ez tesz engem beteggé, kegyelmes uram.

A kegyelmes arca hirtelen elváltozott.

— Majd utána nézek, majd megpróbálok valamit.

Békássy alázatos mosollyal írást húzott ki a zsebéből:

— Ha méltóztatnál megengedni, kegyelmes uram... Ez az alázatos instanciám könnyebbé tenné az utánjárást. Ebben megpró-

báltam összegezni ugyanis, az én, — és zavartan felnevetett — hogy úgy ne mondjam gravameneimet.

A kegyelmes átvette az írást és hűvösen bólintott:

— Megpróbálom.

Végre a számtanácsosnak is sikerült eléje furakodnia.

— Én rám már aligha méltóztat emlékezni a kegyelmes ur?

— Nemde, ön a Porada? A kamaraházból.

A számtanácsos elpirult kissé:

— Azóta már Pandur, kéremalássan. Ugyanis honfiúi kötelességtudásból...

— Nagyon szép. Hát ön is menekült?

— Sajnos, sajnos, kegyelmes úr, — buzgólkodott bánatosan. — Itt élek kis családommal és a hugocskámmal Rákospalotán, aki végzett tanítónő és mindeddig...

— Irás van?

A számtanácsos előrángatott egy fehér papírost a belső zsebéből. A kegyelmes azt is zsebretette.

— Hiszen, ha az ember minden panaszt orvosolni tudna. A zsebem már tele van panaszokkal.

Ocskayné édeskedő mosollyal lebegett a kegyelmes elé:

— Ha már ennyire benne van, édes lelkem, Pista — és megismételte az előbbi piuett-félét.

A kegyelmes arca türelmetlenül megrándult:

— Talán önnél is van véletlenül egy írás, asszonyom?

— Csak egy icurka-picurka kéréssel. Ugyanis a Klauzál-téren volna egy kis trafikom s az ottani forgalom...

— Lesz szíves ideadni?

Ocskayné a keblébe nyult s nagy ívben nyujtotta át az írást, miközben lába hegyével, lányos bókkal kaparászta meg a padlót:

— Méltóztassék...

A miniszter már kifelé indult. Még egy unott mozdulattal visszaintett!

— Hát csak bátorság, kitartás és ős bányász mondás szerint: szerencse fel!

Az urak hajlongtak és bokáztak.

Ekkor a veranda mélyéből, a fejek fölött, kétségbeesett kiáltás ívelt át:

— Pista!

A miniszter megállt és meglepődve visszanézett.

Az arcokra kiült a megbotránkozás. Attól lehetett tartani, hogy a rendező menten térdrehull és kegyelemért esedezik a jobban nevelt menekültek nevében.

Tamássy Tamás keresztültörte magát a megbotránkozás sűrűjén és halkan, félénken megismételte:

— Pista!

A kegyelmes egy pillanatig idegenül nézett rá, aztán hirtelen felderült az arca:

— Tamás! — és mind a két kezét előre-nyujtotta.

— Emlékszel még? — kérdezte Tamás elfogódottan.

— Már hogyne emlékeznék, — mosolygott a kegyelmes úr és kegyelmes mosolyától sorra kiderültek a mogorva arcok. — A diplomatára, a püspökre, a hadvezérre, a királyra? Hanem te, Tamás. Te is emlékszel-e még mindenre?

— Pedig féltem, hogy nem szívesen fogsz visszaemlékezni, hiszen...

A kegyelmes a fejét rázta:

— Mindig nagyon kedves fiú voltál s én sok szép órákat töltöttem nálatok.

— Nekem is — buzgólkodott ismét a főbányatanácsos — nagyon jó barátom volt a Tamáska boldogult édesapja.

— És az édesanyád? — érdeklődött tovább a kegyelmes, anélkül, hogy tudomást vett volna a főbányatanácsos jelentkezéséről. — Kedves jó édesanyád... és aggódóvá vált a hangja — él még?

— Szegényke él, de már rég nem láttam. Már tíz éve nem.

— Hát te is elkallódtál hazulról, szegény fiú?... És az öcséd? Belőle mi lett? Várj csak, — s kezét Tamás vállára téve egy név után kutatott emlékezetében — a Bélus, igen, a kis Bélus?

— Beteg — felelt Tamás szomorúan.

— És mivel foglalkozik?

— Csak beteg.

— Igen, emlékszem már... Szörnyű betegség... És mondd, Tamás, — s a hangja elfogult lett — a nővéred? Hilda? Ő persze azóta már régen férjhezment?

— Nem — felelte halkan Tamás — nem ment férjhez.

A kegyelmes pár pillanatig valahová, nagyon messze nézett.

— Hát te is elkallódtál hazulról, szegény — ha írsz haza, add át az én üdvözletemet is és tisztelő kézcsókomat.

Kezét nyujtotta és indult kifelé.

Tamás ott állt és tétován nézett utána. A kegyelmes már a lépcsőig ért. Akkor megismétlődött Tamás ijedt és könyörgő kiáltása:

— Kegyelmes úr!

A miniszter megállt és nagyon szívélyesen nézett vissza:

— Parancsolsz valamit, Tamás?

— Nem, nem... semmit... illetve csak azt akartam még mondani, hogy én, igen, én ma éjjel hazautazom ... haza.

A kegyelmes mintha még várt volna valamit. De Tamás már hallgatott. Szemét lesütötte, fehér arcát halvány pirosság öntötte el, mintha nagyon szégyenkeznék valamiért. A szeme tele lett könnyekkel.

— Mondd meg odahaza, — mondta a kegyelmes ellágyult hangon, — hogy csak dolgozni. Én ezt üzenem mindenkinek.

Mégegyszer kezet fogott és sietve ment tovább.

A többiek a veranda széléig nyomultak utána.

Tamás meg tekintetével követte, míg el nem tünt a kertkapuban. Mint távolodó reménység, mely nem fog már soha többé visszatérni. Aztán felsóhajtott és elindult a csomagja felé.

— Indulsz már? — kérdezte a főbányatanácsos zavartan.

Most már nem bánta volna, ha tehetne valamit ennek a szerencsétlen Tamássy-gyereknek az érdekében. Na, majd megbeszéli a számtanácsossal, talán együtt kiokoskodnak valamit. Kár, hogy nem ért valami mesterséghez, mert ipari pályán köny-

nyebb volna boldogulnia. De ebben a szerencsétlen országban mindenki tintanyalásból akar megélni. Ezt a fiút se nevelték semmi okosra. Most itt van és elmehet akár koldulni.

— Utazom, — felelte Tamás szórakozottan.

— Csak nem? — sopánkodott Ocskayné, aki már szintén derült volt, mert Pista majd elintézi azt a trafikügyet. — De akkor virágokat is vigyen magával, Tamáska, az kell.

— Igen, virágokat.

— És van magánál elég? Várjon Tamáska, majd én hozok mindjárt. Aztán ossza szét odahaza és mondja meg, hogy mi küldjük az otthoniaknak. Mi, szegény földönfutók.

Általában mindenki derült volt. A kegyelmes már rég eltávozott és semmise állta útját annak, hogy a felszabadult hangulat végestelen jókedvvel íveljen tovább. Az egyik asztalnál pezsgőt is bontottak. A számtanácsos és főtanácsos nekiállt közelről nézni a táncot. Egy kedélyes fiatalember a mamákat kérte sorra, hogy mindenkinek táncolni kell és sose halunk meg. Ocskayné hoz is odatántorgott és magával sodorta a táncolók közé.

A verandán már csak ketten maradtak. Tamás és Szikora. Pár pillanatig szótlanul álltak a helyiség két végén. Szikora megköszörülte a torkát és határozott léptekkel elindult Tamás felé.

— Szikora vagyok — mondotta és kinyujtotta csontos kezét.

Tamás csodálkozva nézett rá.

— De hiszen már egyszer...

— Az nem volt gilt — mondta Szikora barátkozó hangon. — Csak azt akarom mondani, hogy nagyon szép volt.

— Nem értem...

— Szép volt, de így nem lehet boldogulni. Hát nem látja, hogy mindenki önmagára gondol s még az is kér, akinek mindene megvan?

Tamás a fejét rázta és kék szeme meredten nézett a messzibe.

— Nem lehetett...

— Mert valamikor a kegyelmes úr és kedves nővérkéje, Hilda kisasszony...?

Tamás az irnokra nézett. Ejnye, de ismerős lett egyszerre ez az ember. Hohó! Hiszen ez lesz az, valamikor hallott valamit. Persze, Hildát ostromolta holmi versekkel s egy éjszaka apa ostorral verte el a ház elől. És milyen furcsán mosolyog. Ez a tintanyaló. Isten tudja, mit merészel gondolni magában?

Hohó! Azért még nem zuhant ő olyan mélyre, hogy ezt merhesse valaki! A keze felemelkedett.

— Miféle butaság ez? — kiáltott fel Szikora és elkapta Tamás kezét a levegőben. Vékony csuklóját keményen megszorította.

Aztán haragos, gyorsuló lélegzettel méregette, amint ott állt előtte. Mi volt ez? A szemébe nézett. Egy pillanatra úgy tetszett, hogy a fiatal úr szelíd, kék szeméből a táblabíró gőgös pillantása villámlott feléje. Ej! hát ez meg akarta őt ütni?... Csontos ujjai még szorosabban feküdtek a vékony csuklóra s azt lassan megcsavarták. A foga is megcsikordult hozzá. De ez az arc, amint tovább nézte... Gyülekező könnyekkel, riadt és bocsánatért könyörgő... Már nem az apa arca... Nem is férfi arc... Mintha a Hilda kisasszony nézne rá szelíd, kék szemével.

És akkor hirtelen elengedte Tamás kezét.

— Miféle butaság? — ismételte, de már halkan és szomorúan.

Tamás lehajtotta a fejét mélyen:

— Nem akartam.

És visszahullott a felemelt ököl.

A kertből lihegve futott fel Ocskayné. Eszébe jutott, hogy azelőtt valami beszélgetés maradt abba Tamással, aki haza utazik,

mert úgy látszik, nem tud boldogulni itten. S erre a gondolatra valami szégyenkezést érzett. Gyorsan összecsomagolt néhány tortaszeletet, gyümölcsöt, amit Tamáska, vigyen magával az útra. És a főbányatanácsos, meg a számtanácsos is előkerültek. Megkérték, hogy odahaza adja át kézcsókjukat, meg üdvözletüket. És hasznos tanácsokkal látták el az útra. S valamennyien úgy tettek mintha Tamás volna az egyetlen irigylésre méltó a társaságban.

Tamás némán tűrte a buzgólkodást maga körül. Kalapja már a fején volt, poggyásza a kezében. Talán nem is igen tudta, hogy mi történik vele? Úgy tetszett, mintha még mindig abban a rozoga fotelben ülne és aludna. S mintha azt álmodná, hogy ő ide jött, holott ő haza akart menni, mert most jut eszébe, hogy szegény mamát már tíz éve nem látta és Hilda azt írta, hogy már tiszta ősz és Béluska állapotában nincs javulás és ezek szerint Hilda is elmúlt már harminc éves. De lehetséges, hogy mégsem álom és ő valóban odahaza van. És előkerülnek sorra a régi ismerősök: Ocskayné, Békássy, Porada, sőt Pista is, akinek el kellett volna vennie Hildát, magától értetődő, hogy neki és nem annak a részeges irnoknak. De ez is milyen furcsa, az összes ismerősök hogy

megváltoztak s ez a Szikora meg éppenséggel más, mint aminőnek gondolta volna... Ejnye, de furcsa, furcsa egy álom ez a valóság.

A rendező is felvágtatott lóhalálában:

— Most hallom, hogy ez az úr itt a Tamáska. És hogy haza? Istenem, haza.

— Haza — mondta fáradtan Tamás — haza.

— Halló, zene! Muzik! — kiáltozott a rendező a zenekar felé — valami indulót! A bányászindulót búcsúzóul!

A zene játszani kezdett, az asztaloknál felugráltak s integettek Tamás felé, aki lassan megindult, maga sem tudta, hogyan, mint őszi szélben a falevél. Balkezében a csomagot tartotta, jobbkezével integetett, néha viszszakiáltott valamit, amit a nagy zajban már nem is lehetett érteni. Ocskayné a kapuig követte s még onnan is utána kiáltott meghatódva:

— Tamáska! És a hegyekre is hintsen ám kokárdát.

A főbányatanácsos és a számtanácsos ismét egymás mellé ültek és Szikora is az asztal másik végére. Bal arcát széles, csontos tenyerébe rakta és szomorúan bámészkodott maga elé.

— Hát szép volt ez a búcsúztató — mondta meghatódva a főbányatanácsos — valóságos ünnep.

— Szegény Tamás, legalább jó emlékekkel tér haza.

— Hiszen az ember mindent megtesz a honfitársakért.

— Meg, meg.

Szikora ellökte maga alól a széket.

— Még ezt meritek mondani?

Aztán felvágta kalapját fejebúbjára, nyakát előreszegte s csontos keze megmarkolta a széket, mintha máris dobni akarná.

A két úr vállai közé húzta nyakát, ijedt és sunyi hallgatással s a leeresztett szempillák rostélyán keresztül, riadt pislogással segítség után kutatott.

Szikora várt pár pillanatig a gyávaság csöndjében s amint nézte ezeket lapuló hallgatásban, lassan a mélységes útálkozás mosolya csordult ki s ömlött el szélesen az arcán. A megmarkolt széket zajosan visszalökte, mint undorral eldobott fegyvert, mely előtt gyáván megfutottak.

— Hű! de rondák vagytok — sujtott a két úrra olyan arccal, mintha köpni akarna.

Összekapta bő kabátjának lebegő szárnyait és hosszúra mért, dobogó léptekkel elrohant.

Már messze járt, amikor végre bátorságot vett és megszóladt a főbányatanácsos:

— Ez az ember vagy a börtönbe, vagy a bolondok házába kerül.

— Vagy ide, vagy oda, — bólintott rá a számtanácsos — csak egy bizonyos, hogy nem járhat már sokáig szabadon.

PARASZT

Eöregh Miklós ott ült a hosszú kocsma-asztal végén. Lábszárait elnyújtotta törzstől bokáig, két keze könyökig ereszkedett a nadrágzsebbe, az egyik keze olykor előhuzakodott a pohárig s a tekintete egyre jobban elsötétedett, amint haragos villanással végigsöpört a düledező poharak, gyűrt asztalkendők, kifosztott gyümölcsöstálak vacsoraromjai fölött és szúrós-keményen megállapodott az asztal átellenes végén. Nézte az asszonyt.

Az cigarettát pergetett vékony ujjai között, játszott, ingerkedett a tűzzel, kicsire nyitott száján maga elé lehelte a füstöt s mire szétbomlott a pillanatnyi, lila függöny, szemének sarkából odavillant kurtán a másik végre, hogy még mindig mérges-e és ha igen, csak mérgeskedjék tovább is az az ember.

A báró, aki egész este szakadatlanul tette a szépet az asszony körül, oldalt dőlt a két lábra billentett széken, uraskönnyedén az asztalnak könyökölt, közel az asszony könyökéig s a fejét is olyan közel tartotta, hogy az arca már szinte belefürdött az asszony meleg lélekzetébe. Vizsgálódó, lassú

pillajártatással úgy nézegette, mintha magá-ba akarná szippantani.

— Hej, Dódi comtesse — és sóhajtott egyet. — Hej, Dódi comtesse!

— Mit hej? — nevetett az asszony. — És már különben se comtesse. Már egy éve nem. Berkess maga a legfeledékenyebb ember a világon.

A báró a fejét rázta rendületlenül. Régeb-ben azt hitte, hogy ő fogja Dódit feleségül venni, a rokonság is szívesen adta volna, aztán gyütt ez az ember, az összes hétszilva-fákkal, ez a pallérozatlan bugris. Igazán nem érti, hogyan csavarhatta el a Dódi fejét? Erre gondolt s hegyes állát ráeresztette a sötétkék atillára, szőke bajusza alatt becs-mérlő, gúnyos mosollyal s a vállát rángatta sűrűn, amitől a hadiérmek is összecsörrentek az aranysujtás fölött.

— Azt hát nem, — felelte Dódinak. — Maga nekem mindég comtesse marad, akár-kinek lett is a felesége. A vér nem válhat vízzé, bárhová is folyatják.

Az asszony bosszankodott ezen a beszé-den, de nem mutatta, az ura miat nem, csak-azért is nevetett és úgy nevetett, mintha csiklandós kellemességeket suttogtak volna a fülébe. A báró meg még jobban neki-buz-dult ettől, áthajolt a szék támláján és hátra-

súgott a cigánynak, hogy tudja-e mi a comtesse nótája? No ha igen, hát csak húzza a fülébe szépen s a húrok máris harsányan rázendítettek, közel, egész közel az asszony füléhez: Ej, haj gyöngyvirág, teljes szekfű, szarkaláb, bimbós majoránna... Dódi lehúnyta a szemét, igaz, hogy jobb szeretné, ha az ura húzatta volna, mint máskor, sokszor, de akárhogy is van, ez mégis az ö nótája, benne egy csomó emlék is, ami mind az övé és leeresztett szempillákkal tovább dúdolta halkan: Ha kertedbe mehetnék, ha ott rózsát szedhetnék, mindjárt meggyógyulnék . . . .

Eöregh Miklós legszívesebben nagyott rugott volna az asztalba, hogy italostúl, mindenestűl ráboruljon feleségére, báróra, meg az egész eszem-iszom, mihaszna bandára, de megkeményítette magát, csak a kulcsokat markolászta összébb a szebében, hogy a tenyerén kiserkent a vér.

A báró nem tudott nótázni, hát csak a száját tátogatta s belemordult olykor a cigányszóba, meg a mutatóujját nyújtogatta, tancoltatta, ami olyan mulatságos volt, hogy Dódinak össze kellett harapnia a száját, hogy hangosan föl ne nevessen. Igy aztán csak parányi mosoly tapadt meg az ajkakon, amiben a báró az egyetértés néma üzenetét

vélte felfedezni s mint aki már tisztában van a dolgával, koccintásra kapta föl a poharát, fél mozdulattal hátra szúrt Miklós felé s gúnyos mosolyt csöppentett a szájaszélére.

— Éljen a köznemesség.

— Csak vigyázzon, hogy meg ne hallja — mondta Dódi.

A báró a vállát rándította:

— Bánom én? ... Egy ilyen asszonyért? ... Lehet bánni valamit az ilyen gyönyörűért, paripaszépért?

— Paripaszépért, paripaszépért? — s az asztalvégén is hallani lehetett, amint Dódi nevetve ismételte. — Ezt szívből köszönöm magának Frici báró, hiába, maga mindég tud valamit mondani, amit még sohase hallottam.

— Még azt se? — s a báró egy pillanatig nem volt afelől biztos, hogy most megdícsérték, vagy kinevették-e?

A szék megreccsent Miklós alatt, mintha ki akarná rúgni, aztán megült mégis s fekete, tömör bajusza két összehúzott ajkába horgadt.

Az intézőné átintegetett az urának, hogy mi van itt? Az csak a vállát rázta, nem az ő dolguk. Csak semmi fölösleges locsogás. Már az is nagy butaság volt, hogy az asszony kifecsegte Miklós nagyságos úrnak, amit az öreg kastélyban áthallott az ék-

szerosztozkodáskor. Meg is mondta, hogy ma aztán fogja be a száját, tőle vihorászhat és viháncolhat a huszártisztekkel amennyit csak akar, de ha komolyba ártja magát ismét, Istenuccse...

Két másik huszár is volt ott, akik a Panni comtesset vették közre, a kisebbik Saáry lányt, aki még lány volt. Kurjongattak, meg énekeltek, a cigányhúrok is egyre dévajabbul zengtek, csak Eöregh Miklós hallgatott szakadatlanul, sötétre vált arccal, mint a kék égboltozat határán egyetlen komor felleg s ha ránéztek, mindenki érezte, hogy itt még készülődik valami.

Saáry Tamás gróf, a két lány boldogult apjának öccse s a kisebbiknek, Panninak törvényes gyámja, aki Dódi mellett ült jobbról, levette szeméről a monoklit, megtörölgette a zsebkendővel, aztán visszaültette ismét a szemébe. Elmosolyodott vékonyan, amint a báró nekihangoskodó mondataiból néhány udvarlásos szó a füléhez csapódott. Közben óvatosan átpillantott Miklósra s azt mondta magában, hogy úgy kell a parasztnak. Csak udvaroljon a báró s örült azon, hogy az bolygatni kezdi a házastársi békét. Mert úgy volt, hogy Dódi comtesse már nagykorú volt és minden okos szó, meg rokoni tiltakozás ellenére, makacs fejjel ke-

resztülvitte ezt a házasságot. Ezzel az emberrel... De hiszen ha az apjuk még élt volna, ez se ment volna ilyen simán, vagy legalább is nem az örökrészen belül, amit így sajnos, nem lehetett elvádolni tőle.

— Aztán mondja Dódi comtesse — suttogott tovább a báró — mindég ilyen álmos egy bumfurdi ember ez a maga... minek is mondjam?

— Uram.

— Nevezzük annak. Meg se mukkant, amióta itt van. Se íz, se vér.

— Se vér? — ismételte Dódi lassan s az ajka átpirosodott s kigömbölyödött öblösen a széleken, de nem mondta tovább, hogy mit érez arról a vérről. Átnézett a másik végre, ahonnan az a farkasvillogás sújtott reá. Hosszan állta, szinte gyönyörködve, de dacosan is kissé, csöndes-némán átküldött asszonyi fenyegetődzéssel. Mintha párbajt vívnának az asztal két végéből. Mulatságos játék.

— Ne nézze már annyit — szólt rá a báró.

— Aztán mért ne nézném? — s már kissé ingerült lett a Dódi hangja. — Hiszen az uram.

— Épp ez az! Hogy adhatta ezt a patyolatszépségét ilyen agyagtúró szántóvetőnek?

Gyors mozdulattal az asszony mezítelen

karjához értette a kezét, mintha gyümölcsös ágat rázna:

— Hogyan?

— Nézze kedves Frici báró — és hideggé váltan elhúzta a kezét. Aztán nem folytatta, torkán akadt a szó, mert Miklós mintha fel akarna pattanni, két tenyerével rásúlyosodott az asztalvégre s két hosszú ér, mint két lilás felkiáltójel, kiduzzadt hirtelen sápadó homlokán. A gróf is odanézett s mielőtt Miklósból kitörhetett volna a vihar, hozzája sietett gyorsan s egy széket húzott melléje.

— Miklóskám, holnap vissza kell utaznom s még nem is beszélhettem veled az egyezségi szerződésről.

Miklós ránézett, már mondani akarta, hogy a fene bánja ezt mostan, aztán mégis erőt vett magán, hátrabillent a széken s kiteregetett erős ujjai, a ki nem öntött harag görcsös mozdulatával ökölbehúzódtak az asztal fölött. Mégegyszer átpillantott a báróra, aztán nagyot fújt és halk morgással mondta:

— Még ma úgylátszik megverek valakit.

A báró jobbnak látta óvatosan elkerülni Miklós tekintetét, a kezét is tovább húzta az asszony mellől s kenyérmorzsákat söpörgetett el a közelből, mintha az előbb is csak az lett volna a gondja.

A gróf jóságos kegyességgel csillapította Miklóst:

— Ne bomolj már fiam. Azért mert el-beszélget a feleségeddel? Meg ilyenkor az asszonyok is hibásak — tette hozzá, hogy azért a tüzet is élesztgesse. — A nő már csak olyan, hogy mind elúnja magát, ha nem ud-varlással szórakoztatják.

Tamás grófnak kellemes, puha hangja volt, aminő csak azoknak a torkában nevelődik, akiknek sohase kellett jajt kiáltaniok ke-nyérért, gondért s még a parancsot is olyan halkan osztogatják, mint a lépteket puha, süppedéses szőnyegen. De Miklós épp ezt a hangot nem állhatta, ezt a sok-zengésű gé-geöblögetést, meg a figyelmes és mégis leereszkedő mosolyt. Különben pedig magá-tól is tudja, hogy az asszony a hibás, de minek piszkálódik ezzel még ő is, ha sokat mérgesíti, a végén még neki is megmondja a magáét. Aztán úgy tett, mintha nem is látná az arany cigarettatárcát, amit a gróf felpattantott és kínálással nyújtott eléje. Tamás gróf meg elmosolyodott ezen, ujjai végével kibillentett egy cigarettát, lángot vert az öngyújtóval és mélyen magába buk-tatta a füstöt.

— Szóval, kérlek, arról van szó — folyt-tatta aztán — hogy az illetékkirovási terhek

alól szabaduljunk, főként a ti érdeketekben. Mert ha az ingóságok leltárát, a kevés ékszerrel, ami szegény Bea tant után megmaradt, a gyámhatóság elé terjesztjük, akkor az illetékkirovás hivatalból megtörténik. S ez horrendum költség. Az egész örökség nem ér meg annyit.

Miklós figyelni kezdett, de gondolatainak másik fele tovább is az asszony körül bujkált sötéten.

— Katinka grófnő és én — beszélt tovább a gróf, aki Miklós előtt sohase említette másként a nővérét, csak grófnő, vagy Katinka grófnő, mintha ezzel is jelezni akarná, hogy a maguk részéről nem tekintik őt rokonnak — néhány nappal szegény Bea halála után átnéztük az összes ingóságokat. Magam se hittem volna, hogy a sok hiábavaló kacat között, amit garmadába gyűjtött a megboldogult, alig legyen valami jóravaló érték. Alig néhány darab ékszer. Az a gyanúm, hogy még életében szétosztogatta boldog-boldogtalannak. Mert néhány szép szóval mindent ki lehetett csalni tőle. Sose is tudott józanul gazdálkodni. No de azért maradt utána egy-két darab. Mondom az illeték igen magas volna s ha én, meg a grófnő el is viselnők valahogy, de főként a ti érdeketekben keresni kell valami okos megoldást.

Megtárgyaltam a dolgot a fiskálissal és már sikerült is találnunk egyet.

Belső zsebéből kiemelt egy írást, kiteregette gondosan s a monoklit beljebb igazgatta a szemén.

— Ez csak úgy lehetséges kérlek, hogy egy intern megállapodást kötünk magunk között, ami azonban nem kerül a gyámhatóság elé. Ebben kérlek de facto felsoroljuk az összes ékszereket, ami a megboldogult után maradt. A tényleges osztozkodás természetesen ezen az alapon történik négy részben és egyenlő arányban, köztem a grófnő és boldogult bátyám leszármazottjai, nevezetesen Dódi és Panni között. Van aztán egy másik megállapodás is — és a gróf újabb írást teregetett szét az asztalon — amelyik a gyámhatóság elé kerül. Ebben csak egy részét valljuk be az ékszereknek. Magam részéről nem vagyok híve a sundambundam dolgoknak, de az se megy, hogy illeték címén lenyúzzák az emberről a bőrt.

A hanga elmérgesedett, mint mindég, amikor fizetnie kellett. Főként adózás címén. Mert kész bolsevizmus, amit manapság a nemesi és főnemesi birtokos osztállyal művelnek. Még csak hagyján, hogy az a Kossuth felszabadította a jobbágyokat és elvette a földesúrtól a munkaerőt. No de jó, legyen a

jobbágy is ember. Hanem az már mégis csak példátlan, hogy ugyanakkor elvették tőle a föld egy nagy részét is. Azt a földet, amit az ősök szereztek a hazának tett szolgálatokkal, hősiességgel, csatában. Éz az adómentesség se volt érdemtelenül szerzett joga a nemes embernek s azt is megszüntették. Elvégre ez a nemesség védte az országot ezer esztendőn keresztül a török, a tatár, meg az osztrák ellen. Arra jó volt, arra igen, hogy a vérét hullassa. De maholnap már kevesebb joga lesz a saját hazájában, amit az ő ősei szereztek, mint a sarki zsidónak. Csupa adó, meg vám, sőt ha a birtokára megy, megállítják a kocsiját a városi határban, még azért is fizetheti a vámot. Ő, gróf Saáry Tamás, akinek az ősei nádorok, országbírók voltak s a fél vármegye őket uralta. Aztán mindennek tetejében ez a mostani földbirtokreform. Egy tagban háromszáz hold földet metéltek le a birtokából. S tetejébe még a mágnásokat vádolják hazafiatlansággal. Rongy, senki firkászok. Mindenki beléjük törli a kapcáját. S a kormány nem lát semmit. Az is a zsidókkal paktál. Kész bolsevizmus ez itten.

Miklós szeretett volna odavágni, hogy nem úgy van ez. Valamikor csakugyan a nemesi osztály volt a nemzet, de ma már minden a polgáré. Az is adózik vért is, meg pénzt is,

a maga módján sokkal többet. De ha most vitába menne vele, aminő jó hangulatban van egyébként is, alighanem az lenne a vége, hogy alaposan kipakolna egyebet is, ami egy esztendőn át összegyűlt a begyében. Hát inkább hallgatott és félkézzel kissé közelebb húzta az írást, amit Tamás gróf nyújtott feléje. Rézsutt belepillantott, felületes tekintettel, mint aki mutatni akarja, hogy most nem szándékozik belemélyedni a dologba. Úgyis jól tudja ő, hogy mire megy itt a pakli. Az intézőné véletlenül ott volt a kastélyban, amikor a gróf és a Katinka grófnő, az a vén lajtorja, rögtön Bea tant halála után szépen elosztottak mindent maguk között. Végighallgatta a szomszéd szobából az egész manipulációt. Hanem, amint az egyezségi írásba nézett, lassan mégis elfogta a kiváncsiság, hogy csakugyan van-e bátorságuk végigcsinálni velük ezt a hitvány komédiát. Már belelapozott az írásokba, keresett valamit, aztán felnézett a grófra:

— A leltár is itt van?

— Itt, itt, mind a kettő. Ez a propter formam, ez meg a valóságnak megfelelő. Szóval az intern.

Nem akart hinni a szemének. Szórul-szóra úgy volt, ahogy az intézőné elbeszélte. No de az mégis lehetetlen, hogy még a tíz-soros

igazgyöngy nyakláncot se találja. Újból újra végigfutotta a leltár tételeit, de a nyakláncnak nem volt nyoma sehol. Lehetetlen, képtelenség!... Tulajdonképpen, mit gondolnak róluk, hogy ezt merik? Talán, hogy a fejük lágyára estek? Hisz ez közönséges csalás. Cudar egy eljárás. Vagy a gróf Saáryaknál mindég így volt divatban? Már haragos lélekzet pörkölte bajuszát s egyik keze idegesen dobolt az asztalon. Nem tudta, hogy mit feleljen ekkora vakmerőségre.

— Szóval azt mondod Tami bátyám — s mélyen a gróf szeme közé nézett, míg másik keze meglobogtatott egy papirost — hogy ez az úgynevezett intern leltár megfelel a valóságos hagyatéki állapotnak?

A gróf nem állta a hideg, fürkésző nézést és elmenekült a szemhéja mögé.

— No igen, az a valóságos hagyatéki állapot.

— Hát jó — mondta Miklós egy kis szünettel s már neki akart kezdeni, hogy mindent kipakoljon magából. Már elfeledte az asszony miatti haragot is s megfelelő szavakat keresgélve, szórakozottan átpillantott az asztal másik végére. Dódi nagyokat nevetgélt, mintha kitűnően mulatna. A báró arca már egész kivörösödött s épp a cigánynak vezényelt, hogy most meg azt, hogy nem

anyától lettél s közbe odakarolt Dódi szé-kének támlájára s nagy bizalmasan a fülébe énekelte:

— Nem anyától lettél, rózsafán termet-tél...

Miklós egy pillanatra kimeresztette a szemét, aztán megmarkolt egy evőkést és az asztalhoz vágta:

— De ki az öreg istennyilától lett volna, ha nem anyától?

Az intézőnének ezen akkorát kellett ne-vetnie, hogy tele lett vele az egész terem. Az ura a lábába bökött az asztal alatt hara-gosan, de az asszony még tovább kuncogott sokáig. Panni comtesse lesütötte a szemét, mosolyt takargatott a szája körül szemér-mesen, pedig a legszívesebben ő is nagyot nevetett volna. A többiek elcsöndesedve megrőkönyödtek, mert főként a hang, aho-gyan a báróra ordított Miklós, olyan volt, amit nem szokás szó nélkül hagyni. Várakozóan néztek a báróra. Az a látszat kedvéért egyet-len szigorú és számonkérő pillantást vetett Miklósra, aztán jobbnak látta ismét elfor-dulni s úgy tett, mint aki a társaság ked-véért nem akar kázust csinálni a dologból. Gúnyos méltatlankodással kérdezte Dóditól:

— Mondja, Dódi comtesse, gyakran rá szokott ez jönni a maga... izé... urára?

Dódi az ajkába harapott. Ezúttal kénytelen volt magában igazat adni a bárónak. Szégyenkezett az ura miatt. Hogy lehet valaki ilyen buta, mint ez a Miklós? Miféle vadállati viselkedés ez? És épp a Tami bácsi jelenlétében, aki úgyis rossz hírét terjeszti mindenfelé s a többi rokonokkal maguk között nem is emlegetik másként, csak hogy a „paraszt". Holnap már Katinka néni is tudni fogja az egészet s megint része lehet gúnyos és csípkelődő leveleiben.

— Ne haragudjon, kérem, Miklósra — mentegette az urát a báró előtt — én nem tudom, mi lelte? Amikor beléptünk ide és meglátta magukat, egész dühbe jött, hogy ezt én szceniroztam így s magát én hívtam ide. Sose szokott féltékenykedni. És épp maga miatt. Úgy-e, Berkess, ez már egészen nevetséges?

— Lehetne komoly is — felelte a báró.

Miklóst is bosszantotta már, hogy így elöntötte a méreg. A pirosság lefutott az arcán s már egész fehér volt. Hátraereszkedett a széken és sötét figyeléssel bámult az asztal végére. Bántotta, hogy amikor itt ilyen nagy dolgok történnek, valóságos harc a Dódi rokonságával, hogy menteni tudja neki és Panninak, amit lehet, az nekilát hettyegni a

báróval s addig csinálja, amíg egész kihozza a sodrából.

Tamás gróf nyugodtan megvárta, míg Miklós lehül kissé. Akkor aztán újból az írásokért nyúlt, szétteregette őket egymáson és nagy pecsétgyűrűs kezét súlyosan föléjük helyezte, mint valami nyomtatékot.

— Megértettél, fiam?

Miklós felkapott egy papírszipkát és megropogtatta fogai közt tollas végét. Elhatározta, hogy nem ott folytatja, ahol az előbb akarta kezdeni. Majd előbb ő is tárgyal az ügyvédjével, jól megrágják az ügyet minden oldalról, hogy mit kelljen tenni s még azután is ráér kiönteni, ami a begyében van. Nem fognak túljárni az eszén. Ha egy kis csalafintaságra van szükség, neki se kell azért a szomszédba menni. S hányavetin felelte vissza:

— Meg én, mindent, Tamás bátyám.

— Hát akkor vedd magadhoz ezt az írást s majd odahaza irasd alá a Dódival. Magad is aláírhatod tanuképpen.

Azt, hogy tanuképpen, erősen hangsúlyozta, arra az esetre, ha Miklós nem volna tisztában afelől, hogy az elhatározásokban semmi jogi része sincsen. És már tólta is Miklós felé az írásokat, de az csak odasandított,

anélkül, hogy utánuk nyúlt volna s a kezeit még mélyebben elsülyesztette a zsebekben.

— Talán aludnánk még egyet erre, Tamás bátyám.

A gróf csodálkozva felfigyelt.

— A-lud-nánk? Úgylátszik, te mégse értettél meg engem?

— Biz én mindent megértettem.

— Hát akkor meg mi aludnivaló van még ezen?

— Csak.

— Úgy. Hát akkor csak aludjatok.

És gyorsan összehajtogatta az írást. Mérges volt, de nem szólt többet a dologról. Ha nagyon nógatja, még megneszel valamit, úgyis gyanakvó ember. Mint a többi paraszt. Most fel is van paprikázva a felesége miatt s azért se lehet okosan beszélni vele. Az asszony meg magától nem tesz semmit, szerelmes, mint egy macska s vakon teljesíti, amit ez az ember tanácsol neki. Dódival csak úgy lehetne menni valamire, ha jó alaposan összevesznének, akkor csupa dacból Miklós ellenére tenne mindent. Már gyerekkorában is ilyen volt, ha egyszer megmakacsolta magát. Gondolkodott és Dódira nézett, akinek a báró éppen lelkesen magyarázott valamit. Arra gondolt, ha például Miklós valami olyat tenne itt nyilvánosan, mint

az előbb. Vagy még olyanabbat. Látta Dódit, amint az előbb is mérgesen rágta már a száját, alighanem ennek se kell már sok a kirobbanáshoz. Elmosolyodott s a pohár után nyúlt lassan.

— De úgy-e azért ihatunk egyet a rokoni egyetértésre? — kérdezte gúnyosan Miklóstól. — Vagy azt se?

— Azt igen.

— No, mert az a fő, a rokoni egyetértés.

És összecsendült a két pohár. Aztán Tamás gróf visszaült a helyére. Dódi mellé. A cigánymuzsika már mind forróbban sistergett az asztal fölött. Az Édi nevű szolgabiró is nyakig merült a mámorosodásba s az intézőné, miközben nagyokat nevetett, alig bírta visszaterelni a szolgabíró kezét az asztal alól. A gróf bosszús pillantást vetett a háta mögé, ahol a kiürült pezsgősüvegek állottak. El volt ugyan rá készülve, hogy a nagybácsi szerepében neki kell ma itt mindent fizetnie, de tizenkét üveg, az mégis sok egy kissé. Ma nem azokat az időket éljük, amikor csak úgy dobálni lehessen a pénzt. Még ha valami haszna lenne belőle. Ha teszem nyélbeütötték volna az egyességet. Megint dühös volt Miklósra s fukaron számlálta magában a várható fizetség összegét.

Aztán gondolt egyet s kaján mosollyal átszólt a bárónak:

— Hígvérü egy ember lehetsz ám te is, Frici.

— Mért aztán?

— Tánc nélkül megállni egy ilyen szép dáma mellett?

— Igazad van, Istenuccse igazad van.

Máris felpattant a székről és sarkantyúit összependítette Dódi előtt. A hegedűhúrokra nyomban lecsapott a viharos csárdás. A gróf kiváncsian figyelte Miklóst, aki előbb csak a nyakát szegte előre, vasvillaszemmel, aztán mikor az asszony oda is állt a táncnak s a báró karja rásimult a derekára, nagyot bődült az asztal végén:

— Fizetni, pincér!

A gróf oldavást nézett, hogy elrejtse kárörvendő mosolyát. A cigány is felkapta a vonót, mintha nem merne játszani tovább, de Dódi mérgesen toppantott egyet, mire tovább zengtek a húrok. A főpincér előkerült, ugyanakkor a gróf is intett, hogy majd ő s előhúzta a tárcáját. De Miklós máris szórta, mérgesen dobálta az asztalra a bankjegyeket, anélkül, hogy a számlára nézett volna. A főpincér udvariasan visszatolt egy bankjegyet, hogy az már sok is. A gróf örült, hogy megelőzték, de azért korholóan csóválta a fejét.

A két fiatalabb huszár hirtelen elcsöndesült, oldalt fordult buzgón, mintha a tánc kötné le minden figyelmüket, aztán mikor már minden ki volt fizetve, vékony és csinos bőrtárcáikat előráncigálták s az asztalt paskolták velük, hogy fizetni, itt is fizetni! A főpincér mosolygott és szabadkozva hátrált, hogy már minden ki van egyenlítve.

— Ejnye, Miklóskám, ez mégse való, orozva, a hátunk mögött...

S a csinos és vékony tárcák visszakerültek a zsebekbe.

Miklós felállt és néhány lépést tett a táncolók felé. Aztán megállt sápadtan, szétvetett lábakkal. Nézte, hogy mint hajladozik az asszony. Egyik karból a másikba, egészen szorosan, s keble belesurlódik annak a kákabélűnek az atillájába. És rá se néz. Hányavetin forgatja a fejét, a nyakával is táncol, beleszépül, belepirosodik... Megőrült ez a Dódi? Gondolta, odalép, csöndes-szelíden megszorítja a kezét és azt mondja: elég volt, kedvesem. De már ő is tele volt daccal és nem tudta tenni. Bőszítette a leltárügy is, amit Tamás gróf tálalt fel az előbb. Ahol csak tehetnék, megkárosítanák ezt a két árvát, de az Istenüket, abból ugyan nem esznek, amig ő a férj, addig nem, legalább is. Hát, Dódi kis szívem, szólongatta az

asszonyt magában, gyere velem haza, gyere szépen, van nekünk otthonunk, ahol én vagyok a szerető gazdád, te vagy egyetlen édes kis párom, nem nekünk való ez a rogyá-sig-mulatozás, cudar emberek ezek itt vala-mennyien. De csak magában mondogatta, mert a dac és haragos dohogás túlzajongta ezeket a hangokat s egyre sötétebbé váltan sodorta, tépkedte sűrű bajuszának szálait. Ha meg ő így, hát asszony meg úgyabban. Pedig már szívből unta az egészet és szeretett volna egész testtel odasimulni az urához, széles-erős keblébe. temetkezni és lábujj-hegyen ágaskodni csókért. Csak egyet mo-solyogna feléje és kitárt karokkal röpülne hozzá máris. De ha így meresztgeti rá a szemét, hát azért se. Meg nem is érti, mit gondol magában? Mit dühöng annyira? Hát nem őt választotta minden rokoni tiltakozás ellenére? Talán nem tehette volna, hogy a Berkess Fricihez megy, aki hetenként egy-szer megkérte a kezét s a rokonok is erre nógatták folyton? Minő butaság, hogy most így nekivadul egyszerre s olyan modort vesz fel, hogy neki kell szégyenkeznie miatta. Belepirosodott, ahogy ezt átgondolta s érezte arcán az ura haragos, perzselő tekintetét. Csak azért is, még hevesebben belevetette magát a táncba, pedig már szinte irtózott a

Berkess karjai között s nyirkos tenyerének érintésétől a hátán. Az meg ölelgette, szorongatta, derékig csúsztatta tenyerét s ujjai megsüppedtek a csipő fölött. No, de most aztán igazán ellöki magától, aztán mégis tovább mosolygott, a szeme is nevetett, kivillant a fogsora s olyan hangosan mondta, hogy az ura is hallja:

— Ejnye, Frici báró, fogjon meg jobban, hiszen kirepülök a kezéből.

Miklós úgy beleszédült, hogy csaknem elvágódott haragjában.

— Zár-ó-rát csinálni — lehelte rekedten a vendéglős fülébe, aki mellette állt és gyönyörködve nézte ezt az uri mulatozást. Már Panni is táncolt az egyik huszárral s az intézőnét a szolgabíró forgatta.

— Nagyságos uram — szabadkozott a vendéglős — kettőig szól a záróra s még a szomszéd asztalnál is...

— Azt mondtam, bezárni.

A vendéglős gyulladásos arca belezöldült a parancsoló hangra, de nem mert tovább ellenkezni.

— Értem én már a nagyságos urat — és hirtelen megértéssel hunyorgatott, aztán kigurult a söntés felé. Pár pillanatra elsötétítette a világítást s a kezeit dörzsölve, szabadkozva tért vissza: — Bocsánatért esedezem,

de sajnos, zárunk már.

A cigányok abbahagyták a játékot. A táncoló párok ott álltak a terem közepén. A báró megpróbált vitába szállni a vendéglőssel, a többiek is ráhurrogtak, hogy micsoda dolog ez, tudomásuk szerint kettőkor van a záróra és ha nem, tessék akkor hosszabbítást csinálni. A vendéglős esdő pillantásokat vetett Miklósra a nagy zsivajból, hogy talán mégis... kegyeskedjék megengedni... De onnan nem kapott semmi bátorítást, a sötét tekintet még fenyegetőbben megkeményedet, mire a vendéglős kurta, kövér karjait sajnálkozó mozdulattal kitárta, mint aki maga is egy véleménnyen van a hölgyekkel, urakkal, de nem tehet semmit. Hanem talán, ha a nagyságos úr, ha talán vele beszélnének, mutatott Miklósra néma pillantása.

Dódi az ura felé fordult:

— Ezt maga csinálta.

— Záróra van — felelte az egykedvűen. Különben is elég volt már. Punktum.

A mulatságnak vége lett. Az urak a kabátokért nyúltak és összesúgtak maguk között, hogy micsoda otromba viselkedés ez? A báró valami vigasztaló mozdulattal és az úri lovagiasság példálódzó gyöngédségével felsegítette Dódi kabátját. Hogy az most maga is összehasonlítást tehet az ura és egy igazi

úr között. Dódi vékony ujjai haragos igyekezettel küzködtek a kabát gombjaival. Aztán hirtelen szétnézett az öltözködő urak között:

— Senki se megy haza! — kiáltotta. — Valamennyien hozzánk jönnek. Ott nincs záróra. Mulatunk tovább!

És széles mozdulattal megindult a menet élén. Balról Berkess kapaszkodott szorosan a karja alá, jobbról meg a nagyobbik huszártiszt. Az intézőné a szolgabíró karján lógott, fojtott nevetéstől imbolyogva, mert igen tetszett neki az eset. A kisebbik főhadnagy egy percre, a cigányokkal tanakodott valamin, aztán nagy csörtetéssel jött utánuk. Az intéző magányosan baktatott, botjával a járdát kaparászta és szeretett volna másut lenni. Miklós leghátul ment a gróffal, közöttük Panni, aki meghitten kapaszkodott Miklósba és szótlan lépegetéssel tartotta vele a hosszú tempót. Ő volt az egyetlen, aki egész este Miklósnak adott igazat magában. Tamás gróf már előre látta, hogy a házaspár alaposan össze fog veszni s akkor Dódi, csupa dacból, mindent aláír, amit az ura ellenez. Elégedett mosolygás volt az arcán. Messze mögöttük, sötét kis tömegben, alattomosan húzódtak utánuk a cigányok. Miklós hátra se nézett, de érezte, tudta, hogy jönnek. Hát

csak jöjjenek, de az ő házában ugyan nem fognak cincogni. Ma nem. Hiába okoskodsz, Dódi.

Mikor a ház elé ért a menet, Miklós néhány gyors lépést tett a kapuig. Aztán nagy robajjal felnyitotta. Hirtelen szembefordult a társasággal és gyors mozdulattal a gróf felé nyujtotta a kezét:

— Isten veled, Tamás bátyám.

A gróf vonakodva fogott kezet. Dódi egy pillanatig úgy állt a csoport élén, mint a hadvezér, aki rohamra gyüjtötte seregét. Aztán felkapta szoknyájának hosszú végét és a kapunak indult:

— Urak, utánam!

Miklós útját állta a küszöbön:

— Ne akard, Dódi, hogy goromba legyek.

— Hagyja, kedves comtesse — csillapított a báró, émelyítően édeskés hangon. — Hiszen látja...

Miklós vérig forralódott, főként attól, hogy ez a Berkess comtessenek meri szólítani az ő feleségét.

— Hogy a comtesse mit fog tenni — lökte oda nyersen — ahhoz nekem semmi közöm, de a feleségem azt teszi, amit parancsolok.

Már Dódiban is lobogott a harag. Az arca elé egyenesedett dacos fejvetéssel.

— Ha meg így beszél velem, akkor én is

azt mondom, hogy gróf Saáry Alice vagyok, igenis, akinek a tizedik dédöregapja is úr volt, vegye tudomásul.

Miklósnak kedve lett volna ellátni a baját, mint valami makrancos gyerekét. De ahogy ott álltak előtte a többiek, gúnyosan lesütött szemmel és főként a báró! ... Még jobban elöntötte a harag.

— Ha pedig Saáry grófnő, akkor rendben van. A grófnő mehet oda, ahova akar.

Beugrott a kapun és ráfordította belülről a kulcsot.

— Ennek már fele se tréfa — mondta a gróf, aki megszeppent attól, hogy másnap híre megy, hogy a botránynál jelen volt ő is, ami igen kellemetlen volna. Dódi meg ott állt a kapu előtt, döbbenten és elhülten a nem várt fordulattól. Már megbánta az egészt, a bárónak, aki valamit suttogott a fülébe és megérintette a karját is, olyan pillantással vágott végig az arcán, hogy az jobbnak látta rögtön hátra húzódni. Az emeleten kigyulladtak az ablakok. Dódi felnézett rájuk és megérintette a kilincset. De azt hiába nyomta, a kapu zárva volt. Legszívesebben sírni szeretett volna.

— Hagyd — s a gróf csillapító mozdulattal a vállát érintette — kiviszlek autón Ka-

tinka nénédhez s a további teendőket holnap majd közösen megtárgyaljuk.

A további teendőket úgy értette, hogy Dódi többé már vissza se menjen az urához. Ez a fordulat több, mint amennyit remélni mert volna. Most már ütni kell a vasat, amíg meleg. Ennek érdekében még az elutazást is szívesen elhalasztja, pedig egy nap is bőven elég a rokoni édelgésből. Dódi karjába karolt, hogy húzza magával.

Panni, aki sohase szerette a nagybátyját és kivált azóta nem, amióta a gyámja lett és mindent kifogásol, amit az apja sohase tiltott, odahajolt Dódihoz és a fülébe súgta:

— Megőrültél Dódi? Csak nem fogsz elmenni?

— Azt teszem, amit akarok — de azért Dódi, nem mozdult a kapu elől. — Azt szeretném látni, hogy Miklós kizárjon innen. Engem, a feleségét!

Rázni kezdte a kilincset, de az biz csak nem nyilt. Akkor a kapufa fölé zúdult, két kis keztyűs öklével döngetni kezdte, rugdosta térddel, bokával s a kilincset is szakadatlanul rázta:

— Miklós, Miklós!

A házban fölriadt és összefutott a személyzet, de Miklós kiadta a parancsot, hogy senkise merjen kaput nyitni. Saáry grófnő men-

jen Saári pusztára, ez az ő háza itten. Azt bocsátja be, akit akar. Zihálva lobogott végig a szobákon. Lent egyre döngött a kapu. Hát csak döngjön. De azért a függöny mögül lesandított az ablakon és nézte, szegénykét ott lenn. Még véresre verdesi azt a csöpp kis kezét. Buta kis jószág. De akár hogy is van, ez a lecke nem árt neki. Már a multkor is megmondta, hogy nem bánja, maga is szívesen elmulat néha, de azt nem tűri, hogy a báróval mégegyszer szóba álljon. Nem mintha féltékeny lenne, erre a nyiszgerre, de minden felperzselődik benne, ha ezt a szikkadt képűt látja. És már szívesen kaputnyitott volna, csak azt nem tudta még, hogyan tehesse, anélkül, hogy a férji méltóságon csorba esne abból. Aztán mentő gondolat jutott az eszébe, kinyitotta az ablakot és kihajította a kapukulcsot rajta:

— Panni, — kiáltott ki utána — te gyere haza!

És tovább leste a függöny mögül, hogy most mi fog történni? Panni már belépett a kapun, Dódi szenvedélyes mozdulatokkal magyarázott valamit, aztán egyszercsak megmozdult az egész társaság és beözönlött a kapun, Dódi után. Elsőnek a báró.

Már kihajolt az ablakon, hogy leüvöltsön: vissza, minden idegen vissza! Aztán gondolt

egyet, szédülő aggyal végigrohant a szobákon, a férfiszobában leakasztotta vadászpuskáját a fegyvertábláról.

A vendégekben, akik beözönlöttek a kapun, fellángolt újból a jókedv, zajosan dobogtak fel a lépcsőkön, sarkantyúk, kardok csörrentek, az intézőné nevetése élesen vált ki a hangmorajból, mint valami magasba dobott rakéta. Valamennyien Dódi comtesset ünnepelték, akinél nincsen snájdigabb asszony a világon s már valamennyien úgy szólították, hogy Dódi comtesse. A kisebbik főhadnagy a cigánnyal dicsekedett, hogy neki volt gondja arra is és most aztán olyan mulatást csapunk, hogy nem is lesz vége holnap estéig. A nagybőgő, amint a lépcsőfoknak ütődött, megkondult, mint tompa harangütés. A cigányok pengetni és hangolni kezdtek az előszobában, az urak hangos jókedvvel vetköződtek, Dódi izgatottan pattogott vissza valamit Panninak, hogy most igenis megmutatja, csakazért is, nem vagyunk az őserdőben, tanuljon meg Miklós úgy viselkedni, amint urak között szokás. Berkess, aki még sohase volt itten, úgy intézkedett legelől, mint valami szállásmester, aki a megszálló csapatoknak csinál helyet és találomra, széles mozdulattal benyitott az egyik szárnyas ajtón. Aztán hirtelen megtorpant

a küszöbön. Az arca krétafehéren elsápadt.

A lakás egymásbanyíló szobáinak legvégén, a fegyvertábla előtt állt Miklós. Az arca feszesen simult a puskaagyra, egyik szeme célzásra hunyorított, a másik élesen villant a keze fölött, melyben olyan mozdulatlanul feküdt az előrenyújtott puskacső, mintha beleöntötték volna.

A báró hátrább lépett. Aztán Panni is odalátott a báró válla fölött, ijedt sikoltásra nyíló száján ujjai hegyével visszaütötte a kiáltást és remegve súgta a nénjének:

— Dódi az Istenért!... nézd Miklóst. Valami őrültséget akar tenni.

A báró már egészen félrehúzódott s az ajtó kitárt szárnyán Dódi is végiglátott az utolsó szobáig. Egy pillanatra maga is megdöbbent, aztán fölvetette a fejét, a szemöldöke összehúzódott szigorúan és gyors, határozott léptekkel megindult a lakás belseje felé. Egyenesen az urának tartott, szembe a mozdulatlan puskacsővel. Az előszobában elhalt a jókedv csengése. Döbbenten várták, hogy mi fog történni? Panni sírni kezdett, hogy az Istenért ne engedjék egyedül Dódit, menjen valaki utána az urak közül, Miklós aminő, még megöli. Mért állnak, várnak, csak nem hagyják, hogy legyilkolja? Az urak szótlanul taszigálták egymást, de moccanni egyikük se

mert beljebb, még a gróf se, aki halkan csillapította Pannit, hogy nem kell úgy megijedni, Miklós csak virtuskodik és különben is jobb, ha ilyen állapotban az asszony maga marad vele. A báró meg éppen elbujt a fejek sűrűje között, a nagybőgő mögé, mert a fene se tudja, hogy mi itt a vicc és mi a komoly? Aminő vadalak ez a dühödt paraszt, még képes közéjük lőni. Az intéző lassan taszigálni kezdte lábával az ajtót, beljebb és beljebb, míg az hosszú nyikorgással egészen becsukódott. Aztán hallani lehetett halk dörmögést, botorkáló lépteket a sötét lépcsőházban távolodva, kapunyitást ... Mire Dódi visszanézett az előszoba felé, annak ajtaja már csukva volt és semmi nesz se hallatszott kivülről.

Akkor még közelebb lépett.

— Tegy már le — s ujjai hegyével ráütögetett a puska csövére. És szégyelje magát.

Miklós nagyot fújt és a sezlonra dobta a fegyvert. A harag friss gőze már kifutott belőle s ami még benne maradt, az már csak halk dohogás volt. Szégyelte is az esetet. Ha nem a báróról lett volna szó, szívesen látta volna az egész társaságot. Dódi az oka, hogy így elvesztette a fejét. Nem lehet a véksőkig feszíteni a húrt. Ezt a Berkesst a legszívesebben hasba puffantotta volna. Mégis arcátlan-

ság, hogy Dódi comtessenek meri szólítani az ő feleségét. A kocsmában meg a karját is fogta. És az a tánc... Újból nekimérgesedett. Szétdobta lábait és a nadrágzsebekbe sülyesztette a kezét. Úgy méregette végig az aszszonyt.

— És most felelj, ki vagy, Saáry comtesse, vagy az én feleségem?

Dódi tágra meresztette a szemét. Szeretett volna nagyot nevetni, de elkomolyította az arcát. Tetszett neki ez a nagy szál ember, az ő embere, aki olyan, mint egy óriás, erős és minden dolgában okos és mégis olyan buta, édesen buta, kis gyerek néha. Majd felfalja mérges nézésével és nem veszi észre, hogy ő már mindent elfelejtett s vad örömmel szeretne ugrani a nyakába. De hallgatott s a gyönyörködésnek elfojtott, asszonyos mosolya villámlott, foszforeszkált a szemében.

— Felelj! — és Miklós már a karját rázta.

Dódi válasz helyett elhúzta a kezét. Úgy nézett Miklósra, mintha az meggyilkolt volna valakit. Aztán mezítelen karját vizsgálgatta, Miklós ujjainak kékülő helyét a fehér bőrön. Egy csöppet se fájt és az se bántotta, hogy nyomuk maradt, de azért fájós, duzzogó arcot öltött, nézegette, simogatta a karját, mintha védelmébe venné és vigasztalná a nagy durvaságért. Onnan ismét Miklósra nézett, le-

sujtó pillantással és lebiggyesztette az ajkát:

— Goromba.

— Persze, ilyenkor goromba — felelte Miklós, de már elerőtlenedett a hangja. Úgy érezte belül, hogy csakugyan az volt. Oda akart nyúlni az asszony kezéhez azzal, hogy no várj csak, mindjárt meggyógyítom. Dódi azonban elmenekült az asztal tulsó oldalára. Köszöni, de nem kér az ilyen gyógyításból. Neki épp elég volt ez is. És különben is ne nyúljon hozzá egy ilyen ember, aki úgy viselkedett egész este, igazán úgy, hogy még kimondani is szégyen. Miklós meg már kérlelte és visszafojtott nevetésnek királynői szigorával arcán. Miklós már lihegve és dobogva rohant utána, aztán megállt, dühösen méregette a közöttük levő távolságot s már azon volt, hogy egyszerűen keresztűldobja magát az asztalon.

Akkor lépett be Panni. Megállt az ajtóban és az arca is belefehéredett az ijedtségbe, amint így látta őket egymással szemben, áthevült arccal az asztal két végén, mintha az előbbi drámai jelenet folytatódnék és Miklós csakugyan halálra kergetné az asszonyt.

— Mit akarsz? — rivalt rá Miklós, mérgesen amiatt, hogy megzavarták.

Dódi is kérdőn nézett Pannira és semmi rettegés se látszott a szeméből.

— A Tami bácsi jött vissza — mondta Panni még mindég kissé felindultan. — Azt mondja, hogy holnap elutazik s még okvetlenül beszélnie kell veletek.

— Velem ugyan nem — kiáltotta Miklós. — Micsoda idea ilyenkor akarni beszélni?

— No majd akkor velem — mondta Dódi s elindult a szalónba, ahol Tamás gróf várt már rájuk. Miklós is ment utána kénytelen-kelletlen. Morgolódott az ajtóig, hogy micsoda erőszakos eljárás, hiszen ő már mindent megtárgyalt vele, de Dódi már benyitott az ajtón és mosolygó szívélyességgel üdvözölte a grófot.

Az, ahogy a két arcba nézett, Dódi mosolygó arcába és haragtól feldult Miklósra, nyomban megállapította magában, hogy helyesen számított. Ezek alaposan összevesztek, ami a történtek után előre látható volt. Most elérkezett az a pillanat, amikor a legsímább elintézést kaphatja meg. Miklós majd tiltakozik s Dódi ész nélkül alá ir mindent csak azértis. Kitűnő ötlet volt, hogy néhány sarokkal odébb elvált a társaságtól és visszafordult ide.

— Rövid leszek — mondta Dódihoz intézve szavait és hosszan elismételte, amit már Miklósnak is mondott. — Az egész már csak formalitás — mondta végül. — Csak alá kell

írnod ezt az egyezséget — és Dódi elé tette az ivet.

Miklós mohón lecsapott az írásra és csaknem összegyűrte széles tenyerében.

— Hát tudja mit Tamás bátyám — mondta nehéz lélekzettel — én inkább azt szimatolom, hogy pör lesz ebből és nem egyezség.

— Nono, azért még nem kell összegyűrnőd ezt az írást — és kiszabadította a papirost Miklós ujjai közül. Kissé eldőlt a karosszékben — Aztán meg mér is lenne itt pör édesegy Miklós öccsém?

— Hát csak azért édesegy Tamás bátyám, mert én se estem egészen a fejem lágyára.

— Ez mindenesetre szép tőled, csak azt nem értem, hogy mi következik ebből?

— Annyi csupán, hogy a szerződést nem fogjuk aláírni.

A gróf arca előkelően megkeményedett.

— Sajnálom, de ha így beszélsz, akkor kénytelen vagyok téged kioktatni arról, hogy a jelen esetben egészen mellékes, hogy a fejed lágyára estél-e vagy sem. Nem te vagy az örökös, tehát nem te vagy az elhatározó fél. A feleséged meg fogja mondani, hogy mit akar és mit tart helyesnek.

Az előzmények után annyira biztosnak érezte magát, hogy már nyujtotta is a papirost és a töltőtollát is felcsavarta:

— Dódikám — s a hangja tüntetően rokoni volt — légy szíves itten aláírni.

Miklós előredőlt és úgy figyelte, hogy mit fog tenni Dódi. El volt szánva, hogy ha kell a tollat is kicsavarja a kezéből. Még akkor is, ha azután itt hagyja és nem is jön soha többé vissza. De azt senki se mondhassa el róla, hogy olyan férj volt, aki nem tudta az asszony érdekeit megvédeni.

Dódi azonban nem nyúlt az írás után. Alig is figyelt oda az egész idő alatt, amig Tamás gróf magyarázott. Titkon az ura felé sandítgatott és élvezte, milyen szép és okos az arca, amint minden szóra les, mint valami ugrásra kész párduc. Milyen jó lenne, ha már elmenne Tami bácsi, ezekkel az unalmas írásokkal s ők ketten... Lehúnyta a szemét és mosolygott hozzá. A gróf már nem tudta hányadán van vele. Aztán Dódi felnézett rá, mintha csodálkoznék, hogy még mindég itt van:

— Jaj Tami bácsi, én semmit se értek az egészből.

— Nem érted? No várj fiam, elmagyarázom mégegyszer.

De nem folytathatta. Miklós felállt és eléje lépett:

— Kár minden további szóért. Itt ez a leltár hamis — felkapta az asztalról és tenyerébe

gyűrte a papirost. — Talán beszélnénk előbb a tízsoros igazgyöngyről...

És fenyegetően nézett a gróf szemébe. Azt mintha mellbe ütötték volna. Szeretett volna erélyesen visszafelelni, de gyorsan felmérte Miklós széles vállát és gyámoltalan zavarral Dódihoz fordult, mintha tőle várna még segítséget:

— No de ez a hang? Egyenesen példátlan. És te? Egy szavad sincs az ellen, hogy a férjed így beszél velem?

Dódi mosolygott és a vállát vonogatta:

— Mit tegyek vele, ha ő már egyszer ilyen. — Hirtelen elnevette magát. — Ilyen paraszt...

Miklós egy pillanatra meghökkent, de ahogy az ingerkedően mosolygó szemekbe nézett és kitárt karokra, melyek a békülékenység sóvár mozdulatával nyúltak feléje, egyszerre megértett mindent, már maga is nevetett és fölnyalábolta az asszonyt a karos székből csaknem a feje fölé:

— Mit mondtál? Mi vagyok én? Mit mondtál?

Dódi nagyokat kacagott a magasban, az este minden vihara és torzsalkodása bő kacagássá oldódott fel a torkában, mint hegyek között csobogó patakká hosszú tél után a hó.

Két kis öklével puhán ütögette Miklós fejebúbját és játékosan ismételte:

— Paraszt, paraszt, paraszt.

Az meg két karjában a könnyű asszonyi testtel, futni kezdett a szobákon át. Mintha végső feszültségben valami rettentő súlyos kéreg pattant volna meg a szíve fölött. Ez az ő asszonya, ez az övé! A harag jégteste felolvadt s kábító melegség hömpölygött át az erein. S amint vitte magával az asszonyt, mind halkabban zümmögött feléje: Mi vagyok én, mi vagyok én? S a tréfás nevetés is egyre halkabb válaszokkal csobogott vissza: Paraszt, paraszt, paraszt.

A gróf ámulva nézett utánuk, egészen addig, mig az utolsó szobáig értek s az ajtó is becsukódott mögöttük. Akkor ő is fölkelt. Összeszedte írásait és a szebébe gyűrte. Boszszús volt, mert ezek után új egyezséget és új leltárt kell csinálnia. Az előszoba sötét volt és sokáig tapogatódzott, mire előkerült valaki és kibocsátotta a kapun. Fölnézett az emeletre, ahol akkor aludt el az utolsó ablak is. Darabig elnézte haragosan, összevont szemöldökkel, aztán elindult a hajnalodó város felé.

Arra gondolt, hogy amíg ez az erőszakos paraszt a Dódi ura, addig azzal úgylátszik nem lehet boldogúlni.

Tartalom:

Oldal

Unt látogatás . . . . . 5— 51
Hintapalinta . . . . . 53— 78
Szivtelen Adrienne . . . . . 79—110
Enekvizsga . . . . . 111—130
Szeptemberi majális . . . . . 131—181
Paraszt . . . . . 183—222